



T.C.

**ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI**

**MESLEK SEÇİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN
ROLÜ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Mahmure GÖKCAN

Danışman:

Doç. Dr. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS

Samsun, 2018

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN VE AİLE ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI**

**MESLEK SEÇİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN
ROLÜ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Mahmure GÖKCAN

Danışman:

Doç. Dr. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS

Samsun, 2018

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin/ bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığımı taahhüt ederim.

22/06/2018

Mahmure GÖKCAN

(imza)



TEZ KABUL VE ONAYI

Mahmure GÖKCAN tarafından hazırlanan “Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” başlıklı bu çalışma, 22.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : _____

Üye : _____

Üye : _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

____/____/____

Enstitü Müdürü

(İmza ve Mühür)

ÖZET

MESLEK SEÇİMİNDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN ROLÜ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Mahmure GÖKCAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Haziran/2018

Danışman: Doç. Dr. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS

Bu araştırmada lise öğrencilerinin meslek seçimlerinde, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının etkisi incelenmiştir. Bu yargıları ölçmek amacı ile Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü (MSTCRÖ) ölçeği geliştirilmiş; geliştirilen ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Araştırmanın katılımcılarını 2017-2018 eğitim- öğretim yılında Samsun ili Atakum, İlkadım ve Bafra ilçelerinde dokuz lisede öğrenim görmekte olan 1900 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 922 'si kız, 978 'i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin öğrenim gördüğü liseler farklı okul türlerinin araştırmada yer alması amacı ile tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Bu liseler; Garip Zeycan Fen Lisesi, Atakum Anadolu İmam Hatip Lisesi, Atakum Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Samsun Anadolu Lisesi, İbrahim Tanrıverdi Sosyal Bilimler Lisesi, Aziz Atik Fen Lisesi, Hasan Çakın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Altinkaya Anadolu Lisesi 'dir.

Öncelikle ilgili literatürden ve uzman görüşlerinden faydalanılarak 41 maddelik taslak ölçek oluşturulmuştur. MSTCRÖ'nin geçerlik çalışmaları kapsamında yapı geçerliliğinin test edilmesi amacı ile önce betimleyici, ardından doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin birleşen geçerliği çalışması kapsamında Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği- Ergen Formu kullanıştır. Betimleyici faktör analizi çalışmaları ile 41 madde olarak hazırlanan taslak ölçek 18 maddelik formuna getirilmiştir. 18 maddelik form geleneksel ve eşitlikçi iki boyuttan oluşmaktadır. İki boyuttan oluşan MSTCRÖ tarafından açıklanan toplam varyans % 49.593 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan maddelerin faktör yükleri 0, 510 - 0,809 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarında ölçeğin iki boyutlu yapısı doğrulanmış ve tekrarlanan analizler sonrasında sınanan modelin oldukça iyi uyum indekslerine sahip olduğu görülmüştür.

Analizden elde edilen bulgular kullanılarak, MSTCRÖ 17 maddeden oluşan iki faktörlü bir ölçek biçiminde düzenlenmiştir. Buna göre ölçeğin birinci faktörü on, ikinci faktörü ise yedi maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci faktörü "Geleneksel " ikinci faktörü ise "Eşitlikçi " olarak tanımlanmıştır

Araştırma sürecinde geliştirilen MSTCRÖ' nin geneli için hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı . 89 olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulguların tartışması ve yorumu yapılmıştır. İleride yapılacak araştırmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, meslek seçimi, lise öğrencileri, ölçek geliştirme

ABSTRACT

THE ROLE OF GENDER IN OCCUPATIONAL CHOICE: A SCALE DEVELOPMENT STUDY

Mahmure GÖKCAN

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

Department of Women and Family Studies, M.A., June/2018

Advisor: Assoc. Prof. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS

In this study, the effect of gender stereotypes in the occupation choice of high school student was examined. For measuring this stereotypes was developed The Role Of Gender In The Choice Of Occupation Scale (RGCOS) ; validity and reliability studies of the scale were done.

The participants of the study comprised of 1900 students, currently being educated in nine different high schools at city center in Samsun and in districts of Atakum, İlkadım and Bafra, in the school years of 2017-2018. The participants consisted of 922 females and 978 males. The high school which participants have been educated were choose by using layered sampling method with the aim of participating in the research of different school types. These are; Garip Zeycan Science High School, Atakum Anatolian İmam Hatip High School, Atakum Vocational And Technical High School, Samsun High School, İbrahim Tanrıverdi Social Science High School, Aziz Atik Science High School, Hasan Çakın Vocational And Technical High School, İbn-i Sina Vocational And Technical High School and Altınkaya High School.

First of all a draft scale existing of 41 items was created by taking benefit from the related literature and experts opinions. Extend the validity studies of RGCOS, in order to examine the construct validity, firstly exploratory factor analysis, and then confirmatory factor analyses were realized. With the descriptive factor analysis studies, the draft scale prepared as 41 items was brought to the 18-items form. 18 items form consist traditional and egalitarian dimensions. Two dimensional RGCOS, explain % 49.593 of the total variance.

Factor loads of the items creating the scale change between 0,510 and 0,809. In confirmatory factor analysis, a two factor structure was tested and after repeated analyses, it was observed that the tested model had quite well and significant goodness of statistics. Using the results obtained from the analyses, RGCOS was arranged as a scale consisting of 17 statements and two factors. According to this, the first factor of the scale has 10 and the second factor of the scale has 7 statements. The first factor of the scale was defined as "Traditional " and the second factor was " Egalitarian ".

As for the result of study, scale's Cronbach alfa coefficient was found as .89. Result obtained from the research were discussed. Then suggestions were made.

Keywords: Gender, career choice, high school students, scale development

ÖNSÖZ

Bu çalışmada; öncelikle tüm hoşgörüsü ve sabrı ile çalışmalarımın her aşamasında beni yönlendiren tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS 'a, tüm eğitim yaşamımda motive edici tavırları ile her zaman beni yüreklendiren anne ve babama ve varlıkları ile yaşamıma anlam katan sevgili eşim ve kızlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından PYO.EGF.1904.17.009 proje numarası ile desteklenmiştir.

Mahmure GÖKCAN

Samsun-2018



İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	i
TEZ KABUL VE ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii

GİRİŞ

1. Problem.....	1
2. Araştırmanın Amacı	2
3. Araştırmanın Önemi	2
4. Sayıtlılar	4
5. Sınırlılıklar	4
6. Tanımlar	4

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Cinsiyet Rollerini ve Toplumsal Cinsiyet.....	6
1.2 Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna İlişkin Temel Kuramlar.....	10
1.2.1. Psikanalitik Kuram.....	10
1.2.2. Bilişsel Kuram	11
1.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	11
1.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....	12
1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Üretim Alanı Olarak Aile	12
1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Üretim Alanı Olarak Eğitim Ortamları	14

1.5. İnsan Yaşamında Çalışma ve Önemi.....	16
1.6. Meslek Seçimi Süreci	18
1.6.1. Kariyer (Meslek Seçimi) Kuramları.....	18
1.6.1.1. Özellik- Faktör Uyumlu Kuramlar	18
1.6.2.2. Psikodinamik Yaklaşımlar	19
1.6.1.3. Gelişimsel Yaklaşımlar	21
1.6.1.4. Sosyal Bilişsel Yaklaşımlar.....	23
2.6.1.5. Post-modern Yaklaşımlar	23
1.7. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü	24
1.8.İlgili Araştırmalar	33
1.8.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	34
1.8.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	37

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Grubu.....	40
2.1.1. Birinci Araştırma Grubu (Açımlayıcı Faktör Analizi)	40
2.1.2. İkinci Araştırma Grubu (Doğrulamalı Faktör Analizi)	41
2.2. Veri Toplama Araçları.....	42
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	42
2.2.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği (MSTCRÖ)	42
2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği.....	44
2.2.4. Kariyer Denetim Odağı Ölçeği	44
2.3. İşlem Yolu	45
2.3.1. Ölçek Madde Havuzunun Oluşturulması Sürecinde Yapılan İşlemler	45
2.3.2. Uzman Kanısına Başvurma Sürecinde Yapılan İşlemler	46
2.3.3. Ön Uygulama Sürecinde Yapılan İşlemler	46

2.3.4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği Uygulanması Sırasında Yapılan İşlemler	47
2.4. Verilerin Çözümlemesi	47

BÖLÜM 3

BULGULAR

3.1. MSTRÖ'nin Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	48
3.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi	53
3.2. MSTR Ölçeğinin Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular	63
3.3. Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimlerinde Toplumsal Cinsiyet Yargılarının Etkisine İlişkin Bulgular	65
3.3.1. Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular	65
3.3.2. MSTRÖ'nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları	68
3.3.3. MSTRÖ'nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	68
3.3.4. MSTRÖ'nin Boyutlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	69
3.3.5.MSTRÖ'nin Boyutlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	69
3.3.6. MSTRÖ'nin Boyutlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	70
3.3.7. MSTRÖ'nin Boyutlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	71
3.3.8. MSTRÖ Ve KDOÖ Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi	73

BÖLÜM 4

TARTIŞMA, YORUM VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma ve Yorum.....	75
4.2. Öneriler	78
KAYNAKÇA.....	80
EKLER.....	87

EK 1.....	87
Demografik Bilgi Formu.....	87
EK 2.....	88
Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği	88
Ek 3.....	89
Kariyer Denetim Odağı Ölçeği.....	89
EK 4.....	90
Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği	90
EK 5 ETİK KURUL İZİN BELGESİ	91
EK 6 MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ	92
ÖLÇEK UYGULAMA İZİNLERİ BELGELERİ.....	92

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Cinslere Göre Cins Öznitelikleri	7
Tablo 2: Meslek Gruplarında Kadın-Erkek Oranları.....	10
Tablo 3:Super'in Kadınlar İçin Oluşturduğu Kariyer Durumları	22
Tablo 4:Gelecekte Düşünülen Favori Meslekler ve Cinsiyete Göre Dağılımları.....	27
Tablo 5: Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranı	28
Tablo 6:Meslek Alanlarındaki Kadın ve Erkek Sayıları	30
Tablo 7: Birinci Araştırma (Pilot Çalışma) Grubunu Oluşturan Öğrencilerin	41
Tablo 8: İkinci (Ana Çalışma) Araştırma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin	41
Tablo 9: Açıklanan Toplam Varyans Tablosu	50
Tablo 10: Son Analiz Açıklanan Toplam Varyans Tablosu	51
Tablo 11: Son Analiz Döndürülmüş Faktör Bileşen Matrisi.....	52
Tablo 12:DFA Uyum İyiliği İstatistikleri	55
Tablo 13:Yapılan İlk Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri	55
Tablo 14: İkinci Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri.....	57
Tablo 15:Üçüncü Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri.....	59
Tablo 16: Tek Boyutlu Model Faktör Analizi Uyum İndeksleri.....	61
Tablo 17: Benzer Ölçek Geçerliliğine İlişkin Korelasyon Katsayıları	63
Tablo 18: MSTCR Ölçeğinin İç Tutarlık Katsayıları	64
Tablo 19: MSTCR Ölçeğinin Güvenirlik Analizi	64
Tablo 20: Cinsiyet.....	65
Tablo 21: Okul Türü	65
Tablo 22: Sınıf Düzeyi.....	66
Tablo 23: Anne Eğitim Düzeyi.....	66
Tablo 24: Baba Eğitim Düzeyi	67
Tablo 25: Anne Çalışma Durumu.....	67
Tablo 26: Meslek Kararı	67
Tablo 27: MSTCRÖ' nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları	68
Tablo 28: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	68
Tablo 29:MSTCRÖ' nin Boyutlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	69
Tablo 30: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	70

Tablo 31: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	71
Tablo 32: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	72
Tablo 33: Sınıf Düzeylerinin Çoklu Karşılaştırılması	72
Tablo 34: Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Etkisi ile Kariyer Denetim Odağı Arasındaki İlişki Düzeyi.....	74



ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Pilot Çalışma Verileri Analizine Göre Özdeğer Grafiği	49
Şekil 2: Son Analiz Özdeğer Grafiği	52
Şekil 3: İlk Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği	56
Şekil 4: İkinci Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği.....	58
Şekil 5: Üçüncü Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği.....	60
Şekil 6: Tek Boyutlu Model Faktör Analizi Grafiği.....	62



GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi ilgili literatür çerçevesinde tanımlanmış; araştırmanın amaçları, önemi ve sınırlılıkları belirtilerek araştırmada kullanılan önemli kavramlar açıklanmıştır.

1. Problem

Meslek seçimi, insan yaşamında etkileri en fazla sürecek ve bireyin tüm yaşamını derinden etkileyecek süreçlerden birisidir. Toplumsal yaşamdaki ilk ayırım ve farklılık sebebi olan cinsiyet; kişisel algıyı, fiziksel özellikleri, toplumun beklentilerini ve mesleğe yönelimi etkileyen birincil faktördür. (Altuntaş, Atlı ve Kış, 2016: 90). Bireyler olarak dâhil olduğumuz toplumsal yapılar özgün kültürel dinamikleri ile cinslerden beklentilerini farklılaştırır da değişmez bir unsur vardır ki her kültürde kadın ve erkek cinsinden farklı rol ve davranışlar beklenmekte ve toplumsal yüklemeler ile gelişen bu farklılıklar bireylerin mesleki tercihlerinin sınırlarını da etkilemektedir. Cinsiyetlere yüklenen roller, kadın ve erkeğin yaptıkları işler ile yönelebileceği meslekleri de ayırtmıştır ve bireyleri cinsiyetlerine uygun alanlara yöneltme konusunda tetikleyici bir unsur olmuştur. Cinsiyetler baz alınarak yapılan bu ayırım bazı mesleklerin kadın mesleği, bazı mesleklerin de erkek mesleği olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Uyguç'un "Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi" isimli çalışmasında (2003: 95) belirttiği üzere cinsiyetin değerler üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar, erkeklerin doğumdan itibaren bireysel değerlerle (bağımsız, eril, atak vb.); kadınların ise hizmete veya bakıma yönelik değerlerle (dişil, toplulukçu, insanı dikkate alma vb.) sosyalleştiği için erkeklerin daha bireysel, kadınların ise daha toplulukçu değerler eğilimine sahip olduğunu göstermektedir. Eser'in yapmış olduğu "Toplumsal Cinsiyetin Meslek Seçimindeki Rolü Ve Sekreterlik Mesleği Üzerine Bir Uygulama" isimli diğer bir çalışmada da (2010:1) sekreterlik gibi kadınlara ait özelliklere uygun olduğu düşünülen bir meslekte çalışan üyelerin büyük çoğunluğunun kadın olduğu, araştırma grubunda yer alan sekreterlerin toplumsal cinsiyet kategorileri ile mesleki memnuniyetleri ve sekreterlik mesleğini neden seçtikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu bulunmuştur. Bu ve benzeri çalışmalar ile ortaya konmuş olan toplumsal cinsiyet yargılarının meslek seçimleri üzerindeki etkisi ve bu etkiyi ölçmek için nitelikli bir ölçme aracının literatüre kazandırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu

araştırmanın temel problemi öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal cinsiyet yargılarının etkisini ortaya koymaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü ölçebilecek nitelikte geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği" geçerli bir araç mıdır?
2. "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği" güvenilir bir araç mıdır?
3. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin boyutları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin boyutları annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
5. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin boyutları annenin çalışma durumuna göre farklılık göstermekte midir?
6. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin boyutları ile öğrencilerin kariyer denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Araştırmanın Önemi

Cinsiyet; genetik, biyolojik ve fizyolojik özelliklerle ve farklılıklar çerçevesinde tanımlanan bir kavram olarak literatürde ifade edilirken; bu kavramdan türemekle birlikte temel aldığı kavramı aşarak toplumsal yaşamdaki görünümünü çok daha somut yargılarla ortaya koyan toplumsal cinsiyet kavramı ise kadın ve erkeğin toplumsal yapı içerisindeki konumunu ifade eden ve kadınlık ve erkeklik olarak yeni bir imaj ile somutlaşan rol, değer ve beklentiler bütününe kapsayan bir yapıdır.

Cinsiyet, insanın doğuştan sahip olduğu biyoloji ile belirlenirken, toplumsal cinsiyet yaşanan kültürün, ailenin, çevrenin ve toplumun yüklemeleri ile ilgilidir. Cinsiyetin toplumsal cinsiyete dönüşümü; kültürün o cinsiyet ile ilgili bilgi ve beklentileri ile doğrudan ilgilidir. Yani cinsiyetin algılanma biçimi toplumsal cinsiyet rollerini şekillendiren önemli bir unsurdur (Öngen ve Aytaç, 2013:9). Toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilmiş, sosyalleşme sürecinde kazanılan rollerdir. Cinsiyet rollerinin kazanımına ilişkin farklı kuramsal yaklaşımlar olmakla birlikte tüm

kuramların ortak noktası çocukluk çağında itibaren cinsiyetlere ilişkin yargıların benimsenerek içselleştiği yönündedir. Kız ve erkek cinsiyetinin toplumsallaşmasına giden süreç kız bebeklerin doğum öncesinden başlayarak pembe, erkek bebeklerin ise mavi bir dünyaya adapte edilmesiyle başlayıp; çocuklara aile, okul, medya ve diğer toplumsal kanallardan verilen mesajlar ile oyunlar, zamanı kullanma, değerler, öncelikler, yapılabilecekler, eğitim tercihleri, meslekler konusundaki ayrımın vurgulanması ile şekillendirilip; toplumsal cinsiyete yönelik tutumlar derinleştirilir ve içselleştirilmesi süreci sağlanır. Erkeklerle kadınların rolleri kültürden kültüre değişmekle birlikte, erkeklik rollerine tüm alanlarda daha fazla değer atfedilmiş ve erkeklik rolleri toplumsal yapı içerisindeki hiyerarşide üst basamaklarda konumlanmıştır. Toplumun cinsiyetlere yüklediği bu farklı değerler, cinsiyetler arası iş ölümünü de etkilemiştir. Giddens (2005: 112) cinsiyetler arası hüküm süren bu iş bölümünün, erkekler ile kadınların güç, saygınlık ve zenginlik bakımından eşit olmayan konumlar edinmelerine yol açtığını ifade etmiştir (Akt. Yögev, 2006).

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşturduğu bu eşitsiz düzenin değişmesinde kuşkusuz bu rollerin doğal ve değişmez olmadığına ilişkin farkındalığı gelişmiş bireylerin varlığı önemlidir. Bu farkındalığın gelişebilmesi de yine bu bireylerin bu yüklemelerin dışına çıkmayı başarabilmesi ile ilgilidir. Bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri çıkmazından kurtulabilmeleri noktasında meslek seçimlerini bu sınırlandırmadan bağımsızlaştırarak bu çemberin dışına çıkabilmeleri çok önemli bir adım olarak görülmektedir.

Bu nedenle bu araştırmanın önemi ve gerekçesi öğrencilerin meslek seçimine ilişkin algılarının oluştuğu ve üniversite tercihleri ile nihaileştirecekleri bu süreçte tercihlerinin toplumsal cinsiyet rollerinden ne derece etkilendiğini ortaya koyarak, hem kendilerinin farkındalıklarının artması, hem de bu süreçte öğrencilere yönelik daha verimli bir tercih ve yönlendirme yaklaşımının sunulabilmesidir. Bacanlı, Doğan ve Hamamcı (2012) de öğrencilerin lise son sınıfa ve üniversiteye yaklaştıkça, meslek seçimi üzerinde daha fazla düşünüp, tercihlerini netleştirdiklerini ve meslek secimi ile ilgili daha kararlı hale geldiklerini ifade etmişlerdir. Toplumsal cinsiyete dair yargılar meslek seçim sürecinde bu denli önemli bir yere sahip olmasına rağmen ülkemizde bu ilişkiyi bu yaş grubu için ortaya koyacak nitelikte bir ölçeğin olmayışı dolayısıyla bu araştırmanın amacı "Meslek

Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği" nin geliştirilip geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılarak literatüre ve araştırmacıların kullanımına kazandırılmasıdır.

4. Sayıtlar

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine verilen ölçekleri gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten ve samimi olarak yanıtladıkları kabul edilmiştir.

5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sunulmuştur.

1.Araştırma Samsun ili sınırları içerisinde öğrenim gören lise öğrencileri ile yapılmıştır. Bu nedenler bulgular, bu öğrenciler ile bu öğrencilere benzer niteliklere sahip olan öğrencilere genellenebilir.

2.Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimleri, araştırma kapsamında geliştirilmiş olan Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

3. Lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları, Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

4. Araştırmada, lise öğrencilerinin Kariyer Denetim Odağı Kariyer Denetim Odağı Ölçeğinin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

6. Tanımlar

Cinsiyet: Cinsiyet, bireylerin doğuştan getirdiği, genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir.

Toplumsal Cinsiyet: Cinsiyetin sosyal ve kültürel yüklemeler ile toplumsallaştırılmış "kadınlık" ve "erkeklik" rollerinin bütünüdür. Bu anlamı ile toplumsal cinsiyet; cinsiyet kavramından türeyen ve onun temelinden ilerleyen ve fakat içinden türediği kavramı toplumsal ve sosyal yüklemeler ile aşarak cinsiyetlerin toplumsal yaşamda karşılık bulan görünümüne atıfta bulunan bir kavramdır.

Toplumsal Cinsiyet Roller: Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun kadın ve erkek cinsinden beklediği davranış kalıp yargıları bütünüdür.

Meslek: "İnsanlara yararlı mal ve hizmet üretmek karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür." (Kuzgun, 2004; s. 3)

Kariyer: “Bir mr boyu yaşanan olaylar dizisi, bireyin meslek ve diğer yaşam rollerinin birbirini etkilemesi ve izlemesi sonucu oluşan genel örüntü ve gelişim çizgisinde, özellikle iş ve mesleğe ilişkin rollerinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri de içeren bir süreçtir.”(Zunker, 2006, s.9; Akt.Yeşilyaprak, 2011)

Kariyer Denetim Odağı: Kariyer denetim odağı, kariyer gelişimi ve meslek seçimi gibi kariyer ile ilgili davranışların sonuçlarının nasıl açıklandığını ifade eder.(Siyez, Seymenler, 2016; s. 287)



BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Cinsiyet Roller ve Toplumsal Cinsiyet

İnsanların biyolojik yapısı ile sınırlı, sabit bir görünüme atıfta bulunan cinsiyet kavramı yabancı literatürde "sex" kavramı ile ifade edilirken, toplumsal cinsiyet ifadesine karşılık gelen "gender" kavramı ise cinsiyete eklenen toplumsal yüklemeler ile oluşan görünümü ifade etmektedir. Ülkemizde biyolojik yapı temel alınarak kullanılan ifade biçimi cinsiyettir. Biyolojik temelli cinsiyet kavramına yapılan toplumsal yüklemeler sonucu oluşmuş yapıyı ise toplumsal cinsiyet kavramı karşılamaktadır. Toplumsal cinsiyet biyolojik farklılıklardan dolayı değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgilidir(Dökmen, 2006:5).Toplumlar da kadınlara ve erkeklere özgü olduğu düşünülen davranışlar ve sorumluluklar, yani toplumsal cinsiyet rolleri ve rolleri ifade eden kalıp yargılar toplumsal cinsiyet algısının aktarımında çok önemli rol oynamaktadır (Kılıç, Beyazova, Akbaş, Zara, Serhatlı, 2014: 126). De Beauvoir geleneksel toplumsal cinsiyet yapılarının genel görünümünde erilliğin rasyonellik, aktiflik ve iş alanı olarak politikacı, avukat, doktor, işçilik ile ilişkilendirildiğini; dişilliğin ise duygusallık, pasiflik ve aile ile, iş alanı olarak da perakende satış, hizmet ve yazı işleri, ilköğretim okulu öğretmenleri, bakıcılar, sekreterler, yönetici asistanları, hemşireler, dişçi asistanları, ev sağlık desteği gibi alanlar ile ilişkilendirildiğini ifade etmiştir. (James, 2013)

Cinsiyet kadın ve erkek arasındaki fiziksel ayrıma atıfta bulunur ve bu anlamı ile evrensel bir nitelik gösterirken, toplumsal cinsiyet sosyal ve kültürel yapı ile olan doğrudan ilişkisi nedeni ile durağan bir görünüme sahip değildir.

Vurgulanan bu değişken görünüme karşılık toplumsal cinsiyetin Berkday' ın (2012: 16) da vurguladığı gibi hemen hemen tüm toplumlarda değişmez görüldüğü bir nokta vardır ki o da cinsler arasında eşitsiz olan güç ilişkisidir. Bu eşitsiz güç ilişkisinin somut görünümü genellikle toplumsal cinsiyet rolleri ve bu roller etrafında şekillenen görev, sorumluluk, kaynaklara erişim gibi alanlarda izlenir. Günümüzde

tartışılan boyutlarıyla cinsiyet eşitsizliği meselesi Sanayi Devrimi ve modernleşme süreci ile kadının iş yaşamına katılmak üzere ev dışına çıkışı ile ivme kazanmıştır. İlerleyen yüzyıllarda pek çok farklı akım kadın ve erkek cinsi arasındaki kadın aleyhine sonuçlanmış eşitsizliği farklı dinamiklerle açıklamış ve bu dinamiklerin değiştirilmesine yönelik çözümler üretmiş olsalar da tüm akımlar içinde yaşadığımız ataerkil/erkek egemen sistemin cinsler arası ayrımcılığı beslediği konusunda hemfikirlidir. Feodal toplum yapısının ortaya çıkması sonucunda erkeğin egemenliği ele geçirmesi ile birlikte kadın ikincil plana itilmiş ve toplumsal yapıda önemi azalmıştır (Kasımoğlu, 2015:251). Erkek egemen sistem; toplumsal yapıyı şekillendiren ana unsurların tamamını (din, yönetim mekanizmaları, aile yapısı, ekonomik düzen, gelenek ve kültürel değerler vb.) cinsler arasında mutlak bir hiyerarşiyi kuracak ve kadınlık ve erkekliği bu hiyerarşinin yeniden üretimine hizmet edecek şekilde konumlandırarak bir yapı kurmuştur. Kadınlık ve erkeklik hallerinin bu yapıları içerisindeki konumlarını belirleyen ana unsur cinslerden beklenen davranış kalıplarıdır. Bu davranış kalıpları da karşımıza cinsiyet rolleri kavramı ile çıkmaktadır. Vatandaş (2007: 25) Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı isimli çalışmasında 3454 kişi ile yapılan ve cinslere ait kalıp yargıları ortaya koyan şu sonuçları paylaşmıştır:

Tablo 1: Cinslere Göre Cins Öznitelikleri

	KADIN KATILIMCILAR		ERKEK KATILIMCILAR	
	Kadın%	Erkek%	Kadın%	Erkek%
Evin direği	23	39	14	56
Otoriter	12	57	6	62
Duygusal	45	13	48	11
Akıllı-mantıklı	14	18	8	28
Sevecen	19	14	21	11
Dayanıklı	18	19	15	23
Hırslı	14	17	17	9
Kibar	52	28	55	26
Merhametli	89	6	81	15
Rekabetçi	24	65	14	70
Şefkatli	81	5	63	18
Kuralcı	7	17	8	23
Önder	11	49	6	56
Kibar	52	28	55	26
Anlayışlı	75	13	61	29
Lider	9	49	4	56
Kendisini ailesine adayan	38	29	23	36
Toplum sorunlarını düşünen	8	28	5	33

Kendi ayakları üzerinde durabilen	8	39	4	46
İsabetli karar veren	28	9	19	25

Cinsiyetin toplumsal cinsiyete dönüşen yapısının temel bileşeni olan cinsiyet rolleri, kadın ve erkekte beklenen davranış ve görevler ile sahip olunan hak ve sorumlulukları belirleyen en temel unsurlardır. Günay ve Bener (2011; 167) bunu şöyle açıklar: "Toplumlarda hâkim olan düşünceler, ekonomik, siyasi ve kültürel yapılar "bir erkek veya kadını, farklı nitelikleri, davranış modelleri, rolleri, sorumlulukları, hakları ve beklentileri olan bir erkek ve kadına eril ve dişile yavaş yavaş dönüştürür." Cinsiyet rolleri toplumsal cinsiyetin somut görünümünü sağlayan temel unsurlardır. Toplumsal cinsiyetin doğuştan gelmemesi nasıl ve neden olduğu ile bu yapının değişmez olup olmadığı ve bu rollerin bireylerin yaşamlarında ne tür etkilerinin olduğu sorularının cevaplarını bulmayı gerekli kılmıştır.

Toplumların insanlara yükledikleri cinsiyet rolleri cinsiyetler arasında çatışmalara neden olmakta ve özellikle kadınların bu cinsiyet rollerinden kaynaklanan bir şekilde ayrımcılığa maruz kalmasına yol açmaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı, bireylerin cinsiyetlerinden dolayı toplumda adil olmayan bir muamele yaşaması olarak tanımlanabilir. Cinsiyet rollerine bağlı olarak oluşan toplumsal cinsiyet yargıları kadınlar aleyhine ciddi bir ayrımcılığın gelişmesine neden olmuştur. Dünya Ekonomi Forumu Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu Raporu (2017) verilerine göre ekonomik katılım ve fırsat, sağlık ve hayatta kalma, eğitime katılım ve politik güçlenme parametreleri bakımından kadınlar aleyhine ciddi bir eşitsizlik söz konusudur.

"Toplumlarda cinsiyet rolleri, cinsiyetlere göre görev dağılımları, cinsiyet algıları ve tanımlamaları, cinsiyetlere göre doğru ve yanlışlar, adet, gelenek, görenek ve alışkanlıklar bütünü içerisinde kodlanarak nesilden nesile aktarılmaktadır"(Sofuoğlu, N.; Akt.Birinci, S.). Toplumsal cinsiyetin içeriği ve görünümünün somutlaştığı yapılar toplumların kendisi tarafından belirlenmiştir. Direk (2014: 41 - 42) bunu şöyle açıklar : "Toplumsal cinsiyet yaban otu gibi, mülkiyet gibi toplumsal yaşamın var ettiği kategorilerden biridir. Fakat bu demek değildir ki, toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten tümüyle bağımsızdır."

Cinsiyet rolleri bebekler henüz doğmadan, aileler ve toplum tarafından onlar için kurulan hayallerde yeşermeye başlar ve bebeklerin doğumu ile onlara sunulan koşullar ve yönlendirmeler ile gelişimini sürdürerek toplumsal yaşam içerisinde

çocuk tarafından içselleştirilmesi sağlanır. Chodorow (1978, 1995) bu süreci özellikle erken çocuklukta annenin kızı ile yaklaşarak erkek çocuğun bireyselleşmesini destekleyici tutumunun erkeklerin daha sabit, kızların ise daha bulanık ego sınırlarına sahip olmasının temel sonucu olarak ifade etmiştir. Chodorow bu bakış açısı ile hemen hemen tüm toplumlarda daha duygusal olarak kategorize edilen kadınların durumunu; kendi ihtiyaçlarını başkalarının ihtiyaçlarından ayırmama ve bu nedenle daha duygusal olma eğilimi ile açıklar. Her toplumda belirli tutumlar, davranışlar ve ilgiler herhangi bir cinsiyetle birleştirilir ve o cinsiyete uygun kabul edilir.

Bu nokta toplumsal cinsiyet yargılarının oluştuğu noktadır. Çünkü toplumlar cinsiyetlerden beklentilerini ve bireyler de toplumsal ve kişisel yaşamlarındaki tutum ve davranışlarını bu yargılar çerçevesinde belirlemeye başlar ve bu kalıp yargılar çoğu zaman cinsler arası ayrımcılığın da temelini oluşturan görüşleri pekiştirir. Toplumsal cinsiyet farklılığının neden olduğu ilk ayrımcılık, kalıp yargılar aracılığıyla bireyleri belli kalıplara sokması ise bir diğeri iki cinsiyete atfedilen değerler ve özellikler arasında bir hiyerarşi yaratmasıdır (Kılıç, Beyazova, Akbaş, Zara, Serhatlı, 2014: 129). Dedeoğlu (2000: 150-151) bunu şöyle açıklar:

Cinsiyete dayalı işbölümü, kadınların ve erkeklerin paylaştıkları işleri tanımlarken aynı zamanda kadın ve erkek arasındaki güç ilişkilerine gönderi yapmakta ve bu güç ilişkilerini yeniden üretmektedir. Bu işbölümü hem toplumda hem ev içinde hangi işi kim yapar gibi bir ayrıma karşılık gelmektedir. Fakat bu işbölümü, aynı zamanda kadınlara ve erkeklere farklı yetenekler, davranışlar ve istekler veren fikirleri, faaliyetleri ve temsil edilmeyi kapsayan geniş bir yelpazeyi içerir (Agarwal, 1994).

Tüm tarihsel süreçte toplumlar kadınları ev ile ilişkilendirmiş ve ev-çocuk-aile sarmalında temel bileşen kadın olmuşken; erkek ev dışı çalışma yaşamı ile sosyal, siyasal ve yönetsel alanlarda aktif bir rol üstlenmiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre erkeğin en önemli rolü ailenin geçimini sağlamak iken, kadının en önemli görevi çocuklarını büyütmek ve aile yaşamının devamlılığını sağlamaktır (Moya, Expósito and Ruiz; 2000:825) (Akt. Günay ve Bener). Rol dağılımlarında erkeğin ev dışında ücretli bir işte çalışması cinsler arasındaki paylaşımın temel nedeniymiş gibi görülse de ilerleyen süreçlerde kadın da ev dışı çalışma yaşamında aktif rol almaya başlamış fakat bu durum ev ve aile yaşamındaki rollerin yeniden düzenlenmesini sağlamamıştır. Geleneksel örgütler erkek egemen olmakla birlikte, zaman içinde değişim göstermiş gözükse de, erkeksi değerler örgüt kültürü içerisinde varlığını hâlâ sürdürmektedir (Temel, Yakın ve Misci,2006: 33).

Bunun bir yansıması olarak, meslek yaşamında da geleneksel rollerin varlığını devam ettirmesi kadın ve erkekleri kendi cinslerine uygun rolleri sergileyebilecekleri meslekleri seçmeye itmiştir.

TÜİK İşgücü İstatistikleri (2012-2016) verilerine göre bazı meslek gruplarındaki kadın erkek oranları şu şekildedir.

Tablo 2: Meslek Gruplarında Kadın-Erkek Oranları

	İstihdam Edilen	Yöneticiler	Profesyonel meslek mensupları	Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	Hizmet ve satış elemanları	Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünlerinde çalışanlar	Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	Tesis ve makine operatörleri ve montajörler
Kadın	8312	212	1279	403	845	1606	1540	444	268
Erkek	18893	1190	1597	1128	1100	3524	2504	3244	2251

Tablo:2'de de görüldüğü üzere kadın ve erkeğin gerek işgücüne katılım oranlarında gerekse katıldıkları meslek grupları arasında kadın aleyhine bir durum söz konusudur. İstihdama katılan kadınlar özellikle teknisyenlik, makine, sanat gibi erkeksi olduğu düşünülen alalardaki mesleklerde erkeklere oranla çok daha az istihdam edilmişlerdir. Mesleklerin icra edilişi esnasındaki yapılması gereken davranışların hangi cinsiyet rolüne uygun olduğu ve mesleklerin koşullarının toplumların cinslere uygun gördüğü yaşam biçimleri ile tutarlılıkları ve mesleklerin aile yaşamına olan etkileri de cinslerin mesleklerdeki istihdam oranlarını etkilemektedir.

1.2 Toplumsal Cinsiyet Oluşumuna İlişkin Temel Kuramlar

1.2.1. Psikanalitik Kuram

Temel kişilik kuramlarından olan psikanalitik kuramının kurucusu olan Sigmund Freud tarafından geliştirilen ve toplumsal cinsiyet kavramının oluşumu sürecini açıklama konusunda yapılan ilk çalışmalardandır. Psikanalitik kuramın da temelinde yer alan ve cinsel enerji anlamına karşılık gelen "libido" kavramı hem biyolojik hem de toplumsal cinsiyeti açıklamak üzere kullanılmış ve çocuğun yaşamının ilk altı yılında ebeveynleri ile özdeşim kurma biçimleri üzerinden cinsiyet rollerinin kazanımı açıklanmıştır. Fast'a (1990) göre ise Freud, toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında, çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında

olmadıkları dönem, farklılıkları anlamaya başladıkları dönem ve ödipal dönem olarak bu üç dönemin etkili olduğunu belirtmektedir (Akt. Erzeybek 2015). Kişilik gelişimi açısından da kurama göre kritik olan bu evrelerden oral ve anal dönemde kız ve erkek çocukları için cinsiyet kavramı birbirinden farklı değildir ve erkektir, çünkü Freud cinsiyet kazanımı kavramını penis varlığı ya da yokluğu üzerinden yapar. Cinsiyet farklılıklarının ve cinsiyet rollerinin kazanıldığı dönem ödipal dönemdir. Ödipal dönemde erkek çocuğun babayla özdeşimi erkeklerin süper egosunun gelişimini sağlayan temel unsur olarak yorumlanır.

1.2.2. Bilişsel Kuram

Jean Piaget'in Bilişsel Gelişim kuramında öne sürdüğü ilkeler temel alınarak Lawrence Kohlberg tarafından oluşturulmuş bilişsel kuramda çocuklar cinsiyetlerine uygun davranmayı öğrenirken, önce kendi cinsiyetlerini ve kendi cinsiyetlerinin dışında bir cins daha olduğunu fark ederler. Bu keşfin ardından da her cinsiyet için uygun görülen ve görülmeyen davranışları izleyerek öğrendikleri sistematik ile cinsiyet rollerinin içselleştirilmesi süreci gerçekleşir. Toplumsal cinsiyet kimliğinin etiketlenmesi, toplumsal cinsiyet kimliğinin sabitliği ve toplumsal cinsiyetin tutarlılığı süreçleri izlenerek toplumsal cinsiyet rolleri içselleştirilir. Bilişsel yaklaşımın temel sayılına göre, insanların bilişsel tutarlılığa ihtiyacı vardır; bu ihtiyaç, kendilerine ve dünyaya ilişkin dengeli ve tutarlı bir görüş oluşturmayı ve sürdürmeyi istemelerine yol açar (Dökmen,2014: 65). Çocuklar için bu tutarlılığı sürdürmenin bir yolu, nasıl en iyi kız ve erkek olduğunu bulmaktır (Pehlivan 2011: 505). Çocuklar hangi cinse ait olduklarını anladıktan sonra bu cinse uygun davranışlarda bulunmaya çalışırlar.

Bilişsel kuramın bakış açısına göre çocuk toplumsal cinsiyetin öğrenilmesi sürecinde aktif bir role sahiptir. Çocuklar sosyal öğrenmeyle kazandıkları davranışları bilişsel süreçlerinde işlemeye başlamaktadırlar. Bu süreçler çocuğun inanç, duygu ve eylemlerini oluşturmaktadır (Yeşilyurt, 2015: 28).

1.2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura tarafından öğrenme süreci üzerindeki sosyal gücü vurgulayan ilkeler cinsiyet rollerinin oluşumunu açıklamak üzere de kullanılarak oluşturulan kurama göre öğrenmenin temel ilkeleri olan gözlem ve model ama süreci ile bu gözlem ve model alma sonucu gösterilen davranışın ödüllendirilmesi ya da

cezalandırılması ile çocuklar cinsiyet rollerine uygun davranmayı öğrenirler. Genellikle kızlar annelerini ve çevrelerindeki kadınları, erkekler de babalarını ve çevrelerindeki diğer erkekleri model almakta ve taklit etmektedirler (Dökmen, 2004).

Annesini evde mutfakta gören kız çocuğu oyuncak tabakları ile kendi bebeğine yemek yedirirken, ileride babaları gibi araba sürecekte olan erkek çocuklar oyuncak arabaları ile oynarlar. Bu süreçte bebek ile oynamak isteyen erkek çocuk "kız gibi" olacağı korkusu ile ailesi tarafından cinsiyetine uygun olan oyuncaklara yönlendirilir, böylece erkek çocuk uygun olmayan davranışı nedeni ile cezalandırılarak kendi cinsinin rollerine uygun davranma konusunda motive edilir. Bu süreç, çocukların, ödül aldığını gözledikleri davranışını taklit etmelerine ve cezalandırıldığını gözledikleri davranışını taklit etmemelerine yol açmaktadır (Dökmen, 2014: 60).Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, çocukların da toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve toplumsal cinsiyet etiketlerini meşrulaştırmaktadır (Yeşilyurt, 2015: 27).

1.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre cinsiyet kimliğinin kazanımı çocukların kendilerini ve karşı cinsi kadın ve erkek olarak etiketlemeleri ile gerçekleşir. Çocuğun biyolojik cinsiyeti kavraması olarak da adlandırılabilen bu keşfi sonrası çocuklar bir cinsiyet şeması geliştirir ve içinde buldukları kültürün cinsiyetlere dair bilgilerini bu şemaya kopyalarlar. Şema, bireyin algısını organize eden, yönlendiren ve bilgiyi özümleyen bilişsel bir yapıdır (Zeyneloğlu, 2008: 10).

Oluşmuş olan cinsiyet şemasına cinsiyetlerden beklentiler, uygun görülen ve görülmeyen davranışlar, yargılar da girerek toplumsal cinsiyetin kazanımı gerçekleşmiş olur. Çocuk cinsiyet şemasının oluşumu sonrası edindiği bilgileri kadınsı ve erkeksi oluşuna göre anlamlandırır ve kategorileştirir.

1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Üretim Alanı Olarak Aile

Anne ve babalar sahip olacakları bebeğin biyolojik cinsiyetini öğrendikleri andan itibaren içselleştirmiş oldukları cinsiyet kalıp yargılarına göre doğacak bebeklerine bir dünya hazırlamaya başlar. Dünyaya gelen bebek anne ve babası ile yakın çevresini izleyerek sözlü ve sözsüz mesajlar ile önce kendi cinsiyetini keşfeder devamında da hem kendi cinsiyetine hem de diğer cinsiyete uygun ve uygun olmayan kalıpları öğrenir. Cinsiyet kalıp yargıları ve cinsiyet rolleri ile tanışılan yer

olması sebebi ile cinsiyet ayrımcılığının gelişmesine ve pekişmesine hizmet eden alanların başında ailenin geldiğini söylemek mümkündür.

Ebeveynlerini ya da bakım verenlerini izleyen çocuk cinslerin yaygın davranışları ile uygun roller konusunda fikirler edinir. İlk şemaların oluşması bakımında evde kadın ve erkeğin yani anne ve babanın cinsiyet rollerini kazanma ve uygulama biçimleri çok önemlidir. Geleneksel aile yapısında bu temel roller genellikle kadını ev yaşamının sorumlusu, erkeği ev dışı yaşamın aktif sorumlusu olması ayrımı ile somutlaşır. Bu temel bağlamdan genellikle diğer roller de türer ve kadınlık ve erkeklik rolleri bu temel ayrımı her koşulda sürdürecektir. Rollerin üretimi açısından temel bağlam olması nedeni ile ev oldukça önemli bir yapıya karşılık gelmektedir. Bora (2011) ev içi mekânı; kadınlık tanımının oluştuğu en temel alan olarak ifade etmiştir ve bu nedenle de kadının ilk iletişim kurduğu ve sosyalleştiği alan olan "aile"yi kadınlık kimliğinin en temel unsuru olarak belirtmiştir. Ev içi mekân; ayrıca kadının tüm diğer rollerinin türediği temel rol olan annelik rolünün de somutlaştığı ve yeniden üretiminin sağlandığı mekân olması açısından çok önemli bir alandır. Chodorow (1974, s.66), toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin temellerini sorgulamak için öncelikle kültür olgusunun yeniden çözümlenmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Bir başka deyişle ebeveynlik organizasyonu simetrik özelliğe geçişi sağlamadıkça yani erkekler biyolojik anneliğin dışında kadınlar tarafından sürdürülen toplumsal ve kültürel rolleri üstlenmedikçe, cinsiyetçi sosyo-kültürel yapı ve cinsiyet hiyerarşisi varlığını devam ettirecektir. Bu rollerin toplumsal yapı içerisindeki yeniden üretim birimi ailedir. Ailede anne ve babasını izleyerek kendi cinsiyet rollerine ilişkin yargıları içselleştiren çocuk toplumsal yapı içerisinde bu yargıları pekiştiren diğer kurumlar aracılığı ile sosyal yapıya dâhil oldukça kadınlık ve erkeklik rollerini tamamen içselleştirir.

Kadınların toplumsal yapıya dâhil oldukları her alandaki görünümelerini belirleyen en temel rolleri ev içi yaşamdaki rolleri ve annelik rolleridir. Değişmezlik ilkesi ile benimsenen bu roller cinslerin yaşamlarının yönünü en etkin biçimde etkileyerek meslek seçimi sürecinde de yönlendirici güçlerden birisi olabilmektedir.

Kılıç, Beyazova, Akbaş, Zara ve Serhatlı (2014)'nin "Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme

durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma" isimli çalışmalarında ergenlik çağındaki çocukların toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak için meslek sahibi olma motivasyonlarına karşın; ne annelerin ne de kızların ev içi rollerdeki eşitsizliğin farkında olmadıkları çünkü bu rolleri doğurganlığın doğal sonucu olarak gördükleri ifade edilmektedir. Büyükgöze Kavas (2015) ve Bacanlı, Doğan ve Hamamcı (2012) gençlerin meslek seçimlerinde başta ailelerinin isteklerinin ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin etkili olduğu ve özellikle meslek seçimini ailesi yapan öğrencilerin meslek seçimlerini değiştirmek istedikleri ifade etmişlerdir. Gönüllü ve İçli (2001) çalışmalarında kız çocukları için uygun görülen meslekler arasında başta öğretmenlik olmak üzere devlet memurluğu (% 49,4) yer aldığını; erkek çocuklar içinse ilk sırayı avukatlık, doktorluk, mühendislik gibi mesleklerin (% 55,1) aldığını, ikinci sırayı öğretmenlik, subaylık gibi memuriyetlerin (%26,1) aldığını, genel olarak erkek çocuklar için daha çok kazanç sağlayabilecek meslekler tercih edilirken, kız çocuklara geleneksel görevlerini sürdürmekte kolaylık sağlayacak mesleklerin uygun görüldüğünü ifade etmişlerdir. İlgili araştırma sonucunun da ortaya koyduğu üzere ailelerin benimsemiş oldukları cinsiyet kalıp yargıları çocukları ile ilgili mesleki beklentilerinin sınırlarını da belirlemekte, mesleki tercihlerin kadınlık ve erkeklığe dair geleneksel rollere uygun olacak şekilde yapılması istenmektedir.

Ayrıca ailelerin çocuklarının meslek sahibi olma ile ilgili amaçsal motivasyonları da çocuklarının cinsiyetine göre değişmektedir. Geleneksel bakış açısında hâkim olan "evi geçindirmek erkeğin asli görevidir" anlayışı kız çocukların mesleki tercihlerinde birincil derecede ekonomik beklentilerin değil ev ve aile sorumluluklarının aksatılmadan devam ettirilmesine olanak sağlayacak mesleklerin tercihinin anlamlı olduğu görüşünün yaygın olarak devam etmesine neden olmaktadır.

1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Üretim Alanı Olarak Eğitim Ortamları

Eğitim alanları bireyin temel kültürünü aldığı aile yaşamı sonrası, sosyalleşme yolu ile toplumsal yaşamın kodlarına doğrudan maruz kaldığı en temel ortam olarak bireylerin tutum ve davranışlarının ortaya çıkışında çok önemli bir değere sahip olan mekanizmalardır. Ayrıca çocukların devlet ideolojisi ile doğrudan karşılaşmaları ve bu ideolojiye uzun süre maruz kaldığı kurumlar olmaları eğitim alanlarının toplumsal

ve kültürel değerleri benimsetme düzeylerini ciddi biçimde artırmaktadır. Eğitim ortamları hem kadınların bu ortamlara ulaşması, hem de ulaşan çocuk, kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına bu ortamlarda da maruz kalarak ayrımcılığın pekiştirilmesi ve yeniden üretilmesi konusunda bir yaklaşıma maruz kaldığı araştırmalar ve istatistiksel veriler ile ortaya konulmuştur (Esen, 2003, Özaydınlık; 2014). Vatandaş (2007) müfredat ve ders kitaplarının içeriği ve öğretmenlerin geleneksel değerlere koşullandırılmış genel tutumlarının bu yönde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Uluslararası literatürde Hall ve Sandler 1982 yılında yaptıkları araştırma ile alana kazandırdıkları soğuk iklim kavramı; hem cinsiyetçi kalıp yargılardan beslenen hem de onları yeniden üreten, kadınların ve kız çocukların benlik algılarını, kişiliklerini ve geleceğe dönük beklentilerini olumsuz yönde etkileyen okul ve sınıf ortamları için kullanılan bir kavramdır (Akt, Esen, 2003). Bu kavram okul ortamında ayrımcılığı somutlaştıran erkek öğrenciye dikkati daha fazla yöneltmek, kız öğrencilerin başarılarını farklı nedenlere bağlamak, erkeklerden daha fazla başarı beklemek gibi pek çok koşul ile kendini göstermektedir. Öğrenci ilgileri, yetenekleri, davranış ve kişilikleri konusundaki bu tür kalıp yargılar öğretmenlerin çocuklara sağladıkları destek ve özendirilmelerin yanı sıra var olan cinsiyet farklarını pekiştirmekte ve tipleştirilmeye uymayan kızlar ve erkekler için sorun yaratmaktadır (Tan, 2000).

Ülkemizde ise TÜİK'in 2017 yılında yayımladığı verilere göre okuma yazma bilmeyen nüfusun %84'ü kadın iken %16 'sı erkeklerden oluşmaktadır. Bu veri ülkemizde kadınların eğitim ortamlarına ulaşma düzeyinde erkekler ile eşit fırsatlara sahip olamadığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Erdal ve Gözütok (2017) Ortaöğretim Öğrencileri İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Öğretim Programına İlişkin İhtiyaç Analizi yaptıkları çalışmalarında okullarda geleneksel cinsiyet rolleri ve kalıp yargıların etkisinin sürdüğü ve öğretmenler tarafından cinsiyet ayrımcılığı yapıldığını ifade etmektedirler. Çocuklar okul ortamlarında okul yönetiminin, öğretmenin kişisel tutumlarının etkisinde kaldıkları kadar tüm ülkede eğitsel araç olarak kullanılan ders kitapları da cinsiyet kalıp yargılarını pekiştirici mesajlar içermektedir. Örneğin, Kılıç ve Eyüp'ün (2011) "İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme" isimli çalışmalarında incelenen ders kitaplarında geleneksel cinsiyet rollerine yer verildiği, kadın ve erkeklerin bu geleneksel anlayışa uygun mesleklerde gösterildiği, aile içi rollerde kadının baskın

olduğu ve yine ev içi rollerden kadının sorumlu gösterildiği ve kişilikle ilgili rollerde de yine geleneksel tutumların yansıtıldığı ifade edilmiştir. Bağçeli'ye (2008) göre toplumsal cinsiyet rolleri öyle güçlüdür ki, eğitim seviyesi daha yüksek olan annelerin çocukları, cinsiyet rollerine dair daha fazla kalıp yargılara sahiptir. Bu durum, eğitim sisteminin de kalıp yargıları destekleyici olduğuna kanıt olarak gösterilebilir. Eğitim ortamlarında, cinsiyet kalıp yargılarının bir sonucu olarak yaşanan ayrımcılıklara ilişkin Esen'in (2003) araştırmasında ortaöğretim süreci, cinsiyet ayrımcılığının deneyimlendiği eğitim basamağı açısından en sık dile getirilen süreçtir olarak rapor edilmiştir. Yine aynı araştırmanın sonuçlarından birisi de öğrencilerin rehber öğretmenlerin ve diğer ders öğretmenlerinin de özellikle ortaöğretim sürecinde mesleki yönlendirmelerinde ya da öğrencilerin seçmeyi düşündükleri mesleklere ilişkin yorumlarında toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar içeren tutum ve davranışlara sahip oldukları görülmüştür. Kız ve erkek öğrencilerin eğitim fırsatlarından yararlanma konusunda yaşadığı bu farklılıklar ve eğitim ortamlarındaki cinsiyetçi tutumların sürdürülmesi, öğrencilerin denetim odaklarının da farklılaşmasına neden olmaktadır. Denetim odağı genel olarak kişilerin davranışlarının sonuçlarından kendini ya da kendi dışındaki süreçleri sorumlu tutması olarak yorumlanabilir. Literatürde genel olarak erkeklerin kızlardan daha fazla dış denetime sahip olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur. (Cooper, Burger ve Good,1981; Singh ve Diğ., 1986; Akt. Yeşilyaprak, 1988; Moore, 2006; Akt. Şeker, 2013).Bu durum daha çok geleneksel cinsiyetçi tutumlar ile mücadele etmek zorunda kalan kız öğrencilerin ellerine geçen fırsatları daha iyi değerlendirme güdülenmeleri ile açıklanabileceği gibi, özellikle eşitlikçi cinsiyetçi tutuma sahip bireylerin dıştan gelen yönlendirici ve doğal olmayan mesajlara karşı güçlü oluşlarının onların içsel denetim odaklarının da güçlü olması ile açıklanabilir.

1.5. İnsan Yaşamında Çalışma ve Önemi

Çalışma yaşamı günümüz dünyasında kişinin yaşamını devam ettirmesine olanak sağlayacak maddi değeri üretebilmesine olanak sağlamanın yanında; toplumsal yaşamın diğer alanlarında da varlık gösterebilmesine de katkı sağlamaktadır. Ayrıca neredeyse yaşamının üçte birini geçireceği mesleği, kişinin kendini ifade etmesinin ve gerçekleştirilmesinin de bir aracıdır. Çalışma sürecine yön veren meslek seçimi bireyin yaşam doyumunu da etkileyecek temel unsurlardan biridir. Meslekler, bireylerin yalnızca ekonomik anlamda kazanımlarını sağlamaz.

Mesleğin bireye toplumsal yaşam içerisinde sağladığı statü, bağımsızlık ve işe yarama hissi ekonomik değer ile birlikte mesleğin bireye sağladığı katkılardandır. Çalışmanın insan yaşamında katkısı iş doyumu kavramı ile açıklanır. İş doyumu genel olarak, kişinin işinden ve işle ilgili olan faktörlerden aldığı hazzı ve mutluluğu açıklamaktadır (Eğinli, 2009: 36). Cinsiyet bireylerin iş doyumlarını da etkileyen bir unsur olarak literatürde karşımıza çıkmaktadır. Kadın ve erkek çalışanların iş doyumu ile ilgili yapılan araştırmalarda değişik sonuçlar elde edilmesine rağmen hemen hemen tüm araştırmalarda ortaya çıkan ortak sonuç kadın ve erkeklerin mesleklerini ve işlerini farklı koşullar üzerinden değerlendirdikleri ve iş koşullarını farklı özelliklerin etkilediği sonucudur.(Kitapçı ve Sezen, 2002; Yılmaz, Dursun ve Dursun, 2013).Garcia- Bernal ve ark. (2005:286) iş doyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmasında işteki kişisel gelişim, kişilerarası ilişkiler, ekonomik kazanç, iş koşulları olmak üzere dört farklı faktöre kadınların ve erkeklerin verdikleri yanıtları değerlendirmişler ve bu değerlendirme sonucunda, kişilerarası ilişkilerin erkekler için, iş koşulları faktörünün ise kadın çalışanlar için iş doyumunun önemli olduğu ortaya konmuştur.(Akt. Eğinli, 2009) Kadın ve erkek çalışanların iş doyumlarını farklı faktörlerin etkilemesinde toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi kuşkusuz büyük öneme sahiptir. Kadınların çalışma yaşamına katılmalarına rağmen ev ve aile sorumluluklarını tek başlarına taşıyor olmaları ve bu sorumlulukları iş yaşamına rağmen aksatmama kaygısı kadın için iş koşullarını önemli tutmaktadır.

Erkek çalışanlar için ev içi sorumluluklar birincil derecede önemli olmadığından onlar iş yaşamı içerisindeki daha farklı koşulları önemseyebilmektedirler. Birçok farklı araştırmada benzer sonuçlar olduğu gibi, Aşan ve Erenler' in (2008) çalışmasında iş tatmini ile yaşam tatmini arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşam doyumu duygusal bir temele dayanan ve kişinin yaşamından memnuniyetini açıklayan bir kavramdır ve çalışma yaşamının yaşam doyumu açısından oldukça önemli bir gücü vardır. Bu bağlamda da çalışmanın ve çalışma yaşamının en temel unsuru olan doğru meslek seçiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

1.6. Meslek Seçimi Süreci

.Meslek kişiye bağımsızlık, güvence, bir gruba ait olma, tanınma gibi gereksinimlerini karşılama olanağı verir (Kordon, 2006: 13). Meslek seçiminin sonuçları kişinin yaşamının çok büyük bir kısmını doğrudan etkilediği için önemlidir. Meslek seçimi yaparken kişi; yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda ve seçeceği mesleğin özelliklerini tanıyarak doğru bir meslek seçimi yaparsa hem iş yaşamında hem de iş dışı yaşamında başarılı, verimli ve mutlu olur. Hoppock (1999:57) gelecekteki işsizlik sorunlarında, meslekteki başarısında, bireylerin mesleklerinden memnun olmalarında, toplumdaki insan gücünün planlanmasında lise öğrencilerinin meslek seçimindeki rollerinin çok önemli olduğunu vurgulamıştır.

Kariyer gelişimi, bireyin yaşamı boyunca gelişen durumlardan etkilenen ve uzun bir zaman diliminde somutlaşan bir süreçtir. Bu süreci etkileyen ve gelişimine katkıda bulunan pek çok faktör bulunmaktadır. Bireyin içinde bulunduğu sosyal çevre, toplumsal ve kültürel yapı, benlik yapısı bu faktörlerden yalnızca bazılarıdır. Meslek seçimi ile önemli bir boyutu somutlaşan kariyer gelişimi sürecini anlamlandırmak amacı ile sürece farklı bakış açıları ile tanımlayan birçok kuram geliştirilmiştir. Kuramların tanınması bireyin kariyer gelişimini etkileyen faktörleri bilmesi, kendi bulunduğu süreci gerçekçi biçimde değerlendirmesi ve yönetmesi açısından önemlidir.

1.6.1. Kariyer (Meslek Seçimi) Kuramları

1.6.1.1. Özellik- Faktör Uyumlu Kuramlar

Özellik faktör uyumlu kuramları bireyin ve mesleğin özelliklerinin uyumunun verimli meslek seçimi sürecinin en temel faktörü olduğunu ifade eden kuramlardır.

Özellik- Faktör Kuramı

Parsons tarafından meslek danışmanlığı sürecinde elde edilen deneyimlerden yola çıkılarak geliştirilen kuramda; bireye ait gözlenebilen ve ölçülebilen nitelikler ile bir mesleği başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmek için gereken özelliklerin eşleştirilmesine dayalı bir yaklaşım geliştirilmiştir. Parsons'ın kuramı meslek seçimini; durağan, başka olaylardan etkilenmeyen ve basit üç aşama ile gerçekleştirilebilecek bir süreç olarak gören yaklaşımı ile eleştirilmiştir.

İş Uyumu Kuramı

İş uyumu kuramının varsayımına göre birey ve iş çevresi bir uyum içerisinde olmalıdır. İş tercihinde bulunacak bir birey için çevresinin gerektirdiği özellikleri taşıırken, çevrenin özellikleri de bireyin ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olmalıdır. Kuramın alana önemli katkılarından biri "iş doyumu" kavramına yaptığı vurgu olmuştur. Ayrıca kuramdan yola çıkarak iş doyumunun ölçülebilmesine yönelik bir çok ölçme aracı da geliştirilmiştir.

Tipoloji Kuramı

Holland tarafından geliştirilen bu kuramda temel hedef kişinin özellikleri ile bu özelliklere uygun iş çevresinin eşleştirilmesidir.

Aslında bu bağlamda Parsons'un kuramı ile de benzeşik bir özellik göstermektedir. Holland geliştirdiği kuram bağlamında 6 kişilik tipi(Gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci, geleneksel) belirlemiş ve her bir kişilik tipi için uygun bir iş çevresi de ortaya koymuştur. Holland'ın kuramında cinsiyet rollerine ilişkin değerlendirme yapılırken özellikle gerçekçi çevrede ortaya konan mesleklerin erkeksi kodlanmış olması nedeni ile bu alanda çalışan kadınların en fazla ayrımcılığa maruz kalan grup olduğu belirtilmiştir.(Bacanlı, F. 2014-113). Holland kişilerin hangi kişilik tipi kategorisine ait özelliklerinin belirlenebilmesi amacı ile bir de ölçme aracı geliştirmiştir.

1.6.2.2. Psikodinamik Yaklaşımlar

Psikodinamik yaklaşımlar meslek seçiminde daha çok erken çocukluk dönemi deneyimlerinin önemli olduğunu vurgulayan kuramlardır.

Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik kuram kişilik ile meslek seçimi arasında net bir ilişki olduğunu ortaya koymuş ve meslek seçimi sürecinde bilinçaltının önemine vurgu yapmıştır. Bu bağlamı ile de meslek seçimi sürecinin, yetişkinlikten çok erken çocukluk döneminin etkisi altında olduğunu ifade etmiştir. Freud'un kuramının temel kavramlarından olan yaşam içgüdüleri(cinsellik ve saldırganlık) meslekler aracılığı ile toplum tarafından onaylanacak biçimlerde doyurulan alanlar olarak görülmüş ve bireylerin meslek tercihlerini bu içgüdüleri ifade edebilme doğrultusunda gerçekleştirdikleri görüşü ileri sürülmüştür. Psikanalitik yaklaşımının meslek ve kariyer danışmanlığı alanına

sunduğu en önemli katkı aile dinamiklerinin meslek seçimine etkisi üzerine yapmış olduğu vurgudur.

Adler Yaklaşımı

Adler'in kuramında "aile" kavramı büyük önem taşımaktadır. Adler meslek seçimine dair kuramını da aile ilişkileri ile ilişkilendirerek oluşturmuştur.

Aile içi ilişkilerin, doğum sırasının, aile bütünlüğünün kişinin meslek seçiminde ve çalışma yaşamı davranışlarında etkili olduğunu ifade etmiştir.

"Kişinin dünyanın nasıl işlediğine dair geliştirdiği öznel bir zihinsel haritası" olarak ifade edilen yaşam tarzı kavramı da Adler'in kariyer kuramları alanına kattığı önemli ifadelerinden biridir. Meslek seçimini yaşam tarzının önemli göstergelerinden biri olarak gören Adler ve kuramı benimseyen diğer bilim insanlarına göre bireyler yaşam tarzlarını yansıtan bir meslek seçerler. Adler'in kuramı da meslek ve kariyer danışmanlığı alanında pratik bir uygulama önerisi sunmaması nedeni ile eleştirilmiştir.

Ann Roe Yaklaşımı

Ann Roe kariyer gelişiminde erkek çocukluk yaşantılarının önemine vurgu yapan bir kuramcıdır. Roe, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki gereksinimlerin aile içi deneyimler ile karşılanma durumlarının kişinin yaşam tarzı ve mesleki yönelimi ile ilişkisini incelemiş ve insanların bu deneyimler ile "insanlara yönelik olan ya da insanlara yönelik olmayan" mesleklere yönelmelerine neden olduğunu ifade etmiştir.

Roe'nin yaklaşımı genel olarak yalnızca ailelerin çocuk yetiştirme biçimlerini sınırlandırılmış net kategorilerle ayırmış olması bu sürece etki edebilecek diğer etmenleri göz ardı etmiş olması nedeni ile eleştirilmektedir.

Briggs Tip Teorisi

Briggs'in teorisi kavramsal olarak Carl Jun'un kuramının alt yapısına ve kuramda ortaya konmuş olan kişilik tiplerine dayalıdır. İçe dönüklük- dışa dönüklük, duyumsama-sezgi, düşünme-hissetme ve yargılama-algılama gibi boyutları ölçen bir ölçekle meslek seçimini doğrudan etkilediği ifade edilen kişilik tipleri somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Kuramın alana katkısı bireyler ile yapılan danışma

süreçlerinde danışmanların kendilerine yönelik farkındalıklarının artmasının olduğu ifade edilmektedir.

1.6.1.3. Gelişimsel Yaklaşımlar

Gelişimsel kariyer kuramcıları meslek fikrinin ortaya çıkışından kariyer sürecinin tüm basamaklarında etkili olan faktörleri incelemiştir.

Ginzberg ve Arkadaşlarının Kuramı

Ginzberg ve arkadaşlarının mesleki gelişim kuramında, geri dönülemez bir süreç olarak görülen meslek seçiminde, bireyin istekleri ile ona sağlanan olanaklarının uzlaşmasına vurgu yapılır. Kuramın varsayımlarına göre meslek seçimi 11 yaşında başlayan ve 17 yaşına kadar devam eden ve belirgin özellikleri ile birbirinden ayrılan 3 ana döneme(Fantezi- Deneme- Gerçekçi Dönem) ayrılmış bir süreç olarak ifade edilmiştir. Bu kuram kapsamında ortaya konan bilgi çerçevesinde özellikle deneme döneminin bir alt basamağı olan değer basamağında mesleklere ilişkin değerlerin değerlendirilmesinde gençlerin toplumsal cinsiyet yargılarından bağımsız bir değerlendirme yapabilmesi önemli bir aşamadır.

Super'ın Yaşam Boyu Kuramı

Super gelişimsel kariyer kuramcıları içerisinde alana en büyük katkıyı sunan kuramcı olarak kabul edilmektedir. Ginzberg'in görüşlerinden yola çıkarak kuramını oluşturan Super, kariyer seçimine etki eden çok daha fazla sayıda faktörü ortaya koymuştur. Ayrıca meslek ve kariyer ayrımını vurgulaması da alana yaptığı önemli katkılardandır.

Ginzberg meslek gelişimini 5 aşamaya(Büyüme- keşfetme- yerleşme- sürdürme- çöküş) ayırmıştır ve her aşamayı o dönem ile ilgili gelişim görevi ile adlandırmıştır. Super kuramında bireylerin yaşamları boyunca ev, okul, toplum ve iş ortamında pek çok rollerinin olduğunu ve yaşam rollerinin birleşimi ile yaşam alanı ve yaşam döngüsünün ortaya çıktığını ve bu yapılara da kariyer örüntüsü dendiğini ifade etmiştir (Siyez, M. 2014:189). Kariyer olgunluğu kavramı Super'in kuramında önemli bir kavramdır. Fakat kuramcının bu kavramı ortaya koyarken yalnızca erkek deneklerle çalışmış olması önemli bir eleştirel unsur olmuştur. Yine aynı şekilde Super'in kariyer örüntülerine yönelik araştırmaları da erkek denekle ile yapılmıştır. Ayrıca kadınlar ve erkekler için ayrı kariyer örüntüleri yapıları ortaya koyan Super kuramında ciddi cinsiyet rolleri yargıları unsurları barındıran bir kuramcı olmuştur.

Tablo 3: Super'in Kadınlar İçin Oluşturduğu Kariyer Durumları

Kariyer Sınıflandırma	Genel Özellikler
Sabit, ev düzenleyici	İş deneyiminden önce yapılan evlilik eğitimle kazanılan mesleki kariyeri evlilikle sonlandırma, tamamen ev işlerine yönlendirme
Sabit çalışma Çift meslek durumu	Eğitimini tamamladıktan sonra işe girme ve sürdürme Eğitimini tamamladıktan sonra işe girme ve evlenme ve ev işleriyle kendi işini beraber götürme
Birbirine karışmış kariyer durumu	İşe girmek ve evlenmek, ev işlerinin yüzünden işini askıya alma; işten çok ev işlerine yönelme
Sabit olmayan kariyer durumu	Düşük sosyo ekonomik düzeyde işte çalışma, işi bırakma, ev işlerine yönelme
Çoklu meslek durumu	Sürekli ev işlerine yönelme

Kaynak: Zunker, 1989; Akt: Özer, 2002: 26

Gottfredson Daraltma- Uzlaşma Kuramı

Gottfredson'un kuramı kariyer seçimi kavramı üzerine odaklanan ve bu süreci diğer kuramlar gibi bir eşleştirme süreci olarak gören bir kuramdır. Bununla birlikte bu sürece yönelik bilişsel ve sosyolojik bir bakış açısı ile yaklaşması kuramı diğer kuramlardan ayırmıştır.

Kuramcı; meslek seçiminde özellikle sosyal benliğin(zekâ, sosyal statü ve cinsiyete ilişkin algılar) psikolojik benliğe göre daha önemli olduğunu vurgulaması ile cinsiyet rollerinin meslek seçimi sürecindeki önemini vurgulaması açısından alana önemli bir katkıda bulunmuştur. Kuramcı dört aşamaya ayırdığı daraltma sürecini(Büyüklük ve güç- cinsiyet rolleri- sosyal değerler- içsel, biricik benlik) tüm çocukların yaşadığını ifade etmiştir. Gottfredson 6-8 yaş aralığında içselleştirilen cinsiyet rollerinin sabit kaldığını ve meslek tercihlerinin daraltılmasında ilk sınırların cinsiyet rollerine göre çizildiğini; Sastre ve Mullet (1992) de kuram bağlamında yaptıkları araştırmada meslek seçiminde kızlar için en önemli yordayıcının cinsiyet tipi; erkekler için ise prestij ve boş zaman olduğunu etmişlerdir (Siyez, M. 2014: 205).

1.6.1.4. Sosyal Bilişsel Yaklaşımlar

Sosyal bilişsel yaklaşımlar kariyer seçimi sürecinde sosyal koşulların önemine vurgu yapan kuramlardır. Kariyer gelişiminde bilişsel öğelerin ve özellikle öğrenmenin önemine vurgu yapılmaktadır. Akılcı karar verme önemsenir.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Kuram, Kuromboltz ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Meslek seçimi sosyalleşme sürecinde kalıtımsal özellikler, çevresel koşul ve olaylar, öğrenme yaşantıları ve göreve yaklaşım becerilerinin karşılıklı etkileşiminin bir sonucu olarak değerlendirilir. Bu kuram kapsamında geliştirilen Kariyer İnançları Ölçeği alana önemli bir katkı sunmuştur.

Sosyal Bilişsel Kuram

Bu kuramda bireyin kariyer gelişimi sürecinde kişinin kişisel kontrolünde olan bilişsel- birey değişkenleri (Yetkinlik beklentisi, sonuç beklentisi, kişisel hedefler) ile kişinin kontrolünde olmayan değişkenlere (Fiziksel özellikler, çevre özellikleri, öğrenme yaşantıları) değinmişlerdir. Yetkinlik kavramına yapılan vurgu kuramın alana sağladığı en önemli katkılardan biri olmuştur. Cinsiyet rolleri de yine bu kurama göre birey dışı ortama özgü kariyer engellerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Bilgiyi İşleme Yaklaşımı

Kuram Sampson ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Kuram, diğer bilgiyi işleme kuramları kavramlarına ek olarak özellikle bireylere iş sorunlarını nasıl çözecekleri ve iş bulma kararlarını nasıl alacakları konusunda da beceriler kazandırmaya yönelik bir çerçeve çizmiştir. Problem çözme ve karar verme süreci kuramın temel uygulama çerçevesini oluşturmaktadır.

2.6.1.5. Post-modern Yaklaşımlar

Postmodern yaklaşımlar çağın değişen konuları ve özellikleri ile birlikte bireyin kendi kişisel gerçekliklerini oluşturduğu varsayımı ile yapılandırmacı yaklaşımın kariyer gelişimi sürecinde etkisinin ortaya çıkışı ile somutlaşan yaklaşımlar olmuşlardır.

Brown, post modern yaklaşımlarda değerlerin kariyer kararları verme üzerindeki etkisine vurgu yapan bir kuram geliştirerek öne çıkmıştır.

Brown, değerlerin toplum tarafından kazandırıldığını ifade eder. Bunun dışında hikâye oluşturma sürecine odaklanan kuramlar da post modern yaklaşımlar içerisinde değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımlar daha çok bireyin kendini keşfine ve gelecekteki öykülerini oluşturmalarına yönelik bir sistem geliştirmişlerdir.

Post modern yaklaşımlarda son yıllarda yaklaşım kuramların bütünleştirilmesi yönünde olmuştur. Bu yaklaşımlardan özellikle Savickas (1997) tarafından geliştirilen Kariyer Yapılandırma Kuramı kariyerin kişisel ve sosyal yapı tarafından bütün olarak yapılandırılması sürecine vurgu yapmıştır.

1.7. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü

Meslek seçimi Kuzgun (2000) tarafından bir kimsenin kendi beklentileri ve ihtiyaçları açısından istenilir yönleri çok istenmeyen yönleri az olan bir mesleğe yönelmeye karar vermesi olarak tanımlanır (zer, 2002: 6).Aile ve eğitim ortamlarında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını içselleştiren bireylerin, genç yetişkinlik dönemine geçiş sürecinde başarması gereken en önemli gelişim görevlerinden biri olan meslek seçimi sürecinde de bu yargıların etkisinde kalması kaçınılmazdır. Meslek seçimi bireyin tüm yaşamını etkileyecek en önemli yaşam olaylarından biridir ve sağlıklı bir meslek seçiminde asıl yönlendirici olanın bir kişinin kimliğinin kişisel yönleri olan yetenekler, inançlar, duygular ve hedefler gibi sadece bireye ait olan ve kişinin kendisinin tanımlanmasına ilişkin özelliklerin olması beklenir. Oysa toplumsal cinsiyet yargıları sosyal kimliğin bir parçasıdır ve çeşitli grup ve kategorilere aidiyetin veya üyeliğin bireyi ne lde tanımladığını ortaya koyar, değişken ve doğal olmayan kaynakların yönlendirmeleri ile üretilmiştir ve hemen hemen tüm alanlardaki görünümü cinsler arası eşişsizliği besler. Bu bağlamda sadece toplumsal cinsiyet rollerine dayalı bir kimliğin bireyin tercihlerine yön vermesi sürecin sağlıklı gelişmesini engeller. Bireyin doğuştan getirdiği yeteneklerini eğitim ortamlarında ve yaşamında öğrenme yolu ile kazandığı bilgi ve becerilerini en iyi şekilde kullanılabilmesi, bireyin kendisi için en doğru olan meslek alanının seçmesi ile mümkündür.

Meslek seçimi pek çok farklı faktörden etkilenen ve bu faktörlerin karşılıklı olarak birbirini etkilediği bir sürecin sonucu gerçekleşen bir tercihtir. Bireyin kariyer seçim kararları, ailesinin, arkadaşlarının, ğretmenlerinin beklentilerine göre şekillenmekte veya bireyler toplumsal olarak yüksek kabul gören ve sayęı uyandıran

mesleklere yönelmektedirler (Kordon, E. 2006: 3). Bacanlı, Doğan ve Hamamcı (2013) öğrencilerin mesleki ve eğitsel kararlarında etkili olan faktörlerin sırasıyla; baba, anne, kitap ve dergi ile okullardaki öğretmenler olarak belirlendiğini ifade etmişlerdir. Bireyler çocukluklarından itibaren başta aileleri, içerisinde yaşadıkları sosyal çevre, eğitim kurumları ve medyadan meslek seçimlerini nasıl yapacaklarına, meslek seçimlerinde kendilerini ve meslekleri hangi boyutları ile değerlendireceklerine ilişkin mesajlar alırlar. Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere ilişkin kalıp yargılar da bu mesajlardan en etkili olanlarındandır ve kalıp yargıların sınırlandırıcı etkisi ile de sürecin tek yönlü gelişmesine neden olan en etkili faktörlerden biridir. Cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar meslek seçiminde de etkisini göstermektedir. Meslek seçimi bir anda ortaya çıkan ve asla değişmeyecek bir karar değildir. Bu nedenle bireylerin meslek seçimi sürecinde doğru şekillerde yönlendirilmeleri, cinsiyet kalıp yargılarından uzak, kendi ilgi ve yetenekleriyle toplumun ihtiyaçlarını göz önünde tutarak kararlar vermeleri mutlu ve üretken olmalarında önemli bir faktördür (Tarhan, Çetin-Gündüz ve Kılıç, 2014). Uzun yıllardır cinsiyete dayalı kalıp yargılar ile oluşan toplumsal cinsiyet rolleri erkekleri kamusal alana, iş hayatına, iş hayatında kariyer oluşturmaya, bilime, teknolojiye yönlendirirken; kadınları başta çalışma yaşamından uzak tutarken değişen koşullar ile birlikte çalışma yaşamına katılabildikleri süreçlerde de toplumun kendilerinden beklediği eş, anne, ev işlerinden ve aile bireylerinin bakımından sorumlu kişi olma rollerini çalışma yaşamı ile bütünleştirmek zorunda bırakmıştır. Bu kalıp yargıların ve cinsiyete dair rol beklentilerinin meslek seçimi ile ilişkisi de tam bu noktada başlayarak hem erkeklerin hem de kadınların kendi cinsiyet rollerine uygun ya da bu rolleri yaşamlarının hiçbir alanında aksatmayacakları şekilde meslek ve kariyer tercihlerinde bulunmak durumunda kalmalarına neden olması durumunda ortaya çıkmıştır. Erkekliği akıl, entelektüellik ve rasyonaliteyle ilişkilendiren ve kadınlığı bedenle, yani cinsellik ve biyolojik yeniden üretimle sınırlandıran modernist söylem (Leonard, 2002: 66) nedeniyle kadınlar uzun zaman bilimsel temel ve yükseköğrenim gerektiren profesyonel mesleklerin dışında kalmışlardır (Gönç, 2016: 146). Endüstri devriminin ilk günlerinden beri tüm dünyada kadınlar formel sektörde düşük ücretli ve düşük statülü az sayıdaki kadın alanlarına ve mesleklerine yönelmişlerdir (UN, 1995c: 17, ILO, 1995:12).

Sancar (2011) modern yaşama geçiş sürecinin cinsiyetlerin ekonomik ve sosyal konumuna etkisini şöyle yorumlar:

19. yüzyılda ortaya çıkan endüstriyel kapitalist fabrika düzeninin yarattığı istihdam modeli modern yaşam tarzının ve onun cinsiyet rejiminin temeli olan egemen erkeklik tarzlarını yaratan önemli bir nedendir. Sınıfsal konumların cinsiyet ile ilişkisine istihdam açısından bakıldığında aileyi geçindiren erkeğin aldığı ücretin bütün aile için, kadının aldığı ücretin ise kendi harçlığı olduğu klişesi görülür.

Meslek seçiminde kadın ve erkekleri ayırıştırın toplumsal işbölümü; iki düzenleyici ilke tarafından şekillendirilmektedir. Bunlardan biri kadın ve erkeklerin işlerinin farklılığına vurgu yapan “ayrılma ilkesi”; diğeri ise erkek işlerinin kadın işlerinden daha değerli olduğuna vurgu yapan “hiyerarşi ilkesi”dir (Kergoat 2009,95; Akt, Urhan ve Etiler,2011). Ayrılma ilkesi toplumsal yaşamda pratiğini erkeklerin farklı(sayısal, teknik, yönetim gibi), kadınların farklı(bakım, iletişim, sözel gibi) alanlarda daha yetenekli olduğu algısı ile gösterir. Bhasin (2005) bu durumu şöyle açıklar:

Erkekler ve kadınlar, kız ve erkek çocuklar, yalnızca kendi toplumsal cinsiyetlerine uygun olduğu varsayılan becerileri öğrenip bu konularda uzmanlaşırlar, böylece kadın ve erkeklerde, kız ve erkek çocuklarda farklı beceri ve yetenekler yaratılır, sonra bunlar birine ya da diğeri (kadın-erkek) atfedilir" ve meslek seçimlerinde de bu yargılar belirleyici bir rol oynar.

Tanrıöver (2000: 172) de bu durumu şöyle destekler:

Ch. Baudelot ve R. Establet, Fransa’da ve pek çok Avrupa ülkesinde yüksek eğitim düzeyinde, eşitliğin farklılık korunarak sağlandığını ve bunun basit bir formüle dayandığını belirtirler: Erkekler “Prometheus’gil” alanlara yönelirler, yani kendilerini iktidara, doğanın denetimi ve iş adamlığına götüren mesleklere; kadınlar ise “yazılı olmayan yasa”nın alanına giren “ilişkisel” alanlara, yani eğitim, sosyal kariyerler ve sağlık amaçlı mesleklere (1992: 217)

Cinsiyet, özellikle toplumsal kalıp yargılar açısından, kadınların mesleklerini sınırlayıcı bir özelliğe sahiptir. Örneğin, erkeklerle kıyaslandığında mühendislik ve ticaret gibi gözde mesleki alanlarda çalışan kadın sayıları belirgin biçimde daha azdır (Özyürek, 2013).Uluslararası Çalışma Örgütünün (ILO) verilerine dayanarak yapılan ve sınırlı sayıda ülkenin karşılaştırılmasıyla elde edilen çalışmaya göre pek çok ülkede kadın ağırlıklı meslekler ev temizleyiciliği, hazır giyim imalat işçiliği, hemşirelik, çocuk bakıcılığı, hastabakıcılık, kasiyerlik, sekreterlik, kat temizleyiciliği anaokulu öğretmenliği, servis elemanlığı, çamaşırhanecilik, ütücülük, ilkokul öğretmenliği ve dikiş makinesi operatörlüğüdür (TC BKSGM, 1999).

Araştırmalar da öğrencilerin meslek tercihlerinde cinsiyetçi kalıp yargıların etkisinde kaldığını gösterir niteliktedir. Özyürek (1995); Betz ve Hackett (1981) tarafından geleneksel ve geleneksel olmayan meslek alanlarındaki yetkinlik algıları bakımından kız ve erkeklere yönelik ortaya koydukları model doğrultusunda yaptığı araştırmada öğrenci seçme sınavında kız ve erkek öğrencilerin aldıkları puanları karşılaştırmış ve kız ve erkek öğrenci puanları arasında anlamlı bir fark bulmamıştır. Bununla birlikte kız öğrenciler ve erkek öğrenciler arasında geleneksel olmayan ve matematik ağırlıklı programları tercih edip etmeyecekleri sorusuna verilen yanıtlarda erkekler lehine bir cinsiyet farklılığı bulunmuştur. Bu araştırma bir mesleğe geçiş sürecinde temel koşulun kişide bulunması durumunda dahi tercih aşamasında devreye giren toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile bireylerin kendileri cinsiyet rollerine uygun mesleklere yöneldiğini kanıtlar niteliktedir. Mesleklere ilişkin bu kalıp yargılar öğrencilerin seçmeyi düşündükleri meslekler de kendini göstermeye başlamıştır. Şimşek (2011)'in Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kız ve erkek öğrencilerin meslek seçimini etkileyen faktörler isimli çalışmasında öğrencilerin seçmeyi düşündükleri meslekler ile ilgili bulguları şu şekildedir:

Tablo 4: Gelecekte Düşünülen Favori Meslekler ve Cinsiyete Göre Dağılımları

En çok yapılmak istenen meslek	Kız Öğrenciler	Erkek Öğrenciler
1- Öğretmen	% 37	% 30
2- Doktor	% 23	% 25
3- Mühendis	% 6	% 22
4- Avukat	% 12	% 8
5- Polis	% 5	% 8
6- Psikolog	% 7	% 2
7- Eczacı	% 4	% 4
8- Hemşire	% 5	% 0,2

Tablodaki veriler değerlendirildiğinde; öğrencilerin seçmeyi düşündükleri mesleklerin toplumun kadın ve erkeklere geleneksel olarak uygun gördüğü rollerle örtüştüğü görülmektedir. Özellikle mühendislik gibi teknik alanın belirgin biçimde hakim olduğu bir meslek alanının tercihi konusunda kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark büyükmektedir. Yine geleneksel olarak kadın ve annelik rolü ile en çok bağdaştırılan mesleklerden öğretmenliği kız öğrencilerin tercih etmek istediği görülmektedir.

Mesleklere ilişkin bu yargılar, kadınların ve erkeklerin mesleki istihdam dağılımlarını da etkilemiştir. Ülkemizde toplumsal cinsiyetin çalışma yaşamında ve mesleki alanlarda görünümü oldukça manidar sonuçlar içermektedir.

TÜİK 2016 yılı cinsiyete göre işgücüne katılım oranları şu şekildedir:

Tablo 5: Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım Oranı

2016 yılı	Kadın	Erkek
15-24 Yaş arası	30,4	54,3
25 Yaş ve Üzeri	33	76,6

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2007-2016

Ülkemizdeki çalışma yaşamına dair cinsiyet verileri incelendiğinde; kadınların çalışma yaşamına katılma oranlarının erkeklere göre belirgin derecede daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç kadınların nitelikli eğitim olanaklarından hala erkekler ile eşit derecede yararlanamadığı olgusu ile açıklanabileceği gibi, özellikle evlilik ve çocuk sorumluluğunu alan kadınların çalışma yaşamına katılamıyor olması ile de açıklanabilir. Ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı gibi birçok üretim aile içinde ücret ödenmeden kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir (Kandiyoti, 1984: 28). Aile, kadın emek arzının belirlenmesinde ve hangi koşullarda emek piyasasına sunulacağı konusunda çok önemli bir yere ve etkiye sahiptir (Dedeoğlu, 2000: 143). Bu bağlamda, annelik rolü ve devamında annelik rolü ile ilişkilendirilen çocuk bakımı (Kadının, çocuğu için bir erkeğin yapabileceğinden tek farklı bakımı anne sütü üretimi ve emzirmedi; buna rağmen diğer tüm sorumlulukların da kadın tarafından doğal bir görev gibi üstlenilmesi beklenir.), ev içi işlerin sorumluluğu, yaşlı ve hasta bakımı gibi doğrudan özel alanın tüm iş ve sorumluluğunun hemen her kültürde kadının omuzlarında olması kadının çalışma yaşamındaki konumunda doğrudan etkileyen en temel unsurlardan olduğunu söylemek mümkündür.

Cinsiyetçi kültürel kalıp yargılar işgücüne katılımı farklı şekillerde etkileyebilir. Bunlardan ağırlıklı olanı kadının öncelikli görevinin eş ve annelik, asıl yerinin ev içinde olduğu, bu görevleri aksatmadan yerine getirmesi koşuluyla emek piyasasında ikincil konumda katılımını kabullenen muhafazakâr bakış açısıdır (İlkkaracan, 2010: 23). Diğer bir deyişle kadının toplumsal cinsiyet rolleri gerek iş yaşamına katılabilme durumunda, gerekse katıldıktan sonraki pozisyonunun ne olabileceği üzerinde sınırları belirleyen temel unsurdur. Bir ülkede istihdamın mesleki dağılımı, o ülkenin gelişmişlik düzeyi, eğitim düzeyi ve teknolojik gelişme

düzeyi ile yakından ilgilidir. Gelişmiş ülkelerde, orta ve uzun süreli eğitim sonunda kazanılan mesleklerin toplam istihdam içindeki payı yüksektir (Karabıyık, 2015: 243). Ülkemizde ise kadınların istihdamı hala tarım ve hizmet gibi alanlarda yoğunlaşmakta; imalat, sanayi, teknoloji gibi alanlarda istihdam oranları gerilerde kalmaktadır. Çalışma yaşamına katılan kadınlar için de ayrımcılık ile mücadele etme zorunluluğu hala devam etmektedir. Kadınların istihdam edildiği meslekler ya onların toplumsal rollerine uygun meslekleri içermektedir ya da kadınların ev içi rollerini aksatmayacakları mesleklere yoğunlaşmalarına neden olmaktadır. Kendi cinsleri ile özdeşleştirilmiş ev ve aile sorumluluklarını aksatmak istemeyen kadınların istihdamı eğitim seviyeleri ile birlikte artmaktadır. Karacan (2010); ilköğretim mezunu kadınların % 15' inin, lise mezunu kadınların %30' unun, üniversite mezunu kadınların ise %70' inin istihdama katıldığını ifade etmiş, oranlardaki bu büyük değişimi de üniversite mezunu kadınların formel sektörde istihdam edilebilerek bu formel piyasada doğum izni, süt izni gibi yasal haklarından faydalanabilmesi ve ev ve hane halkı işleri için bakım hizmeti satın alabilme gücüne sahip olması olarak yorumlamıştır. İşgücüne katılabilmek için mücadele etmesi gereken kadınlar genellikle erkekler ile özdeşleştirilmiş meslek alanlarına yönelmemekte, erkekler ile rekabet etmeleri gerekmeyen ve görece daha az nitelikli alanlara yönelmektedirler. İş sektöründe kadınların yönelebileceği alanlar daha çok vasıfsız olarak adlandırılan işlerin yoğun olduğu alanlardır. Yaptıkları işlerin vasıfsız kabul edilmesinin en önemli nedenlerinden biri kadınların niteliklerinin "doğal / doğuştan" kabul edilmesi ve "vasıf" olarak tanımlanmamasıdır. El becerisi, çabukluk, dikkat gerektiren "ince işler" "kadın işi" olarak kabul görmekte ve eğitim gerektiren işlerle aynı statüde sayılmamaktadır (Gelegen, 2001: 29). Bu becerileri içeren işlerin uzmanlık gerektirmediği kabulü ile daha az ücretlendirilmesi ve çoğu zaman kayıt dışı olarak varlığını sürdüren sektörlerde yer almaları bu alanlarda istihdam edilen kadınlar açısından farklı sorunlara da neden olmaktadır. Mies (2008: 274) bu durumu şöyle açıklamaktadır:

Kadın emeği (ücretiyle uygunluk içinde) değersiz, üretken olmayan olarak görülür ve kadın emeğine doğal bir süreç olarak bakılır. Hatta iş olarak bakılmaz. Bunun ispatı şurada yatar: Dünya bir bütün olarak ele alındığında kadınlar toplam işin üçte ikisini yapar, fakat dünya gelirinin onda birini kazanır ve dünyadaki üretim araçlarının yüzde biri üzerinde kontrol sahibidir.

Tablo 6: Meslek Alanlarındaki Kadın ve Erkek Sayıları

	Kadın	Erkek
Profesör	6933	15602
Büyükelçi	43	201
Polis	15041	239910
Savcı	441	4387
Hakim	4531	6032
Üst Düzey Memur	639	6500
İlkokul Öğretmeni	181887	111633
Okulöncesi Öğretmeni	72352	4032
Basın Çalışanları	15704	24882
Merkez Bankası Üyesi	-	7
Motorlu Taşıt Sürücü Kursu Çalışanları	4003	13499

Kaynak: TÜİK Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri

Türkiye'de kadınların sektörlere göre istihdamına bakıldığında eğitim sağlık ve finans sektöründe ağırlıkları görülür (Çaha vd., 2014: 29). Uzmanlaşmış meslek alanlarında ise kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin devamı olabilecek mesleki alanlara yöneldikleri, özellikle de yöneticilik gibi üst düzey alanlarda hemen hiç yer almadıkları gözlenmektedir. Kadınların iş dünyasındaki varlıklarının her geçen gün artmasına rağmen üst yönetim pozisyonlarında yer almamaları "cam tavan" kavramı ile açıklanmaktadır. Cam tavan; kadınların üst yönetim pozisyonlarına uygun koşulları sağlamalarına rağmen yükselememelerine neden olan görünmez koşullar olarak tanımlanabilir. Oysa araştırmalar kadın ve erkeklerin liderlik becerileri açısından farklılaşmadığını göstermektedir. Turan ve Ebiçoğlu (2002) çalışmalarında literatürdeki diğer araştırmaların (Alıç, 1989; Arıkan 1997) benzer sonuçları gibi, farklı cinsiyetlerdeki okul müdürlerinin liderlik davranışları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Cam tavan kavramının somut etkilerinin gözlemlendiği sektörlerden biri de konaklama sektörüdür.

Şen, Taşar ve Zengin (2011) konaklama sektöründe çalışanların %40'ının kadınlardan oluşmasına rağmen; kadınların genellikle, orta kademe yöneticilik pozisyonlarında yoğunlaştığını, üst düzeyde (otel müdürü, genel müdür, CEO vb.) %10 oranında temsil edilmesini cinsiyete dayalı bir ayrımcılık olarak yorumlamışlardır.

Özkaplan (2009) Adkins (1995)'in turizm sektörüyle ilgili mesleklerin nasıl toplumsal cinsiyetli olarak yapılandırıldığını ortaya koyan araştırmasının verilerini şöyle yorumlamıştır:

Kadın işini yapılandıran cinsiyetlendirilmiş emek; işe girişten, işin gerektirdiği özellikler ve hatta kadını cinsel obje olarak belirleyen kılık, kıyafet normları ve sabır, şefkat, anlayış, empati gibi duygusal emek yönetimini de kapsayan tüm öznellikler, “iş” in kendisi, kendi sahası/mevzii oluyor. Böylelikle, turizm sektöründe daha iyi gözlenebileceği gibi, mesleği/işi ne olursa olsun, kadınlar görünüşle ilgili bir dizi kriterlere - bakımlı, şık, kadınsı, güzel, seksi maruz kalırken, erkekler kalmıyor; bu kurallara uyduğu zaman kadın “işçi/çalışan” olarak kabul görüyor.

Meslek gruplarının kendi içlerindeki alanlarda dahi cinsiyetçi ayrışmalar göze çarpmaktadır. Örneğin anaokulu ve ilkokul öğretmenliği gibi küçük çocuklar ile ilgilenilmesi ve bakımlarını da içeren alanlarda kadın istihdamının yoğunlaştığı görülmektedir. Kadınların çalışma yaşamında mücadele etmesi gereken ayrımcılıklar hemen her meslek alanında karşımıza çıkmaktadır. Ulusoy (1999) Plastik Sanatlarda Toplumsal Cinsiyet isimli araştırmasında plastik sanatlar alanında cinsiyet temelli farklılık örüntülerinden dolayı kadınların bu alanda profesyonel düzeyde kariyer sahibi olmalarını kısıtlayıcı ve cesaret kırıcı olduğunu ortaya koymuştur. Medya alanında da durum diğer alanlar ile benzer seyirde ilerlemektedir. Alandaki kadın çalışan sayısı artmaktadır. Ancak, basında yönetici ya da benzeri prestijli alanlarda, sinema-televizyonda yönetmenlik ya da senaryo yazımı gibi dallarda şeffaf çatılar kadınlara engel oluşturmayı sürdürmektedir (Tanrıöver, 2000: 191). Kadınların çalışma yaşamında belli mesleklere yönelmelerinin en önemli nedenlerinden biri ev ve aile sorumluluklarını aksatmayacakları mesleklere yönelme ihtiyacı duymalarıdır. Çünkü kadınlar çalışma yaşamında aktif bir rol alsalar dahi ev içi sorumluluklarının yükünü aynı oranda taşımaya devam etmektedirler. TÜİK 2016 İstatistiklerle Aile verileri de bu durumu somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

Araştırmada hane halkı ve aile bakımına ayrılan zaman çalışma durumuna ve cinsiyete göre incelenmiş ve çalışan erkeklerin bu faaliyete günde ortalama 46 dakika zaman ayırırken, çalışan kadınların 3 saat 31 dakika ayırdığı görülmüştür. Yine aynı araştırmada çalışmayan erkeklerin hane halkı ve aile bakımına günde 1 saat 7 dakika ayırırken, çalışmayan kadınların 4 saat 59 dakika ayırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özçatal (2011) çalışmasında kadınların çalışma yaşamına katılmış olsalar da ev içinde aileleri için yaptıkları işlerin sorumluluklarını taşımaya devam ettikleri için, belli mesleklere yoğunlaştıklarını, bu durumun kadınların iş yaşamında eğitim ve ilerleme olanakları kısıtladığını ve düşük statülü ve ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmalarına neden olduğunu ortaya koymuştur. Kadınların ve erkeklerin belli mesleklere yönelmesinin altında yatan bakış açısı aslında hemen hemen tüm toplumlarda erkeğin korumacı, güçlü, karar verici, otorite sahibi, yönetici özelliklere sahip olduğu, kadının ise fiziksel olarak erkekten daha güçsüz, korunması gereken, zayıf, yumuşak ve ince, itaat eden, duygusal bir varlık olarak karakterize edilmesi ve her iki cinsin de bu özelliklerine uygun mesleklerde daha mutlu ve başarılı olacağı düşüncesidir. Kadınlardan asıl olarak iyi bir eş, anne, çocuklarının bakımının ve ev içi işlerinin sorumluluğunu alan rolü karşısında erkeğin evin dışında çalışan, ailesini koruyan ve onlar için çalışarak para kazanan güçlü rolü meslek seçiminde de belirgin bir etkiye sahiptir. 2013 Türk Aile Yapısı Araştırma Sonuçlarına göre 2011 yılında erkekler arasında kadının çalışmasını uygun görenlerin oranı %74' olurken, kadınlar arasında bu oran %91'dir. Yine aynı araştırmada kadınların ücretli çalışmasını uygun bulmayanlara neden uygun bulmadıkları sorulmuştur. Erkeklerin %56'ı kadınların ise %57'i kadının asli görevinin çocuk bakımı ve ev işleri olduğunu ve bu yüzden ya uygun işlerde çalışması ya da çalışmaması gerektiğini belirtmektedir. Bunu takip eden ikinci neden Türkiye genelinde çalışma ortamlarının kadın için güvenli olmamasıdır (%20). Üçüncü neden olarak da kadının çalışmasının gelenek ve göreneklere uygun olmaması ifade edilmiştir (%9). Sonuç olarak kadınlar kadının geleneksel rollerine ve geleneklere daha fazla vurgu yaparken, erkekler çalışma ortamlarının kadın için güvenli olmamasına kadınlara göre daha fazla vurgu yapmaktadır.

Değişen dünya koşulları ile birlikte istihdama katılan kadın sayısı artsa da meslek seçimlerindeki kalıp yargıları kadın ve erkekleri belli tip mesleklerde yoğunlaştırmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2013 yılı verilerine göre, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetlerinde çalışan, 453 bin kişi kadın, 259 bin kişi ise erkektir. Bu sonuçlar da yine kadınlara yüklenmiş olan bakım rollerinin çalışma yaşamında da onları baskın biçimde belli mesleklere yönelttiğini kanıtlar niteliktedir. Bir grup kız öğrenci ile beş yıl ara ile gerçekleştirilen bir çalışmada kariyer tercihleri saptanmaya çalışılmış ve 8-13 yaş kategorisindeki 66 kız çocuğun 21'i öğretmen,

12'si hemşire, 3'ü sekreter, 3'ü hostes olmak istediğini söylemiştir. Çalışma aynı grupta 5 yıl sonra tekrarlandığında ise 13-18 yaş kategorisinde olan kızların tamamına yakını geleneksel olarak “kadın işi” sayılan alanları ileride yapmak istedikleri meslek olarak belirtmişlerdir (Akt. Özkişi, 2012). Yine aynı bağlamda England ve Farkas tarafından gerçekleştirilen ikinci, dördüncü ve altıncı sınıf öğrencilerinin meslek tercihlerini saptamaya yönelik çalışmada, kızların % 54'ünün öğretmen, hemşire, ev kadını, sekreter ve garson olmak istedikleri görülmüştür. Bu işleri tercih eden erkek çocuklarının oranı % 1 olmuştur. Erkek çocuklarının ise, % 57'si kendilerinin itfaiyeci, polis, araba tamircisi, inşaatçı veya tamirci veya sporla ilgili meslekleri tercih ederler. Bu işleri seçen kızların oranı ise sadece % 4 düzeyinde olduğu ifade edilmiştir. 2013 Türk Aile Yapısı Araştırma Sonuçlarına göre 2011 yılında erkekler arasında kadının çalışmasını uygun görenlerin oranı %74' olurken, kadınlar arasında bu oran %91'dir. Yine aynı araştırmada kadınların ücretli çalışmasını uygun bulmayanlara neden uygun bulmadıkları sorulmuştur. Erkeklerin %56'ı kadınların ise %57'i kadının asli görevinin çocuk bakımı ve ev işleri olduğunu ve bu yüzden ya uygun işlerde çalışması ya da çalışmaması gerektiğini belirtmektedir. Bunu takip eden ikinci neden Türkiye genelinde çalışma ortamlarının kadın için güvenli olmamasıdır (%20). Üçüncü neden olarak da kadının çalışmasının gelenek ve göreneklere uygun olmaması ifade edilmiştir. (%9). Sonuç olarak kadınlar kadının geleneksel rollerine ve geleneklere daha fazla vurgu yaparken, erkekler çalışma ortamlarının kadın için güvenli olmamasına kadınlara göre daha fazla vurgu yapmaktadır. Kadın ve erkeklerin aynı meslek kolu içerisinde kariyer planları da cinsiyet rollerinden etkilenmektedir. Kadının işgücü piyasasında cinsiyetçi kariyer farklılaşması yasamasının temel sebepleri toplumsal önyargılar, kadının toplumsal rolleri ve fırsat eşitsizliği olarak özetlenebilir (Karataş, 2013: 14).

Kadının işgücüne katılımının artabilmesi için nitelikli bir donanıma sahip olabileceği eğitsel koşulların oluşması, mesleki yönlendirme ve meslek seçimi sürecinde cinsiyete bağlı sınırlandırıcı kalıp yargıların sürece yön vermesinin engellenmesi ve işgücü piyasasının eşitlikçi mekanizmalarının çalışır olması şarttır.

1.8.İlgili Araştırmalar

Literatürde meslek seçimi ve toplumsal cinsiyet ilişkisini çeşitli yönleri ile ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar bulunmaktadır. Özellikle belirli cinsiyetler ile doğrudan ilişkilendirilmiş mesleklerin elemanlarının meslek seçim süreçlerini

etkileyen faktörlerin incelenmesi ve çeşitli yaş düzeylerindeki bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin çeşitli faktörler ile ilişkisinin incelendiği araştırmaların daha yoğunluklu olduğu gözlenmektedir.

Meslek seçimi ve toplumsal cinsiyet ilişkisini inceleyen araştırmalardan ulaşılabilenler aşağıda sunulmuştur. Araştırmalar, yayımlanma tarihlerine göre sıralanmıştır.

1.8.1. Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Uyguç (2003) Cinsiyet, Bireysel Değerler ve Meslek Seçimi adlı araştırmasında cinsiyetin araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin değer önceliklerinde ve meslek seçiminde önemli rolü olmadığını ifade etmiştir.

Eken (2006) Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol ve Aile İçi Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar isimli araştırmasında aile içi rol ve mesleki rol bağlamında, ev içi sorumlulukların paylaşımının eşler arası ilişki üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Ayrıca maskülen alan olarak kabul edilen askeri kurumların, çalışan kadınlar için dezavantajlar içeren bir kurum değil, aksine mesleki sosyalizasyonun etkisiyle kadınların aile içi rolleri üzerinde eşitlikçi sorumluluk oluşturması açısından avantajlar içeren bir kurum olduğu görülmüştür. Özellikle askeri okulların eşitlikçi rollerin benimsemesinde önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir.

Başkal (2009) Anadolu, Fen Ve Genel Liselerde Eğitim Alan Son Sınıf Öğrencilerinin Bir Üst Öğrenime Geçişte Meslek Seçimi İle İlgili Yaşadıkları Kaygıların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: (Muğla İli Örneği) isimli tez çalışmasında öğrencilerin cinsiyetlerinin, onların "Meslek seçiminde cinsiyetinden dolayı kaygılanıyorum" ifadesini değerlendirmede anlamlı bir farklılaşmaya neden olduğunu, kızların bu ifadeye erkeklerden daha fazla katıldıklarını ifade etmiştir.

İnandı, Özkan, Peker ve Atik (2009) Kadın Öğretmenlerin Kariyer Geliştirme Engelleri İsimli çalışmalarında kadın öğretmenlerin kariyer geliştirmelerini engelleyen faktörler olarak sırası ile ailevi nedenler toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, medeni durum, yaş ve cinsiyet olarak sıralamışlar ve erkek öğretmenlerden anlamlı düzeyde farklı sonuçlar ortaya koymuşlardır.

Malakçioğlu (2009) Duyuşsal Mizaç Ve Diğer Faktörlerin Türkiye'deki Bir Grup Lise Son Sınıf Öğrencisi Ergenin Meslek Seçimine Etkileri: Bir Betimleyici, Kesitsel Alan Çalışması isimli çalışmasında öğrencilerin meslek seçimleri ile cinsiyet, lisedeki öğrenim alanı, kardeş sayısı, anne babanın eğitim seviyesi, annenin çalışma durumu ve sosyoekonomik düzey demografik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ifade etmiştir.

Eser (2010) Toplumsal Cinsiyetin Meslek Seçimindeki Rolü ve Sekreterlik Mesleği Üzerine Bir Uygulama isimli araştırmasında toplumsal cinsiyet kategorilerinde kadınsılık oranları arttıkça sekreterliğin daha çok kadınlara uygun bir meslek olduğu yolundaki görüşler de yoğunluk kazandığını ifade etmiştir.

Özçatal (2011) de yaptığı çalışmada Tokat ili ve ilçelerinde tekstil-konfeksiyon ve gıda işletmelerinde ücretli çalışan 298 kadın araştırmaya dâhil etmiştir. Elde edilen bulgular ataerkil toplumsal yapı, bu yapıya dayalı toplumsal cinsiyet ilişkilerinin getirdiği işbölümü ve bu işbölümünde kadın/erkek rolleri ayrımının kadınların çalışma yaşamına katılımını ve çalışma koşullarını belirleyen önemli temel etkenler olduğunu ortaya koymuştur.

Gönüllü (2011) Çalışma Yaşamında Kadınlar: İş ve Aile İlişkileri isimli araştırmasında hem ev kadınlarının hem de çalışma hayatındaki kadınların statüleri ve bu statülerinden kaynaklanan sorunlar ülkenin içinden geçmekte olduğu gelişim süreciyle ilgili olduğu vurgulanmıştır. Özkişi (2012) de Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye'de Kadınların Bestecilik Eğitime Erişimi ve Bestecilik Kariyeri isimli çalışmasında Lisans öncesine yönelik genel müzik öğretimi veren kurumlardaki kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerden daha fazla iken, lisans devresi bestecilik öğrenimi özelinde bu durum tam tersi olduğunu ve lisans devresinde bestecilik öğrenimi gören 1960-1977 doğumlu kadın bestecilerin büyük kısmının, lisans öncesinde de müzik öğretim kurumlarında öğrenim görmüşken; lisans devresinde bestecilik öğrenimi gören 1960-1977 doğumlu erkek bestecilerin büyük kısmının ise, lisans öncesinde müzik öğrenim kurumlarında öğrenim görmediği saptanmıştır. Bestecilik öğretimi veren kurumlarda, bestecilik dersi veren söz konusu erkek bestecilerin sayısı, söz konusu kadın bestecilerin sayısından fazla olduğu da ifade edilmiştir.

Karataş (2013) Bankacılık Sektöründe Cinsiyete Dayalı Kariyer Farklılaşması: Muğla İli Örneği isimli araştırmasında; genelde işgücü piyasasında, özelde ise bankacılık sektöründe kadınların aleyhine bir cinsiyetçi kariyer farklılaşması söz konusu olduğunu ifade etmiştir.

Berk (2013) Toplumsal Cinsiyet ve Profesyoneleşme: Hukuk Mesleğinde Kadın Örneği isimli çalışmasında dünyada ve Türkiye'de profesyonel meslek gruplarında kadın ve erkek çalışanların durumunu analiz etmiş ve kadın çalışanların sayısının artmasına rağmen yoğunlaştıkları meslek alanlarının ataerkil düzenin devamına hizmet edecek şekilde şekillendiğini ve meslek grupları içinde üst düzeylerde kadın temsililerinin hala çok düşük olduğunu ifade etmiştir. Türkiye özelinde de hukuk mesleği bağlamında kadınlar sayısının avukatlık alanında yoğunlaştığını, özellikle üst düzeyde hâkim ve savcılarda kadın çalışan sayısının çok az olduğunu ifade etmiştir.

Eren (2014) ise Kız meslek lisesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol ve kimliklerinin inşasına yol açan süreçlerin analizi Ankara ili Mamak ilçesinde bir Anadolu meslek ve kız meslek lisesi örneği isimli çalışmasında elde edilen bulgular ile okulun altsınıfsal konumdan gelen öğrencilerin çoğunlukta olduğu sınıfsal bir yapıyı barındırdığı ve okulda resmi söylemler ve gizli müfredat yoluyla toplumsal cinsiyet rollerinin/kimliklerinin yeniden üretildiği, oluşturulduğu ve pekiştirildiğini gösterdiğini, katılımcıların okul yaşantıları ile gündelik yaşantıları toplumsal cinsiyet rollerinin oluşturulması, yeniden üretilmesi ve pekiştirilmesi yönünden birbirlerini beslediğini ifade etmiştir.

Kırağ (2015) Hemşirelik Mesleğinin Seçiminde İlişkili Olan Faktörleri isimli çalışmasında kız öğrencilerin mesleki uygunluk puanlarının erkeklerden fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Özkaplan (2015) Hizmet Sektöründe Duygusal Emek ve Toplumsal Cinsiyet isimli çalışmasında, 2013 yılında Türkiye'de kadınların tarım alanı dışında en fazla istihdam edildiği sektörlerin İmalat (%14.2), Toptan ve Perakende ticaret (%10.3), Eğitim (%8.2) ve İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet faaliyetleri (%7.3) olduğunu ve tarım-dışı istihdam edilen kadınların büyük çoğunluğunun eğitim ve sağlık gibi ev içi yeniden üretim ve bakım sorumluluklarının uzantısı olan sektörlerde olmasının

toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün emek piyasasında yeniden üretiminin bir göstergesi olduğunu ifade etmiştir.

Gönç (2016) Hemşireliğin geleceği mesleğin cinsiyetsizleşmesini vaat ediyor mu? Erkek ve kadın hemşirelik öğrencilerinin meslek ve toplumsal cinsiyeti ilişkilendirme eğilimlerinin sosyolojik analizi isimli çalışmasında erkek öğrencilerin meslek içinde çalışılacak alanların cinsiyete göre ayrışmasını, erkeklerin yöneticilik yapmalarını, hemşireden farklı bir unvan kullanmalarını ve geleneksel ataerkil cinsiyet rollerini kadınlara oranla daha yüksek düzeyde desteklediklerini ve hem hemşirelik mesleği özelinde hem de diğer mesleklerde, mesleklerle cinsiyet arasında ilişki kurma düzeyi erkek öğrencilerde kadın öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu araştırmalar dışında toplumsal cinsiyetin meslek seçimi ile ilişkisini ortaya koymak üzere bir ölçek geliştirme çalışması da yapılmıştır. Gündüz, H. Ç, Tarhan, S. ve Kılıç, P. D. Z. (2015) tarafından ilkököl 4. sınıf öğrencileri için geliştirilen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimlerine Yönelik Tutum Ölçeği öğrencilerin meslek seçimlerini yaparlarken toplumsal cinsiyete yönelik tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan bir ölçektir.

1.8.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Barak, Feldman ve Noy (1991) araştırmalarında ebeveynlerin cinsiyet kalıp yargılarının, annenin istihdam statüsünün ve ebeveynlerin mesleklerinin gelenekselliğinin, çocukların mesleki beklentilerinin gelenekselliği ile ilişkili olduğu yönündeki hipotezi incelemiştir ve annelerin mesleklerinin gelenekselliği, hem erkeklerin hem de kızların beklentilerinin gelenekselliği ile önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur.

Jacquelynnne (1994) araştırmasında kadınların ileri eğitime ve yüksek statülü mesleki alanlara katılımını arttırmaya yönelik son çabalara rağmen, kadınlar ve erkeklerin hala farklı meslek ve eğitim programlarında yoğunlaştığını ve kadınlar yüksek statüdeki mesleki alanlarda, özellikle de fizik bilimi, mühendislik ve uygulamalı matematik alanlarında kadınların gerilerde kaldığını ifade etmiş ve cinsiyet rolleri ile toplumsal cinsiyete dayalı eğitim ve mesleki kararlar arasındaki bağlantıyı anlamlandıracak bir model ortaya koymuştur.

Melamed (1995) çalışmasında işgücü piyasasındaki cinsiyet ayrımcılığının oluşturduğu koşullardan dolayı kadın çalışanların ve erkek çalışanların farklı kariyer başarıları modellerine ihtiyaçları olduğunu ifade etmiştir.

Rojewski ve Hill (1998) akademik risk durumunun ve cinsiyetin, kariyer karar verme ve mesleki beklenti de dâhil olmak üzere ergenlerin erken dönemdeki gelişimine ilişkin temel ve etkileşimli etkilerini inceledikleri araştırmalarında cinsiyetin ergenlerin mesleki beklentileri açısından anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

DeLeire ve Levy (2001) araştırmalarında kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyetlerinden ötürü farklı mesleklere yönelmelerinin altında yatan motivasyonlardan biri olarak kadın ve erkeklerin risk tercihleri olmasını ortaya koymuşlar ve bu verinin kadın ve erkeklerin farklı mesleklere yönelme nedenlerinin yaklaşık dörtte birini açıkladığını ifade etmişlerdir.

Correll(2001) çalışmasında, toplumsal cinsiyete dair kültürel inançların erkeğin ve kadınların kararlarını nasıl etkilediğine ilişkin veriler ortaya koymuş ve toplumsal cinsiyet hakkındaki kültürel inançların, bireylerin farklı kariyer görevlerinde yetkinlik algılarını etkilediğini ifade etmiştir. Bu yetkinlik algısı da bireyin kariyer tercihine yön vererek bütünde toplumsal cinsiyet inançlarından etkilenecek yapılandırılmış bir kariyer süreci ortaya çıkmaktadır.

England (2005) araştırmasında kadın ve erkeklerin maaşları arasındaki farkları açıklamak üzere ortaya konan iki temel gerekçenin; işlerin kadın ve erkek işi olarak ayrıştırılması ve kadınların çocuk sahibi olma sorumlulukları olduğunu ifade etmiştir.

Chiccin, Bleeker ve Jacobs (2008) çalışmalarında çocukların ergenlik döneminden genç yetişkinlik dönemine kadar mesleki tercihlerini şekillendirmede ebeveynlerin inanç ve beklentilerinin önemli rolüne dair kanıtlar sunmuş ve ergenlik çağındaki erkeklerin fen ve teknoloji kariyerlerini en üst meslek seçimleri olarak bildirirken, ergen kızlar sanatsal ve sağlık mesleklerini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Locwood (2006) araştırmasında cinsiyete göre kariyer rol modellerinin benlik üzerindeki etkisini incelemiştir ve kadınlar işyerindeki yeterlilikleri konusunda olumsuz klişelere maruz kaldıklarından, başarıya ulaşmak için cinsiyet engellerini

aşma olasılığını gösteren olağanüstü bir kadın örneğinden erkek rol modellerinden daha fazla ilham aldığını belirlemişlerdir.

Oswald (2008) çalışmasında kadınların geleneksel olarak kadınsı ve erkeksi olarak adlandırılan mesleklerdeki başarılı olmaları için gerekli görülen ilgi ve yetenekler ile cinsiyet streotiplerinin etkisini araştırmıştır. Yapılan çalışmada yüksek düzeyde geleneksel cinsiyetçi özellik gösteren kadınların kadınsı mesleklere daha fazla ilgi gösterdiği, düşük cinsiyetçi özellikler gösteren kadınların ise yeteneğin önemini vurgulamışlardır.



İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmada iki ve daha fazla değişken arasında birlikte değişimin varlığı ve bu değişimin derecesi ortaya konmaya çalışıldığı için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel/korelasyonel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında, lise öğrencilerinin meslek seçimlerinde toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi ortaya koyacak bir ölçek geliştirilerek pilot uygulamasının yapılması ve ölçeğin psikometrik özelliklerine (geçerlik ve güvenilirlik) ilişkin kanıtların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği'nin (MSTCRÖ) geliştirilmesi süreci, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ve ölçek geliştirme sürecinde çalışmaya dâhil edilen katılımcılar hakkında bilgiler verilmiştir. Devamında ise çalışmada kullanılan diğer veri toplama araçları tanıtılmış ve işlem yolu ile elde edilen verilerin çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma Grubu

Meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü ölçeğinin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması sürecinde iki ayrı araştırma grubundan veri toplanmıştır

2.1.1. Birinci Araştırma Grubu (Açımlayıcı Faktör Analizi)

İlgili literatürden yararlanılarak 50 maddeden oluşan ilk madde havuzuna ilişkin uzman görüşü alındıktan sonra ölçek 41 madde olarak düzenlenmiş ve faktör analizi yapmak üzere araştırma grubuna uygulanmıştır. Öğrenci grubu oluşturulurken öğrencilerin sınıf dağılımları ve okul türü bakımından heterojen olmasına, cinsiyet bakımından grup dağılımının dengeli olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma grubunu rastlantısal olarak seçilmiş üç farklı tür lisenin dokuzuncu, onuncu, onbirinci ve onikinci sınıflarına devam eden 901 öğrencisi oluşturmuştur. Bu öğrenciler 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Samsun Atakum Garip Zeycan

Fen Lisesi, Samsun Bafra Altinkaya Anadolu Lisesi ve Samsun Bafra İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine devam eden öğrencilerdir.

Uygulamaya katılan öğrencilerden 76'sına ait verilerde eksik ya da hatalı bilgiler olması nedeni ile veri analizi dışında tutulmuştur. Araştırma grubunda yer alan öğrencilerin % 60'ı kız, % 40' ı ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin % 28'i Fen Lisesi'nde, % 35'i Anadolu Lisesi' nde, % 37'isi ise Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin sınıf dağılımları ise % 10'u 9. sınıf, % 40'ı 10. sınıf, % 22 'i 11. sınıf ve % 28'i de 12. sınıftır.

Tablo 7: Birinci Araştırma (Pilot Çalışma) Grubunu Oluşturan Öğrencilerin

Okul Türü, Sınıf ve Cinsiyet Bilgileri

	Anadolu Lisesi				Fen Lisesi				Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi			
	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf
Kız	2	74	1	98	10	56	57	11	40	60	60	26
Erkek		53	1	58	6	52	23	16	25	35	41	20
Toplam	2	127	2	156	16	108	80	27	65	95	101	46

2.1.2. İkinci Araştırma Grubu (Doğrulayıcı Faktör Analizi)

Birinci grup öğrencilere uygulanıp sonuçları analiz edilerek son hali verilen Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği (MSTCRÖ)' nin açımlayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığının belirlenmesi için oluşturulan gruptur. Uygulama kapsamında beş farklı okul türünde 922 öğrenciye ölçek uygulaması yapılmış, eksik ve hatalı veri içermeyen 504 form ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 8: İkinci (Ana Çalışma) Araştırma Grubunu Oluşturan Öğrencilerin

Okul Türü, Sınıf ve Cinsiyet Bilgileri

	Anadolu Lisesi			Anadolu İmam Hatip Lisesi		Fen Lisesi			Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi			Sosyal Bilimler Lisesi				
	10.Sınıf	11.Sınıf	12.Sınıf	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	9.Sınıf	10.Sınıf	11.Sınıf	
Kız	16	38	55	13	16	15	19	22	13	34	44	57	64	1	10	10

Erkek	8	22	30	13	12	11	9	9	4	15	5	18	1		2	
Toplam	24	60	85	26	28	26	28	31	17	49	49	75	65	1	10	12

2.2. Veri Toplama Araçları

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği' (MSTCRÖ) nin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında veri toplama amacı ile MSTCRÖ ile birlikte Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Kariyer Denetim Odağı Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmanın amacına uygun olarak ele alınan bağımsız değişkenlere ilişkin demografik verilere ulaşılması amacıyla, içerisinde “cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf düzeyi, anne - baba eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu ve seçmeyi düşünülen mesleğe karar verme durumu” gibi değişkenlere ilişkin durumu belirlemeye yönelik sorulardan oluşan demografik bilgi formu hazırlanmış ve diğer ölçeklerle birlikte uygulanmıştır.

2.2.2. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği (MSTCRÖ)

Araştırma kapsamında, öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisini ortaya çıkarmak amacı ile hazırlanan Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği; bireylerin biyolojik cinsiyetlerinden farklı olarak toplumsal yüklemeler ile oluşan toplumsal cinsiyetlerini oluşturan yargılarının, bu yargıların sınırlarını belirlediği rollerinin, onların mesleki tercihlerinde etkili olacağı görüşü temel alınarak oluşturulmuştur.

Bu bağlamda ilgili literatürde, ders kitaplarında ve medyada kadın ve erkeklerin cinsiyet rollerini yansıtan ifadeler taranmış ve bu ifadelerin mesleki tercihler ile ilgili yargıları temel alınarak meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ile eşitlikçi tutumu yansıtan ifadelerden madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler yazılırken geleneksel ve eşitlikçi tutumu ölçmeyi hedefleyen iki faktörlü bir yapı olarak ölçek tasarlanmıştır. Maddelerin oluşturulmasında literatürde özellikle kadının annelik ve ev ile ilgili rolleri, kadınların sosyal, erkeklerin sayısal alanda daha yetkin olacağına ilişkin kalıp yargılar, kadınların ve erkeklerin kariyer beklentilerindeki farklılıklara ilişkin

yargılar incelenmiş ve bu kalıp yargıları kapsayan maddelerin ölçekte yer almasına özen gösterilmiştir.

MSTCRÖ' deki tüm maddeler toplumsal cinsiyet rollerinde geleneksel ve eşitlikçi tutumu yansıtan düz ifadelerden oluşan biçimde yazılmıştır. Ölçek likert tipi bir ölçek olarak tasarlanmıştır. MSTCRÖ' deki maddeler“Tamamen Katılıyorum”, “Çoğunlukla Katılıyorum”, “Biraz Katılıyorum”, “Çok Az Katılıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” ifadeleri ile 5 puandan 1 puana karşılık gelecek şekilde oluşturulmuştur. Maddelerin oluşturulmasından sonra 50 madde, yeterliklerinin öznel değerlendirilmesi amacı ile uzman görüşüne sunulmuş ve çalışma gurubu yaşlıları ile pilot çalışma öncesi küçük bir grupta soruların anlaşılabilirliğine ilişkin bir ön uygulama çalışması yapılmıştır.

Aşağıda uzman görüşüne başvuru bazı maddelerden örnekler sunulmuştur:

- 1.Çalışma alanı çocuk olan meslekler kadınlar için daha uygundur.
- 2.Sanatsal yeteneği olan kadınların bu yeteneklerini bir mesleğe dönüştürmekten çok hobi olarak devam ettirmeleri daha uygundur.
3. Mesleğin statüsü (saygınlık)meslek seçiminde kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.
- 4.Bir evi geçindirmek erkeğin sorumluluğundadır.
5. Bir kadın eve geç gelmesini gerektirecek meslekleri seçmemelidir.

Uzman görüşü sonrası 9 madde ölçekten çıkarılmış ve bazı maddelere ilişkin önerilen düzeltmeler yapılarak ölçeğin 41 maddelik pilot uygulama formuna ulaşmıştır.

Aşağıda ölçeğin 41 maddelik ön uygulama formuna ait maddelerden örnekler sunulmuştur:

- 1.Meslekte ilerleme olanağı meslek seçiminde kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.
- 2.Bir kadın çocuğu okuldan geldiğinde onu evde karşılayabileceği bir meslek tercih etmelidir.
- 3.Bir mesleğin fazla tatili olması kadınlar için tercih nedeni olmalıdır.
- 4.Sürekli araç kullanmayı gerektiren meslekler kadınlar için uygun değildir.

5. Bir mesleği yapma konusunda ilgim ve hevesim olsa dahi eğer mesleğin cinsiyetime uygun olmadığını düşünüyorsam o mesleği tercih etmem.

Pilot çalışma için son hali verilen ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında izlenen basamaklar işlem yolu başlığı altında açıklanmıştır. Ölçeğe ilişkin elde edilen sonuçlar da bulgular bölümünde açıklanmıştır.

2.2.3. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Bu çalışma kapsamından Altınova ve Duyan (2013) tarafından bireylerin toplumsal cinsiyete yönelik algılarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğinin Esen, Öztürk ve Siyez (t.y.) tarafından ergenler için uyarlaması yapılan formu kullanılmıştır.

Ölçek bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını değerlendirmek amacı ile geliştirilmiştir. 25 maddeden oluşan beşli likert tipi ölçek, tek boyutludur ve ölçekten alınabilecek puanlar 25-125 aralığında olup, yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi olduğunu ifade etmektedir (Altınova ve Duyan, 2013: 18).

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'nin bütününe ait iç tutarlılık ölçüsü olarak hesaplanan güvenilirlik katsayısının Cronbach alfa, 87 olduğu belirtilmiştir.

Esen, Öztürk ve Siyez (t.y) tarafından yapılan çalışmalarda; Cronbach alfa katsayısı eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı boyutu için. 80 ve geleneksel toplumsal cinsiyet algısı boyutu için. 86, ölçeğin tamamı için. 89 olarak bulunmuştur. Eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı boyutu madde toplam korelasyonlarının. 40 - .56 arasında yer alırken; geleneksel toplumsal cinsiyet algısı boyutun madde toplam korelasyonlarının. 49 - .64 değerleri arasında yer aldığı gözlenmiştir.

Ölçeğin test t güvenilirlik katsayısı eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısı boyutunda. 73 ve geleneksel toplumsal cinsiyet algısı boyutunda. 80 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Kariyer Denetim Odağı Ölçeği

Kariyer Denetim Odağı Ölçeği Millar ve Shevlin (2007) tarafından ergenlerin kariyer seçimlerinde ve kariyerlerinin gelişimi sürecindeki denetim odağını ortaya koyma amacı ile geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek iki yapı ve dört faktörden oluşmaktadır. Bu yapılar içsellik yapısını oluşturan iç denetim faktörü ile dışsallık yapısını oluşturan şans, çaresizlik ve güçlü diğerleri faktörleridir. Ölçek "hiç katılmıyorum" ile "tamamen katılıyorum" arasında puanlanan 6'lı likert tipi

derecelendirilmiş 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlik düzeyini belirlemek için yapılan analizlerde ise cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının içsellik boyutunda. 76, şans boyutunda. 82, çaresizlik boyutunda. 75 ve güçlü diğerleri boyutunda.72olarak bulunmuştur (Siyez ve Seymenler, 2015).

Kariyer Denetim Odağı Ölçeği (KDOÖ)' nin Türkçeye uyarlama çalışmaları, Aysan ve Siyez (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışmaları kapsamında İzmir il merkezinde üç farklı lisede 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören 490 öğrenci (264 kız, 226 erkek) ile çalışılmıştır. Kariyer Denetim Odağı Ölçeği, İçsel denetim, çaresizlik, şans ve güçlü diğerleri olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır (Aysan ve Siyez, 2011).

Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında ölçeğin genel Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .86 olarak bulunurken içsel denetim boyutu Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .72, çaresizlik boyutu Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .77 , şans boyutu Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .68 ve güçlü diğerleri boyutu Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .65 olarak bulunmuştur. Sperman BrownTesti Yarılama katsayısı ise. 82 olarak bulunmuştur. Ortaya konan sonuçlar ile ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenirliğe sahip olduğu kanısını oluşturmuştur (Siyez, 2015).

2.3. İşlem Yolu

Bu bölümde Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği' (MSTCRÖ)'nün geliştirilmesi sürecinde yürütülen işlemler ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.3.1. Ölçek Madde Havuzunun Oluşturulması Sürecinde Yapılan İşlemler

Veri toplama aracının geliştirilmesi için öncelikle alan yazın taraması yapılmıştır. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri kavramı incelenmiş ve meslek seçiminde toplumsal cinsiyet yargılarını içeren ifadeler oluşturulmuştur. Kadın çalışmaları alanlarında çalışan öğrenci ve uzmanlardan mesleki çerçevede kadın ve erkeklere yönelik geleneksel ve eşitlikçi bakış açılarını yansıtacak ifade örnekleri talep edilmiştir. İfadeler oluşturulurken sade bir dil kullanımına, fiillerin ard arda aynı ifadelerden oluşmamasına ve etik açıdan rahatsızlık verici ifadelerin ölçekte bulunmamasına dikkat edilmiştir. Ölçek maddeleri havuzu ifadelerinin oluşturulmasından sonra ölçek geliştirme konusunda yapılmış olan araştırmalar da

incelenerek, uzman görüşleri de alınarak 50 maddeden oluşan 5 maddelik Likert tipi ölçek formu hazırlanmıştır. Ölçekteki maddeler “Tamamen Katılıyorum”, “Çoğunlukla Katılıyorum”, “Biraz Katılıyorum”, “Çok Az Katılıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” şeklinde belirtilen 5’ li Likert tipi derecelemeye sahip olacak şekilde düzenlenmiştir.

2.3.2. Uzman Kanısına Başvurma Sürecinde Yapılan İşlemler

Oluşturulan ölçek maddeleri ifadelerinin açık ve anlaşılır oluşu ve ölçmek istenen konu ile uygunluk dereceleri hakkında ölçme ve değerlendirme, kadın çalışmaları, sosyoloji ve psikolojik danışma ve rehberlik anabilim alanlarında uzman kişilerin görüşleri alınmıştır. Bu amaçla hazırlanan madde havuzu üniversitelerde görev yapan uzmanlara gönderilmiştir.

Oluşturulan 50 maddelik ölçek formu "Sayın Hakem, Kadın ve Aile Araştırmaları yüksek lisans tezi kapsamında lise öğrencilerinin meslek seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünü araştırmaya yönelik bir ölçek geliştirmeyi hedefliyoruz. Lise öğrencilerinin meslek seçimi sırasında bir mesleğe karar verirken ne derece toplumsal cinsiyet rollerinden etkilendikleri veya toplumsal cinsiyet rollerine uygun olan meslekleri tercih etme eğiliminde olduklarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedefe yönelik olarak yapılan literatür taraması sonucu meslek seçimi ve toplumsal cinsiyeti içeren geleneksel ve eşitlikçi maddeler yazılmıştır. Sizden istenilen zamanınızın elverdiğince bu maddeleri belirtilen hedef doğrultusunda inceleyerek ölçekte yer alması için uygun olup olmasına göre form üzerinde değerli görüşlerinizi belirtmenizdir." yönergesi ile hazırlanan form Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Sosyoloji, Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı'nda görevli 6 öğretim elemanına mail ile gönderilmiş uzmanların yanıtları değerlendirilerek ölçek üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış, Uzmanların içerik olarak sıkıntılı ve uygun bulmadıkları 9 madde ölçekten çıkarılmış, bazı maddelerdeki ifadeler değiştirilmiş ve dilbilgisi ile ilgili düzeltmeler yapılmıştır.

2.3.3. Ön Uygulama Sürecinde Yapılan İşlemler

Uzman görüşleri sonrası 41 madde olarak düzenlenen ölçek Bafra İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenim gören 20 öğrenciye ifadelerin ilgili yaş grubu tarafından anlaşılabilirliğini değerlendirmeleri amacı ile verilmiştir. Öğrencilerden herhangi bir düzeltme dönütü alınmamıştır.

2.3.4. Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği Uygulanması Sırasında Yapılan İşlemler

Ölçeğin uygulanmaya hazır hale getirilmesinden sonra belirlenen 9 okulda uygulama yapılabilmesi için Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne durum bildirir yazı ile başvurulmuştur ve gerekli uygulama izni alınmıştır. İzin ile birlikte açıklayıcı faktör analizi ve güvenilirlik hesaplamalarında kullanılacak verilerin toplanması amacı ile 3 okuldan veri toplanmasına karar verilmiştir. Uygulama yapılacak olan Samsun Atakum Garip Zeycan Fen Lisesi, Bafra İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Bafra Altınkaya Anadolu Lisesi okul yönetimine uygulama izni ile başvurularak uygulama yapılabilecek tarih ve saatler belirlenmiştir.

Pilot çalışma kapsamında yapılan uygulamalar araştırmacı tarafından 2017-2018 eğitim- öğretim yılının birinci döneminde, ana çalışma kapsamında yapılan uygulamalar ise 2017-2018 eğitim- öğretim döneminin ikinci döneminde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere yapılan araştırmanın amacı ile ilgili bilgi verilmiş ve özellikle sonuçların geçerli ve güvenilir olması için ifadelerin içten yanıtlanmasının önemi üzerinde durulmuştur. Uygulamalar yaklaşık 3 hafta içinde tamamlanmış ve veri işlenmesi sürecine başlanmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma kapsamında toplanan ölçek formları analiz süreci başlatılmadan önce pilot çalışma için 1'den 825'e; ana çalışma için 1'den 504'e kadar numaralandırılmıştır. Numaralandırma işleminden sonra veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve IBM SPSS Statistics 24 Windows ve AMOS 22 paket programında geçerlik ve güvenilirlik hesaplamaları yapılmıştır. Analiz sürecinde boş bırakılmış maddesi olan formlar işleme alınmamıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizleri kapsamında pilot çalışma verileri ile öncelikle açımlayıcı faktör analizi ve madde analizi çalışmaları gerçekleştirilmiş; sonrasında doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan tüm istatistiksel işlemler için anlamlılık düzeyi. 05 olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Bu bölümde lise öğrencilerine yönelik olarak hazırlanan Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen veriler işlem sırasına göre sunulmuştur.

3.1. MSTCRÖ'nin Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Faktör analizi (FA), birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2002: 472). Benzer olarak Özdamar (2002:235) da faktör analizini birbirleri ile ilişkili veri yapılarını birbirinden bağımsız ve daha az sayıda yeni veri yapılarına dönüştürmek, bir oluşumu ya da olayı açıkladıkları varsayılan değişkenleri gruplayarak ortak faktörleri ortaya koymak, bir oluşumu etkileyen değişkenleri gruplamak amacıyla başvurulan yöntem olarak açıklamıştır. İlk araştırma grubu ile açımlayıcı faktör analizi; daha sonra ikinci araştırma grubu ile belirlenen faktör yapısını doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

MSTRCÖ'nün geçerlik çalışmalarına oluşturulan 41 maddelik formun uygulanması ile başlanmıştır. Faktör analizine başlamadan önce verilerin faktör analizine uygunluğu değerlendirilmiştir. Faktör analizinin uygunluk parametrelerinin ilki örneklem büyüklüğüdür. Bunun için Kline (1994) önerdiği gibi örneklem sayısının madde sayısının on katına büyüklüğüne ulaşması hedeflenmiştir.

Verilerin faktör analizine uygunluğunun değerlendirilmesinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi kullanılmaktadır. KMO katsayısının .60 'dan yüksek olması ve Bartlett testinin anlamı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğu şeklinde yorumlanır (Çokluk ve ark., 2012: 207).

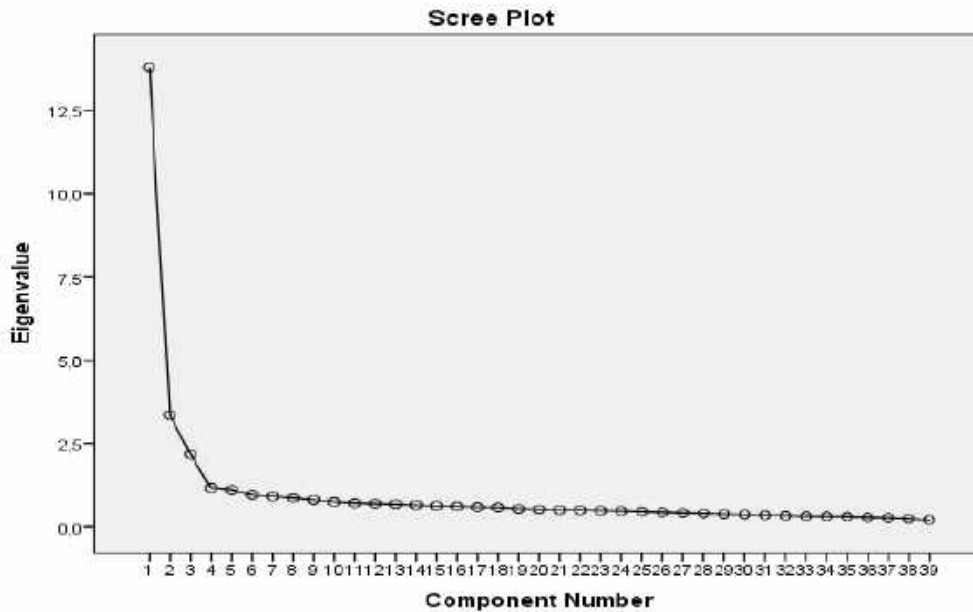
KMO değerinin yüksek olması, ölçekteki her değişkenin diğer değişkenler tarafından tahmin edilebilirliğinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

MSTCRÖ'nin geçerlik çalışmaları kapsamında elde edilen verilerin ön analizleri sonucunda; örneklem Kaiser-Meyer-Olkin değeri 0,959 olarak elde edilmiştir. Bartlett Bütünlük testinde $p < .05$ için anlamlı bulunmuştur. Ki-kare değeri 12786,868 ve serbestlik derecesi 780 olarak elde edilmiştir. Ulaşılan bu değerler sonucunda KMO değerinin mükemmel ve verilerin, açıklayıcı faktör analizi için uygun olduğu anlaşılmıştır.

Verilerin faktör analizi için uygun olduğunun anlaşılmasının ardından analizlere başlanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu 41 maddelik ölçeğin öz değeri 1'den büyük 5 faktör altında toplandığı görülmüştür. Bu beş faktörün ölçeğin açıkladıkları varyans oranı % 55,369'dur. Büyüköztürk vd. (2014, s.221) faktör sayısının değerlendirilmesinde her bir faktörün öz değeri ile birlikte, toplam varyansa katkısının da önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Beş faktörün toplam varyansa katkıları değerlendirildiğinde 3. faktörden sonra katkımın azaldığı görülmüştür. Faktör sayısının belirlenmesinde yardımcı olacak tablolardan biri de öz değer grafiğidir.

İlk analiz sonucu elde edilen scree plot (yığın grafik) görünümü şu şekildedir:

Şekil 1: Pilot Çalışma Verileri Analizine Göre Özdeğer Grafiği



Ortaya çıkan yığın grafiğinde 4. boyuttan sonra eğimin plato yaptığı gözlenmiştir.

İlk analiz sonucuna göre faktör bileşenlerinin varyans katkıları şu şekildedir:

Tablo 9: Açıklanan Toplam Varyans Tablosu

Bileşenler	İlk Özdeğerler			Yüklerin Kareleri Toplamı Çıkarımı		
	Toplam	% Varyans	% Birikimli	Toplam	% Varyans	% Birikimli
1	14.59	35.60	35.60	14.59	35.60	35.60
2	3.40	8.30	43.90	3.40	8.30	43.90
3	2.20	5.37	49.28	2.20	5.73	49.28
4	1.19	2.91	52.19	1.19	2.91	52.19
5	1.11	2.72	54.91	1.11	2.72	54.91
6	.96	2.34	57.26			
7	.94	2.30	59.57			
8	.89	2.18	61.76			
9	.82	2.00	63.76			
10	.75	1.83	65.59			
11	.73	1.79	67.39			
12	.71	1.73	69.12			
13	.69	1.69	70.81			
14	.66	1.63	72.44			
15	.66	1.61	74.06			
16	.61	1.49	75.55			
17	.59	1.45	77.01			
18	.57	1.41	78.42			
19	.55	1.39	79.78			
20	.54	1.32	81.10			
21	.52	1.27	82.38			
22	.51	1.24	83.63			
23	.49	1.21	84.84			
24	.47	1.16	86.00			
25	.45	1.10	87.10			
26	.44	1.08	88.18			
27	.42	1.02	89.21			
28	.41	1.00	90.22			
29	.39	.97	91.19			
30	.37	.92	92.11			
31	.36	.88	93.00			
32	.34	.84	93.85			
33	.33	.81	94.66			
34	.32	.78	95.45			
35	.31	.76	96.21			
36	.29	.73	96.94			
37	.29	.71	97.65			
38	.27	.67	98.33			
39	.25	.61	98.94			
40	.22	.55	99.50			
41	.20	.49	100.00			

Yapılan analizler ile faktör dağılımlarına bakılmasından sonra hangi maddelerin faktör yapılarının altında kalarak ilgili yapıyı açıklayacağına karar verilmesinde literatürde kabul gören ve Büyüköztürk (2013: 134)'ün. 45'in üzerinde olmasının uygun olacağını ifade ettiği minimum faktör yük değerlerine bakılmıştır.

Bunun dışında ikinci ölçüt ise bir maddenin birden fazla faktöre yüklenip yüklenmediğidir.

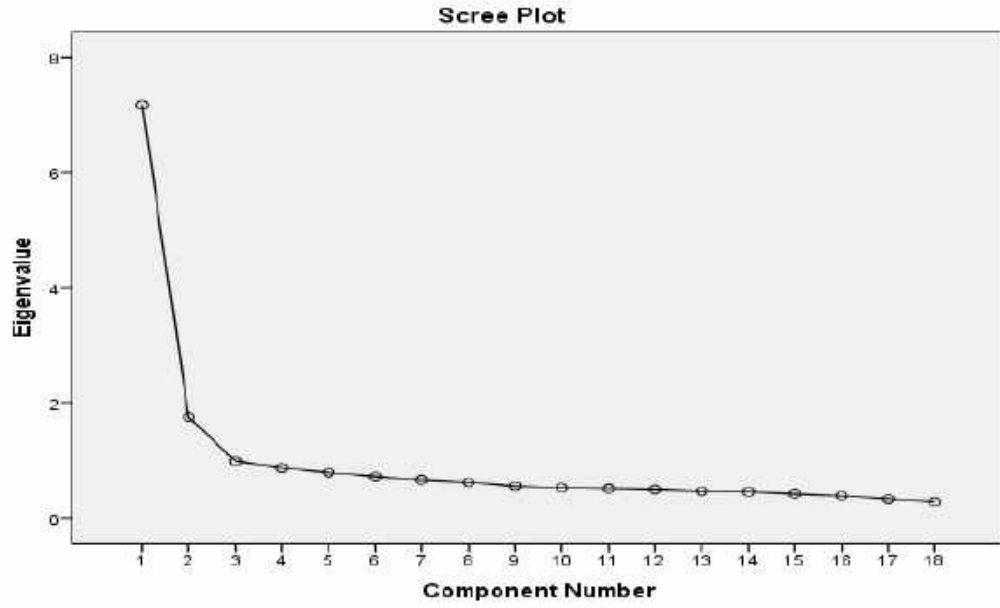
Daha sonra öz değer grafiğinde de görüldüğü üzere 3. faktörden sonraki faktörlerin varyansa katkılarının çok az olması ve ölçeğin kuramsal olarak geleneksel ve eşitlikçi yapıya karşılık gelecek iki boyutu içerecek şekilde tasarlanması nedeniyle faktör yükü düşük olan ve birden fazla faktöre yüklenen maddeler teker teker çıkarılarak analizlere devam edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ulaşılan yapının varyans katsayıları şu şekildedir:

Tablo 10: Son Analiz Açıklanan Toplam Varyans Tablosu

	İlk Özdeğerler		Yüklerin Kareleri Toplamı Çıkarımı			
	Toplam	% Varyans	Toplam	% Varyans	Toplam	% Varyans
1	7.17	39.88	39.88	7.17	39.88	39.88
2	1.75	9.73	49.59	1.75	9.73	49.59
3	.98	5.48	55.05			
4	.87	4.84	59.91			
5	.79	4.38	64.30			
6	.72	3.99	68.30			
7	.66	3.68	71.98			
8	.62	3.44	75.43			
9	.55	3.07	78.50			
10	.52	2.91	81.42			
11	.51	2.84	84.26			
12	.49	2.75	87.02			
13	.46	2.59	89.61			
14	.45	2.53	92.14			
15	.41	2.32	94.46			
16	.38	2.14	96.62			
17	.33	1.83	98.45			
18	.27	1.54	100.00			

Aynı analizin özdeğer grafiği de şu şekildedir:

Şekil 2: Son Analiz Özdeğer Grafiği



Bu grafikte 2. faktörden sonra oluşan plato net bir şekilde gözlenmektedir.

Bu analize ait madde faktör yükleri de şu şekildedir:

Tablo 11: Son Analiz Döndürülmüş Faktör Bileşen Matrisi

Madde	1	2
35	.81	
27	.79	
31	.78	
15	.76	
29	.73	
10	.71	
6	.69	
22	.67	
18	.66	
20	.61	
11	.51	

13	.74
21	.73
40	.69
5	.66
30	.63
34	.63
3	.57

Tablo: 11' de görüldüğü üzere faktör yükleri 0.51-0.81 arasında değişmektedir. Birinci faktör 11 maddeden, ikinci faktör ise 7 maddeden oluşmaktadır.

Birinci alt boyutu oluşturan maddeler incelendiğinde kadın ve erkeklerin mesleki tercihlerindeki geleneksel toplumsal cinsiyet ifadeleri içerdikleri gözlenmiştir. Bu nedenle birinci alt boyuta meslek seçiminde geleneksel cinsiyet rollerini ifade eden “Geleneksel boyut” ismi verilmiştir.

İkinci alt boyutu oluşturan maddeler incelendiğinde kadın ve erkeklerin mesleki tercihlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının geleneksel etkisinden bağımsız ifadeleri içerdikleri gözlenmiştir. Meslek seçiminde eşitlikçi cinsiyet rollerini ifade eden bu ikinci alt boyuta “Eşitlikçi boyut” ismi verilmiştir.

3.1.1. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizinin tamamlanmasının ardından elde edilen faktör yapılarının geçerliliğinin test edilmesi amacı ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları belirli bir kuramsal dayanak dâhilde oluşturulan ölçek yapılarının uygunluğunu test etmek üzere kullanılan bir yöntemdir. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA); gözlenen değişkenlerin gizli değişkenleri nasıl ve ne kadar açıkladığını belirleyerek aralarındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan yapısal eşitlik modellemesinin bir türü olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, 2007).

Aylar ve Evcı (2017) de açımlayıcı faktör analizi ile hangi maddelerin hangi faktörlerle ilişkili olduğu belirlendikten sonra, oluşturulan maddelerin belirlenen faktörler ile gerekli ölçüde temsil edilme durumlarını belirlemek amacıyla da doğrulayıcı faktör analizi kullanıldığını (Öngen, 2010) ifade etmişlerdir.

Doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan temel uyum istatistiklerinden biri ki-kare(χ^2) değeridir. Şencan (2005) ki-kare değerlerinin küçülmesinin iyi uyumun bir göstergesi kabul edildiğini aktarmaktadır. χ^2 değerinin örneklem büyüklüğünden etkileniyor olması nedeni ile örneklem büyüklüğünden daha az etkilenen χ^2/sd değerinin beşten küçük olması ile de uyum değeri kabul edilebilir olarak yorumlanmaktadır. Bu değerlerin dışında yorumlanan değerlerden biri de GFI değeridir. Uyum iyiliği indeksi olarak adlandırılan bu değer 0 ile 1 arasında olmakla birlikte GFI' nın. 90-.95 arasında bir değere sahip olması kabul edilebilir bir uyum gösterdiğini ifade etmektedir (Munro, 2005; Akt: Aylar ve Evcı. 2017) . AGFI ise düzeltilmiş uyum indeksi olarak adlandırılır ve 1'e yaklaşması yine iyi uyuma işaret etmektedir. Bir diğer uyum istatistiği olan Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü(Root Mean Square Error of Approximation- RMSEA) 0 ile 1 arasında değer alır ve değer 0' a yaklaşması uyumun mükemmel olduğu anlamına gelmektedir. Karşılaştırmalı uyum indeksi olarak adlandırılan CFI; değişkenler arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını ifade etmektedir ve bu durumu temel olarak oluşturulan modelin null (yokluk) modelinden farkını ortaya çıkarmayı amaç edinmektedir. (Aylar ve Evcı.2017: 400). CFI değerinin 1'e yaklaşması uyum iyiliği derecesinin arttığı anlamına gelir. Literatür araştırmasında elde edilen bilgiler doğrultusunda bu çalışmada da χ^2 . χ^2/sd , GFI, AGFI, RMSEA ve CFI değerleri incelenmiş ve yorumlanmıştır.

MSTCR ölçeğinin model testi kapsamında gerçekleştirilen DFA uygulaması ikinci çalışma gurubu verileri ile gerçekleştirilmiştir. Model tanımlanmasında maddelerin iki faktörde toplandığı ve geleneksel olarak isimlendirilen boyutun 11. eşitlikçi olarak isimlendirilen boyutun ise 7 madde tarafından temsil edildiği bir model öngörüsünde bulunulmuştur.

Dolayısıyla, doğrulayıcı faktör analizinin değerlerinin yorumlanmasında kullanılan ölçütler şu şekildedir:

Tablo 12: DFA Uyum İyiliği İstatistikleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 3$	$3 \leq \chi^2/sd \leq 5$
NFI	$NFI \geq 0.95$	0.94-0.90
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95 0.95
RMSEA	≤ 0.05	0.06-0.08
GFI	≥ 0.95	≥ 0.90
AGFI	≥ 0.95	≥ 0.90
SRMR	≤ 0.05	0.06-0.08

Kaynak: Gültekin. Kayacan; 2012

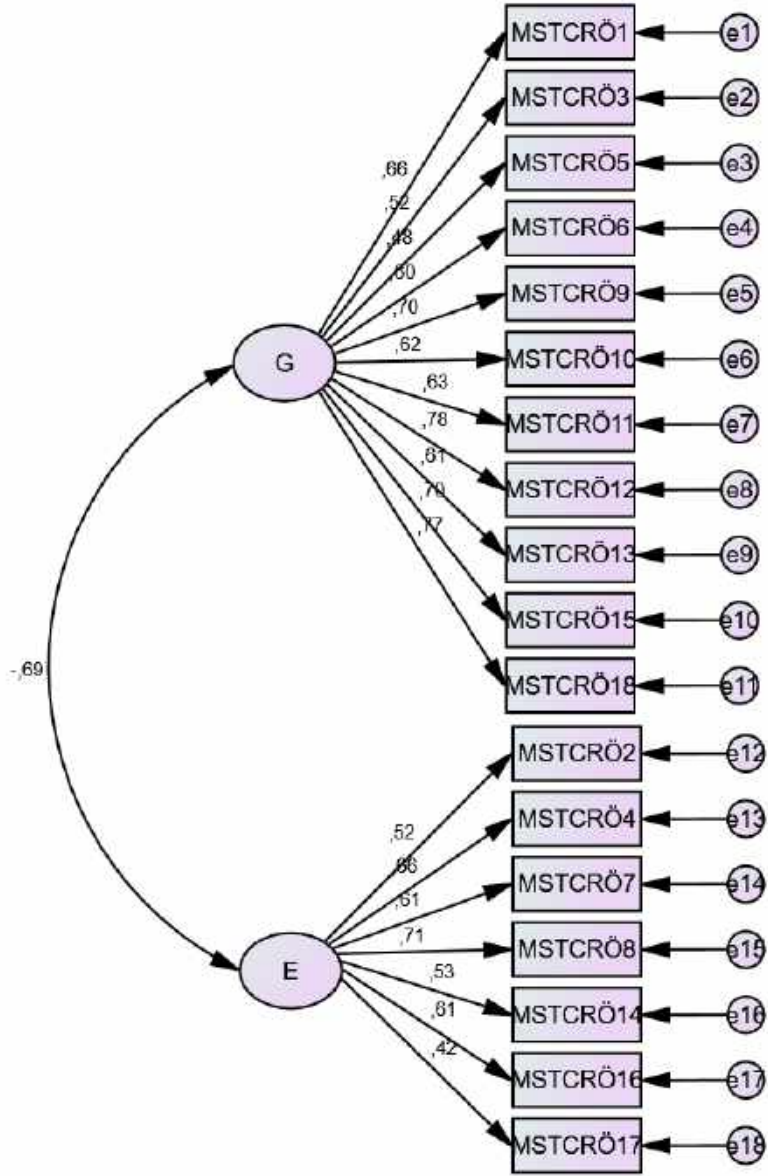
İlgili literatürde doğrulayıcı faktör analizinin değerlerinin yorumlanmasına ilişkin referans değerler incelenmiştir. Daha sonra AMOS 22 programında analizler gerçekleştirilmiştir. İlk doğrulayıcı faktör analizi çalışması ile elde edilen uyum iyiliği indeksinde bulunan değerler şöyledir:

Tablo 13: Yapılan İlk Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	SRMR
327.446	134	2.44	.93	.91	.06	.94	.08

Modele ilişkin ilk doğrulayıcı faktör analizinin uyum indeksleri incelendiğinde; χ^2/Df değerinin 3' ten küçük olduğu, GFI değeri .93, AGFI değeri .91, RMSEA değeri.06, CFI değeri .94ve SRMR değeri .08 ile iyi bir uyuma işaret ettiği görülmektedir.

Şekil 3: İlk Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği



Doğrulayıcı faktör analizi grafiğinde (Şekil 3) standardize edilmiş regresyon değerleri yer almaktadır. Standardize edilmiş değerler her bir maddenin içinde yer aldığı faktörü temsil derecesine yönelik fikir veren değerlerdir. Regresyon değerleri incelendiğinde "Geleneksel Tutum" boyutu için .48 ile .78 arasında, "Eşitlikçi Tutum" boyutu için .42 ile .71 arasında değişmektedir. İki faktör arasındaki regresyon değeri - .69 olarak elde edilmiştir.

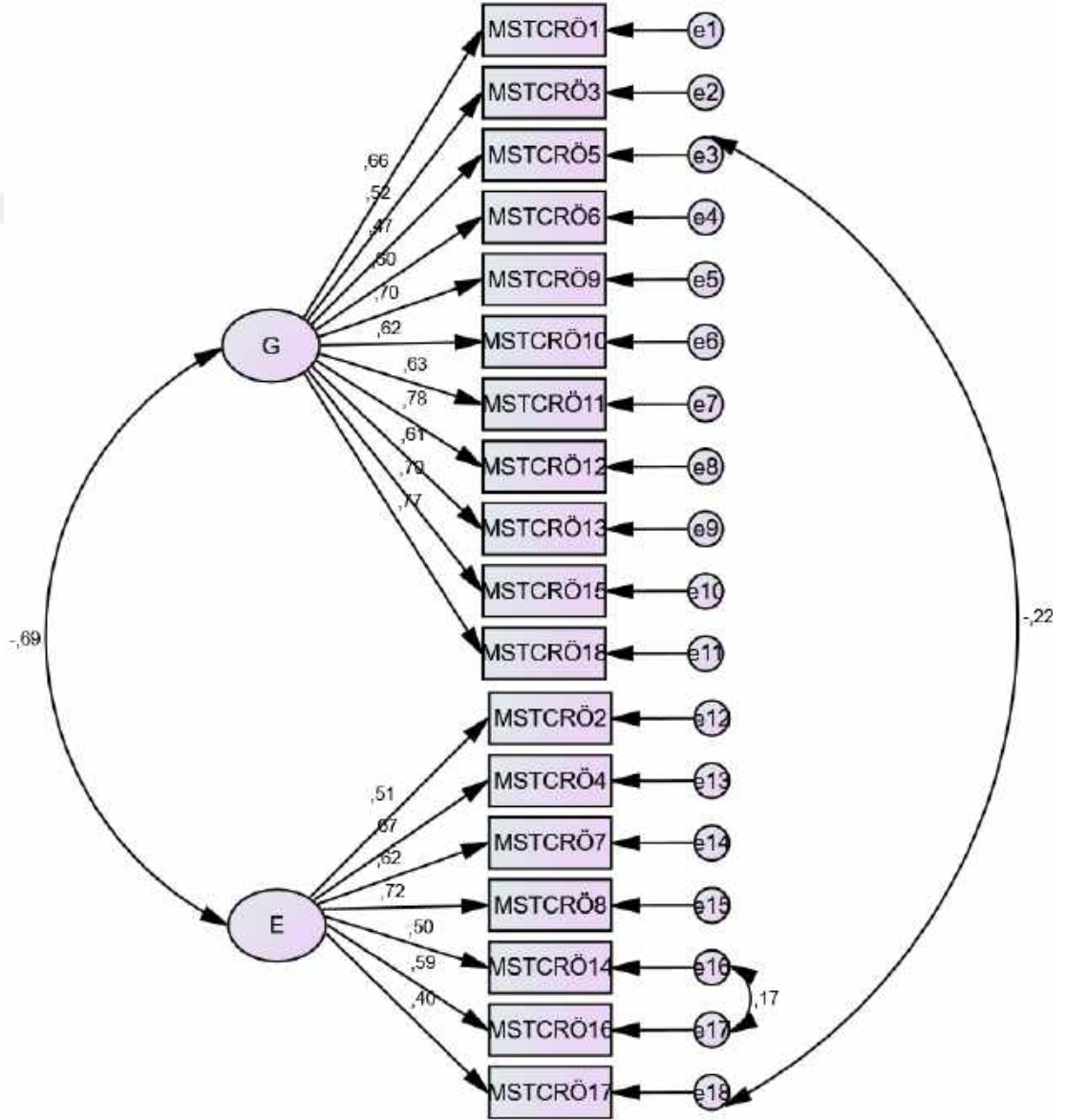
İlk analizden sonra programı modelin iyileştirilmesi için önerdiği modifikasyonlar, yani madde hatalarının ilişkilendirilmesi işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 14: İkinci Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	SRMR
291.640	132	2.209	.94	.92	0.49	.95	.08

Benzer anlamı ifade eden 14 ve 16. madde ile birbirinin tam zıddı anlamı ifade eden 5 ve 17. maddeler eşleştirilmiştir. Madde eşleştirmeleri sonrası yapılan ikinci doğrulayıcı faktör analizinde uyum değerlerinin yükseldiği görülmektedir.

Şekil 4: İkinci Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği



Bu analizin ardından birden fazla madde ile ilişki gösteren 5. madde ölçekten çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

Ölçekten çıkarılan 5. madde

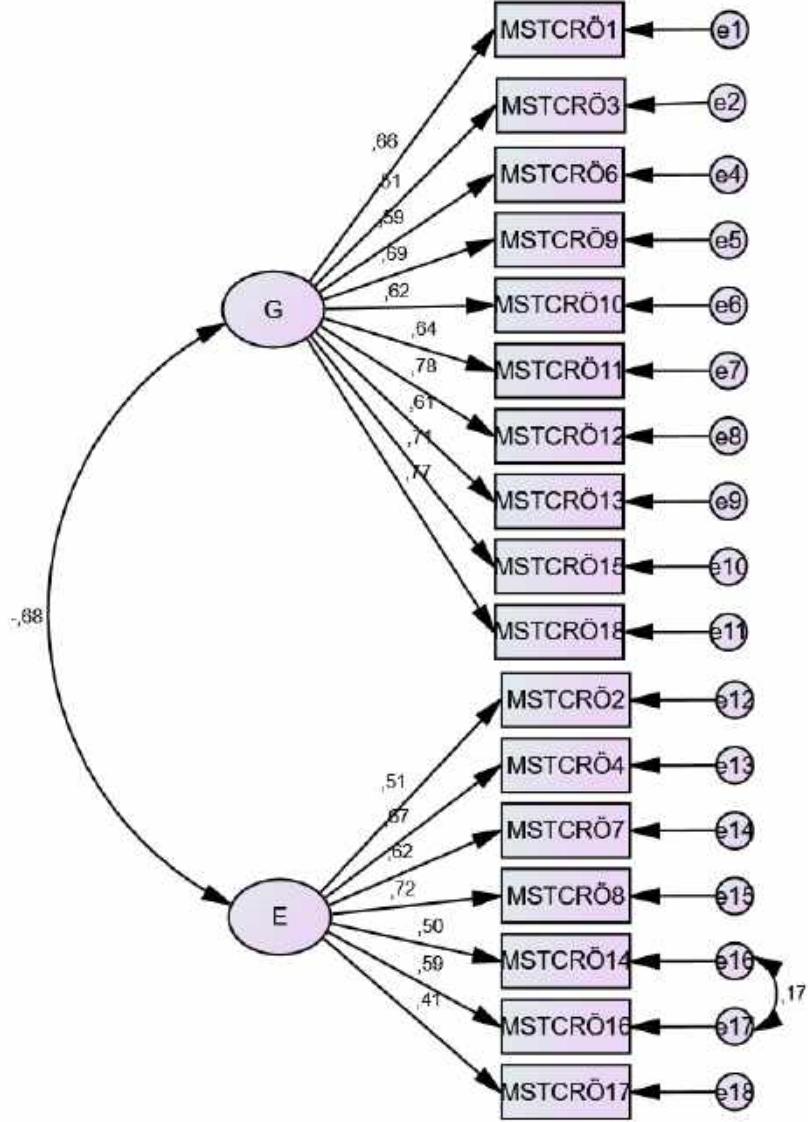
"Bir mesleği yapma konusunda ilgim ve hevesim olsa dahi eğer mesleğin cinsiyetime uygun olmadığını düşünüyorsam o mesleği tercih etmem." şeklindedir.

Tablo 15: Üçüncü Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	SRMR
245.605	117	2.099	.94	.93	0.47	.96	.07

Geleneksel boyut içerisinde yer alan ve herhangi bir cinsiyet belirmeksizin geleneksek tutumu ifade eden maddenin çıkarılması sonucu ölçeğin uyum indekslerinin mükemmel düzeye yakın bir sonuç vermesi ile işlem sonlandırmış ve ölçeğe son hali verilmiştir.

Şekil 5: Üçüncü Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği



Bu analiz ile ölçeğin model uyumunun mükemmele yakın olduğu gözlenmiş ve 5. maddenin ölçekten çıkarılmış hali ile ölçek son şeklini almıştır. Ölçeğin son halinde maddelerin faktör yükleri incelendiğinde "Geleneksel Tutum" boyutu için .51 ile .78 arasında "Eşitlikçi Tutum" boyutu için .41 ile .72 arasında değiştiği görülmektedir. İki faktör arasındaki korelasyon katsayısı -.68 olarak elde edilmiştir.

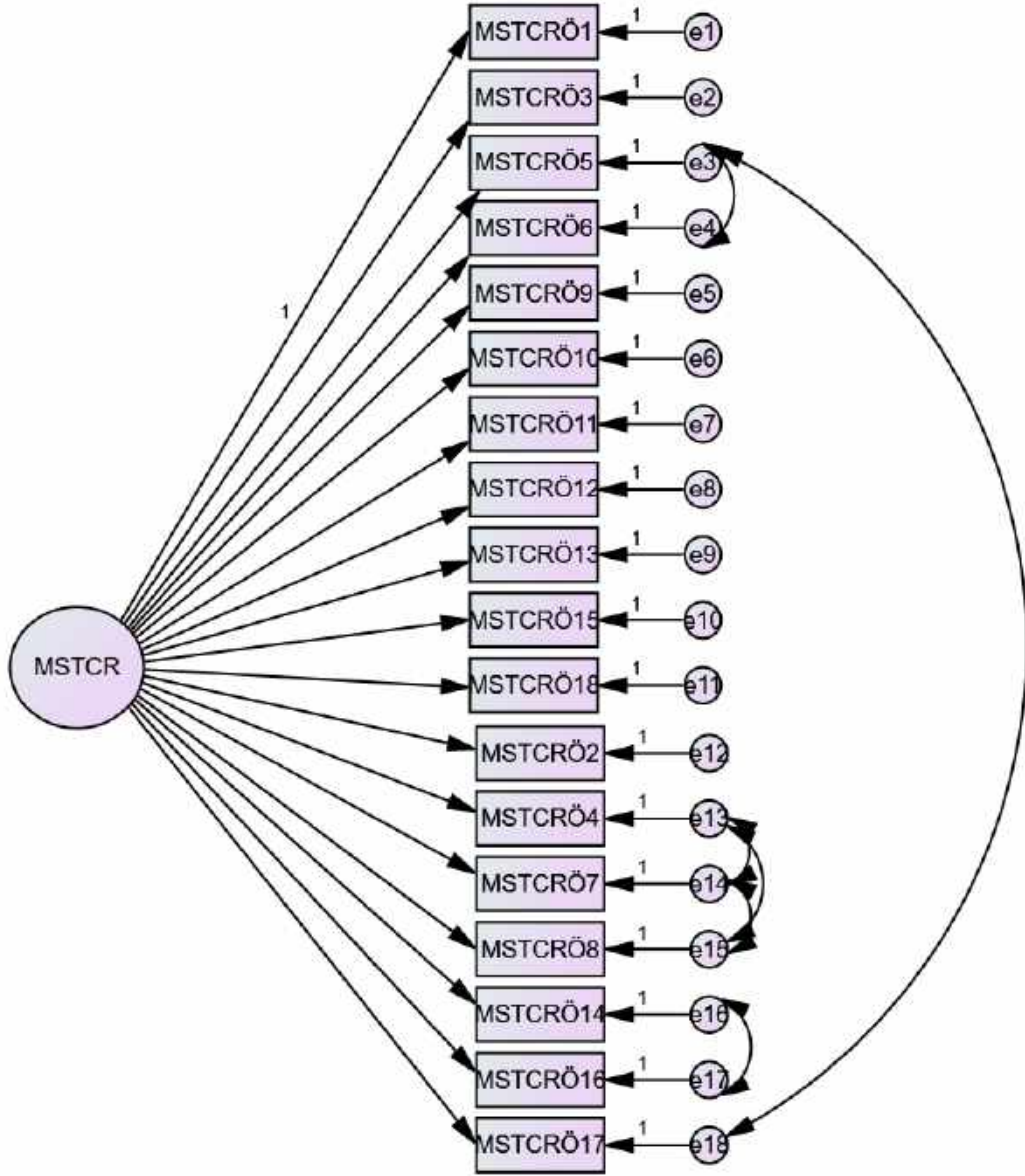
Ölçeğin iki boyutlu yapısal modelinin doğrulanmasının ardından geleneksel ve eşitlikçi boyutların birbirinin tam zıddı olması nedeni ile ölçeğin boyutlarından birinin ters puanlanması ile tek boyutlu olarak da kullanılabilirliğinin test edilmesi amacı ile ölçek tek boyutlu bir model ile sınanmıştır. Bu analize ait uyum indeksleri ise şu şekildedir:

Tablo 16: Tek Boyutlu Model Faktör Analizi Uyum İndeksleri

χ^2	sd	χ^2/sd	GFI	AGFI	RMSEA	CFI	SRMR
338.280	129	2.622	.94	.90	0.57	.93	.09

Elde edilen değerler incelendiğinde ölçeğin iki boyutlu model yapısı analizinin uyum indekslerine göre uyum iyiliğinde bir miktar düşüş gözlene de ölçeğin tek boyutlu yapısının uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlarda olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Şekil 6: Tek Boyutlu Model Faktör Analizi Grafiği



MSTCRÖ'nin yapı geçerliliğinin sağlanmasının ardından ölçeğin benzer ölçek geçerliliği incelenmiştir. İkinci araştırma grubundan toplanan veriler üzerinde Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği-Ergen Formu ile arasındaki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplamalar hem ölçeğin toplam puanı hem de faktör toplam puanları üzerinden yapılmıştır. Ve elde edilen sonuçlar MSTCRÖ'nin birleşen geçerliliğinin anlamlı düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 17: Benzer Ölçek Geçerliliğine İlişkin Korelasyon Katsayıları

	MSTCRÖ Geleneksel Boyut	MSTCRÖ Eşitlikçi Boyut	MSTCRÖ Genel Toplam
TCAÖ-E Geleneksel Boyut Faktörü	.79	-.54	.77
TCAÖ- E Eşitlikçi Boyut Faktörü	-.61	.60	-.68

$p < .01$

MSTCRÖ toplam puanının oluşturulmasında eşitlikçi boyuttaki maddeler ters puanlanması yolu tercih edilmiştir. Bu hali ile ölçekten yüksek puan alınması meslek seçiminde geleneksel toplumsal cinsiyet tutumunun yüksek olmasına karşılık gelmektedir. Tablo 20'de görüldüğü üzere MSTCRÖ ile TCAÖ-E arasındaki ilişkiler anlamlıdır ($p < .01$). Bu bulgular MSTCRÖ'nin benzer ölçek geçerliliğinin sağlandığını gösterir niteliktedir.

3.2. MSTCR Ölçeğinin Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Bu çalışmada MSTCR ölçeğinin güvenilirlik değeri kapsamında iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı) hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının yorumlanmasında Çokluk. Büyüköztürk ve Şekercioğlu (2014) alfa değeri $< .40$ ise ölçek güvenilir değildir. $.40 - .60$ arasında güvenilirlik düşüktür, $.60 - .80$ arasında ise ölçek güvenilir ve $.80 - 1.00$ arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilir olarak ifade etmişlerdir.

Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayıları hesaplaması ana çalışma kapsamında elde edilen geçerli 504 veri ile yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik hesaplamasında elde edilen cronbach alfa değerleri şu şekildedir:

Tablo 18: MSTCR Ölçeğinin İç Tutarlık Katsayıları

	Geleneksel Boyut	Eşitlikçi Boyut	MSTCRÖ Genel Toplamı
Cronbach alfa	.88	.77	.89

N= 504

Tablo 18'de görüldüğü gibi ölçeğin geneli için elde edilen değer .89' dur. Bu anlamı ile ölçek yüksek derecede güvenli bir ölçektir. Alt boyutlara ilişkin değerler incelendiğinde ise "Geleneksel " alt boyutu için cronbach alfa değeri . 88, "Eşitlikçi" alt boyutu için cronbach alfa değeri ise .77' dir. Bu değerler hem ölçeğin tamamının hem de alt boyutlarının güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 19: MSTCR Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi

Maddeler	Madde-toplam korelasyonları
1. Teknolojik bilgi ve beceri gerektiren meslekler erkekler için daha uygundur.	.61
2. Bir kişinin cinsiyeti onun meslek seçiminde belirleyici olmamalıdır.	.44
3. Çalışma alanı çocuk olan meslekler kadınlar için daha uygundur.	.49
4. İş hayatı kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.	.52
5. Sürekli araç kullanmayı gerektiren meslekler kadınlar için uygun değildir.	.56
6. Aile ve iş yaşamının uyumu kadın ve erkek için eşit derecede önemlidir.	.46
7. Mesleğin statüsü meslek seçiminde kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.	.54
8. Kadınlar duygusal olduklarından rekabetçi meslekleri tercih etmemelidirler.	.60
9. Bir kadın iş yerine gitmeden evinde çalışarak para kazanabileceği meslekleri tercih etmelidir	.57
10. Temizlik hizmetlerini içeren meslekler kadınlar için daha uygundur.	.57
11. Yöneticilik erkekler için daha uygundur.	.68
12. Kadınların yarım günlük işlerde çalışmaları daha uygundur.	.54
13. Meslekler cinsiyetlere uygunlukları açısından farklılaşmaz.	.46
14. Yüksek statülü meslekler erkekler için daha uygundur.	.62
15. Meslekler kadın ya da erkek mesleği olarak sınıflandırılmamalıdır.	.54
16. Seçmeyi düşündüğüm meslek toplum tarafından benim cinsiyetime uygun görülme de eğer istiyorsa o mesleği tercih ederim.	.37
17. Rekabetin yoğun yaşandığı meslekleri erkeklerin tercih etmesi daha uygundur.	.69

Tablo 19' da görüldüğü üzere madde-toplam korelasyon katsayıları.37 ile .69 arasında değişmektedir. Madde toplam-korelasyon katsayısı.30' un altında olan bir madde bulunmamaktadır.

3.3. Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimlerinde Toplumsal Cinsiyet Yargılarının Etkisine İlişkin Bulgular

Ölçeğe ilişkin istatistikî analizlerin tamamlanmasının ardından son hali verilen MSTCRÖ Ek 2'de gösterilmiştir.

3.3.1. Demografik Bilgilere İlişkin Bulgular

Aşağıda katılımcıların cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne çalışma durumu ve meslek kararı verme durumları gibi kişisel değişkenlerin frekans dağılımları verilmiş ve sonuçlar değerlendirilmiştir.

Tablo 20: Cinsiyet

	Frekans	Yüzde
Kız	374	74.2
Erkek	130	5.8

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 74'ü kız. % 26'sı ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

Öğrencilerin okul türleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 21: Okul Türü

	Frekans	Yüzde
Anadolu Lisesi	85	16.9
Fen Lisesi	77	15.3
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	239	47.4
Anadolu İmam Hatip Lisesi	80	15.9
Sosyal Bilimler Lisesi	23	4.6

Öğrencilerin % 17'si Anadolu Lisesi. % 15'i Fen Lisesi. % 47'si Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde.% 16'sı Anadolu İmam Hatip Lisesinde ve % 5'i de Anadolu İmam Hatip Lisesinde öğrenim görmektedir. Bu okullarda okuyan öğrencilerin sınıf düzeyleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 22: Sınıf Düzeyi

	Frekans	Yüzde
9. Sınıf	104	20.6
10. Sınıf	142	28.2
11. Sınıf	190	37.7
12. Sınıf	68	13.5

Bu okullarda okuyan öğrencilerin % 21'i 9. sınıfta. % 28'i 10. sınıfta. %38'i 11. sınıfta ve % 13'ü de 12. sınıfta öğrenimlerine devam etmektedir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 23: Anne Eğitim Düzeyi

	Frekans	Yüzde
İlkokul	208	41.3
Ortaokul	100	19.8
Lise	108	21.4
Üniversite	62	12.3
Yüksek Lisans/Doktora	26	5.2

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 41'inin annesinin eğitim düzeyi ilkökul. % 20'nin ortaokul. %21'inin lise. %12 'sinin üniversite ve % 5'inin de eğitim düzeyi yüksek lisans/doktora seviyesindedir. Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 24: Baba Eğitim Düzeyi

	Frekans	Yüzde
İlkokul	144	28.6
Ortaokul	115	22.8
Lise	100	19.8
Üniversite	115	22.8
Yüksek Lisans/Doktora	30	6

Öğrencilerin % 27'sinin babasının eğitim düzeyi ilkokul. %23'ünün ortaokul. % 20'sinin lise. % 23'ünün üniversite ve % 6'sının da yüksek lisans/doktora seviyesindedir.

Öğrencilerin annelerinin çalışma durumu aşağıdaki gibidir:

Tablo 25: Anne Çalışma Durumu

	Frekans	Yüzde
Kamuda çalışıyor	67	13.3
Özelde çalışıyor	42	8.3
Çalışmıyor	345	68.5
Emekli	12	2.4
Diğer	38	7.5

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 13'ünün annesi kamuda. % 8 'inin annesi özel sektörde çalışırken. % 2'sinin annesi emekli olmuştur. Öğrencilerin % 69'u annelerinin çalışmadığını ifade ederlerken yaklaşık % 8'i ise diğer seçeneğini belirtmişlerdi

Tablo 26: Meslek Kararı

	Frekans	Yüzde
Seçmeyi düşündüğüm mesleğe karar verdim	371	73.6
Seçmeyi düşündüğüm mesleğe karar vermedim	133	26.4

Son olarak çalışmaya katılan öğrencilerin % 74'ü seçmeyi düşündükleri mesleğe karar verdiklerini ifade ederken. % 26'sı karar vermediği ifade etmiştir.

3.3.2. MSTCRÖ'nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları

Tablo 26' da görüldüğü üzere meslek seçiminde toplumsal cinsiyet yargılarının etkisine ilişkin geleneksel tutum boyutunun puan ortalaması 19.34' dür. Eşitlikçi tutum boyutunun puan ortalaması ise 28.77' dir. Bu bilgi ile çalışmaya katılan öğrencilerin meslek seçiminde etkili olan toplumsal cinsiyet yargılarının daha fazla eşitlikçi tutumlardan oluştuğu söylenebilir.

Tablo 27: MSTCRÖ' nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları

	N	Mean	Std. D.	Minumum	Maximum
Geleneksel Boyut	504	19.34	.40	10.00	49.00
Eşitlikçi Boyut	504	28.77	.26	7.00	35.00

3.3.3. MSTCRÖ'nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak üzere bağımsız gruplar *t testi* analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo 28: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

		N	Ort	SS	T	p
Geleneksel Boyut	Kız	374	16.92	7.36	-11.17	.000
	Erkek	130	26.30	10.35		
	Toplam	504	19.34			
Eşitlikçi Boyut	Kız	374	29.79	5.23	6.87	.000
	Erkek	130	25.83	6.76		
	Toplam	504	28.77			

Tablo 28'de görüldüğü üzere öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .05$). Hem geleneksel boyutta hem de eşitlikçi boyutta kız ve erkek öğrencilerin puanları birbirinden anlamlı derecede farklıdır. Erkek öğrencilerin geleneksel boyutta

aldıkları puanlar kız öğrencilerden fazla iken, eşitlikçi boyutta ise kız öğrencilerin puanları erkek öğrencilerden fazladır.

3.3.4. MSTCRÖ'nin Boyutlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının annelerinin çalışma durumuna göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak üzere bağımsız gruplar *t testi* analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 32'de gösterilmiştir.

Tablo 29: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	Ort	SS	T	p
Geleneksel Boyut	Çalışmıyor	345	19.48	9.18	.520	.729
	Çalışıyor	159	19.03	9.24		
Eşitlikçi Boyut	Çalışmıyor	345	28.84	5.74	.405	.552
	Çalışıyor	159	28.61	6.30		

Tablo 29' da görüldüğü üzere öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. ($p > .05$). Bu sonuç annesi çalışan ve çalışmayan annelerin sayısının oransal olarak farklı olmasından kaynaklanabileceği gibi çalışan anne olarak ifade edilen grubun içeriğinin eğitimle kazanılan ya da geleneksel vasıfsız vb. işlerle ne derece oluştuğunun ilişkisinin kurulamaması ile de ilgili olabilmektedir.

3.3.5. MSTCRÖ'nin Boyutlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 33' de gösterilmiştir.

Tablo 30: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	Ort	SS	F	p
Geleneksel Boyut	İlkokul	208	19.71	9.17	.337	.853
	Ortaokul	100	19.15	8.61		
	Lise	108	19.23	9.63		
	Üniversite	62	19.37	9.80		
	Yüksek lisans/Doktora	26	17.57	8.60		
Eşitlikçi Boyut	İlkokul	208	28.95	5.41	.926	.449
	Ortaokul	100	28.97	5.36		
	Lise	108	28.98	6.09		
	Üniversite	62	27.41	7.53		
	Yüksek lisans/Doktora	26	28.92	6.78		

Tablo 30'da görüldüğü üzere öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi annenin eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Katılımcıların annenin eğitim düzeyi yoğunluklu olarak zorunlu öğretim çağı olarak kabul edilen kısımda yoğunlaşmış ve ileri nitelikli ve uzmanlaşma gerektiren seviyelerdeki eğitimi olan anne sayısının az olması anlamlı farklılık sonucunu etkileyebilecek bir durum olarak yorumlanmıştır.

3.3.6. MSTCRÖ'nin Boyutlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının babalarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 34' te gösterilmiştir.

Tablo 31: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	Ort	SS	F	<i>p</i>
Geleneksel Boyut	İlkokul	144	19.62	8.90	.141	.967
	Ortaokul	115	19.35	8.77		
	Lise	100	19.40	9.78		
	Üniversite	115	18.82	9.02		
	Yüksek lisans/Doktora	30	19.76	11.14		
Eşitlikçi Boyut	İlkokul	144	28.76	5.31	1.420	.226
	Ortaokul	115	28.64	5.57		
	Lise	100	29.88	5.07		
	Üniversite	115	28.33	7.17		
	Yüksek lisans/Doktora	30	27.46	6.98		

Tablo 31' de görüldüğü üzere öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Burada dikkat çeken bir nokta ise öğrencilerin annelerinin eğitim seviyesinin ilkokulda diğer seviyelerin iki katına yakın yoğunlaşırken, baba eğitim seviyelerinin her kademedede dengeli dağılmış olması ve üniversite eğitim seviyesine sahip babaların sayısının aynı eğitim seviyesindeki anne sayısının yaklaşık iki katı olmasıdır. Bu veri kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe sistemde kalma olasılıklarının düştüğü tezini doğrular niteliktedir.

3.3.7. MSTCRÖ'nin Boyutlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını anlamak üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar Tablo 37 'de gösterilmiştir

Tablo 32: MSTCRÖ' nin Boyutlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

		<i>N</i>	<i>Ort</i>	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Geleneksel Boyut	9.Sınıf	104	21.61	10.15	4.17	.006
	10.Sınıf	142	19.93	9.18		
	11.Sınıf	190	17.82	9.05		
	12.Sınıf	68	18.88	7.22		
Eşitlikçi Boyut	9.Sınıf	104	27.38	6.89	5.28	.001
	10.Sınıf	142	28.07	5.98		
	11.Sınıf	190	29.95	5.23		
	12.Sınıf	68	28.77	5.39		

Tablo 32' de görüldüğü üzere öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi eşitlikçi boyutta sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu anlamak üzere Post Hoc (Çoklu karşılaştırma)analizi yapılmış ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir

Tablo 33: Sınıf Düzeylerinin Çoklu Karşılaştırılması

			<i>Ortalamalar Farkı</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>p</i>
Geleneksel Boyut	9.Sınıf	10. Sınıf	1.67876	1.17591	.483
		11. Sınıf	3.78907*	1.11134	.004
		12. Sınıf	2.73303	1.42089	.219
	10.Sınıf	9. Sınıf	-1.67876	1.17591	.483
		11. Sınıf	2.11030	1.01068	.158
		12. Sınıf	1.05427	1.34363	.861
	11. Sınıf	9. Sınıf	-3.78907*	1.11134	.004
		10. Sınıf	-2.11030	1.01068	.158
12. Sınıf		-1.05604	1.28750	.845	

Eşitlikçi Boyut	12. Sınıf	9. Sınıf	-2.73303	1.42089	.219
		10. Sınıf	-1.05427	1.34363	.861
		11. Sınıf	1.05604	1.28750	.845
	9. Sınıf	10. Sınıf	-.68581	.875436	.800
		11. Sınıf	-2.56802*	.71294	.002
		12. Sınıf	-1.68891	.91152	.250
	10. Sınıf	9. Sınıf	.68581	.875436	.800
		11. Sınıf	-1.88221*	.64837	.020
		12. Sınıf	-1.00311	.86195	.650
	11. Sınıf	9. Sınıf	2.56802*	.71294	.002
		10. Sınıf	1.88221*	.64837	.020
		12. Sınıf	.87910	.82595	.711
12. Sınıf	9. Sınıf	1.68891	.91152	.250	
	10. Sınıf	1.00311	.86195	.650	
	11. Sınıf	-.87910	.82595	.711	

Tablo 33' de görüldüğü üzere eşitlikçi tutum boyutunda 11. sınıf öğrencilerinin puanları 9 ve 10. sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede farklı çıkmıştır. Bu boyutta en yüksek puanı alan öğrenciler de 11. sınıf öğrencileri olmuşlardır.

3.3.8. MSTCRÖ Ve KDOÖ Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi

İki ölçeğin boyutları arasındaki ilişkinin varlığının tespit edilmesi için korelasyon analizi yapılmıştır. Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının etkisi ile kariyer denetim odakları arasındaki ilişki düzeyini ortaya koymak amacı ile yapılan Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 34: Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Etkisi ile Kariyer Denetim Odağı Arasındaki İlişki Düzeyi

	1	2	3	4
1.Geleneksel Tutum		-.60**	-.20**	.41**
2.Eşitlikçi Tutum	-.60**		.29**	-.27**
3.İçsel Denetim	-.20**	.29**		-.30**
4.Dışsal Denetim	.41**	-.27**	-.30**	

** $p < .01$

Tablo 34 incelendiğinde meslek seçiminde toplumsal cinsiyet rollerinin iki boyutu ile kariyer denetim odağının iki boyutu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Meslek seçiminde eşitlikçi tutum ile içsel kariyer denetim odağı arasında meslek seçiminde geleneksel tutum ile dışsal kariyer denetim odağı arasında pozitif yönde bir ilişki varken; meslek seçiminde eşitlikçi tutum ile dışsal kariyer denetim odağı arasında ve meslek seçiminde geleneksel tutum ile içsel kariyer denetim odağı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA, YORUM VE ÖNERİLER

Bu araştırmada lise öğrencilerinin meslek seçimlerinde etkili olan toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel ya da eşitlikçi yönünü ortaya koyacak bir ölçme aracı geliştirilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen bulguların tartışması ve öneriler bu bölümde yer almaktadır.

4.1. Tartışma ve Yorum

Bu araştırma iki aşamadan oluşacak şekilde planlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın birinci aşamasında öğrencilerinin meslek seçimlerinde etkili olan toplumsal cinsiyet rollerinin geleneksel ya da eşitlikçi yönünü ortaya koyacak bir ölçme aracı geliştirilmesine ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış; ikinci aşamada benzer ölçek geçerliğine bakılmış ve öğrencilerin kariyer denetim odakları ile ilişkisi ortaya konmuştur.

Araştırmanın geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamında veriler SPSS 24 ve AMOS 22 programlarında analiz edilmiştir. Geçerlik çalışmaları kapsamında ölçeğin yapı ve benzer ölçek geçerlikleri analiz edilmiştir. Uzman görüşleri de alınarak 41 madde olarak düzenlenen MSTCRÖ için yapılan yapı geçerliği çalışmaları kapsamında birinci çalışma grubu ile açımlayıcı faktör analizi (AFA) ikinci çalışma grubu verileri ile de doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizine uygunluğun ve örneklem büyüklüğü yeterliliğinin belirlenmesi amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett testi uygulanmıştır. KMO değerinin 0.959 olması elde edilen verilerin faktör analizi uygulaması için çok iyi derecede yeterli olduğu ve Bartlett testi sonuçlarından elde edilen değerinin Ki-kare değerinin 0.05 düzeyinde anlamlı olduğu ve faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarında MSTCRÖ' nin toplam varyansın % 55.36' ını açıklayan beş faktör altında toplandığı görülmüştür. Üçüncü faktörden sonraki faktörlerin varyansa katkılarının çok az olması ve ölçeğin geleneksel ve eşitlikçi yapıya karşılık gelecek iki boyutunun olması nedeni ile eşitlikçi yapıya denk gelen maddeler ters puanlanarak tekrar analizler başlatılmıştır. Faktör yükü düşük olan ve birden fazla

faktöre yüklenen maddeler teker teker çıkarılarak analizlere devam edilmiştir. Ölçek toplam varyansın %49.60' ını açıklayan 18 maddelik formu ile istenen sonuçları başarılı şekilde vermiştir. Elde edilen bu yapı ile ölçek Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ve Kariyer Denetim Odağı ölçeği ile birlikte ana çalışma grubu katılımcılarına uygulanmış ve bu çalışma verileri ile doğrulayıcı faktör analizi ile veri çözümlenmelerine başlanmıştır. Modele ilişkin ilk doğrulayıcı faktör analizinin uyum indeksleri incelendiğinde; χ^2/Df değerinin 2.44 ile 3' ten küçük olduğu, GFI değerinin .93, AGFI değerinin .91 , RMSEA değerinin 0.05 FI değerinin .94ve SRMR değerinin .08 olduğu görülmüştür. Bu sonuçların ardından programın önerileri doğrultusunda iyileştirmeler yapılmış ve birden fazla faktöre yüklenen 5. madde çıkarılarak analizler tekrar edilmiştir. Bu hali ile ölçeğin iki boyutlu olarak da tek boyutlu olarak da yüksek uyum indekslerine sahip olduğu görülmüştür.

MSTCRÖ' nin benzer ölçek geçerliliğine ilişkin bulgular Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği- Ergen Formu ile ilişkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir ($p < .01$).

Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları kapsamında Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmış ve madde-toplam korelasyonları .37 ile .69 arasında değişmekte olduğu. madde- toplam korelasyonu 0.30 dan küçük ya da negatif korelasyona sahip madde bulunmadığı. Cronbach alfa katsayısının .89 olduğu ve ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu görülmüştür. Alt boyutlara ilişkin güvenilirlik değerleri incelendiğinde ise "Geleneksel" boyut için .88. "Eşitlikçi " boyutta ise .77 olarak elde edilmiştir. Hem ölçek geneli hem de her iki alt boyut için hesaplanan alfa değerlerinin güvenilirlik açısından yeterli olduğu görülmüştür.

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının sonucunda Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeğinin 17 maddeden oluşan iki faktörlü bir ölçek olarak öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet yargılarının rolünü belirlemede kullanılabilir bir ölçek olduğu düşünülmektedir. Ölçeğin bir boyutu meslek seçimindeki geleneksel toplumsal cinsiyet yargılarının rolünü ortaya koyarken, diğer boyut ise meslek seçimindeki eşitlikçi toplumsal cinsiyet yargılarının etkisini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın ikinci aşamasında, meslek seçimindeki geleneksel ve eşitlikçi tutumuna ait yargıları kapsayan iki faktörlü ve 17 maddeden oluşan "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği (MSTCRÖ)' nin" sonuçları

incelendiğinde, geleneksel tutum boyutuna ilişkin puan ortalaması 19.34; eşitlikçi tutum boyutuna ilişkin puan ortalaması ise 28.77 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların genel olarak meslek seçimlerinde eşitlikçi toplumsal cinsiyet yargılarına daha fazla sahip olduk oldukları söylenebilir. Bu veri alandaki diğer birçok araştırma ile örtüşmektedir (Çetinkaya, 2013; Çelik ve ark., 2013; Altıntaş ve Altınova, 2015; Karasu ve ark., 2017; Siyez ve ark., 2017). Bu sonuç öğrenciler açısından geleneksel cinsiyet yargılarından daha az etkileniyor olmaları açısından olumlu bir durum olarak yorumlanabilir. Toplum yapısına meydana gelen değişimler ve çalışma yaşamının kadın ve erkekler açısından ekonomik ve bireysel bağımsızlık açısından zaruri hale gelmesi kız ve erkek öğrencilerin mesleklere ilişkin geleneksel cinsiyetçi yargıların etkisini azaltan bir etken olabilmektedir. Bununla birlikte cinsiyet bu sonucu anlamlı düzeyde etkileyen değişkenlerden biri olmuştur. Kız öğrencilerin genel olarak eşitlikçi tutuma daha fazla sahip oldukları görülürken, geleneksel boyutta da erkeklerin puanı kız öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Eşitlikçi tutum boyutunda da yine kız öğrencilerin puanı erkek öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Bu durum alandaki diğer araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Yelken (2008) de yayımladığı çalışmasında mesleki tercihlerin cinsiyet faktörüne bağlı olarak değiştiğini, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla sayısal mesleklere daha fazla ilgi gösterdiğini ve kız öğrencilerin ise erkek öğrencilere oranla memurluk, öğretmenlik gibi düzenli yaşam gerektiren meslekleri daha fazla tercih ettiklerini ifade etmiştir. Bunun çalışmanın dışında da kız öğrencilerin daha eşitlikçi cinsiyet tutumlarına sahip olduklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Vefikuluçay ve ark., 2007; Pınar, Taşkın ve Eroğlu 2008; Günay ve Beber, 2011; Çelik ve ark., 2013; Aylaz vd., 2014; Alptekin, 2014; Altıntaş ve Altınova, 2015; Siyez ve ark., 2017; Erdal ve Gözütok, 2017). Geleneksel cinsiyetçi yargıların büyük bir çoğunlu kadınlarla yönelik sınırlandırmalar içeren yargılardır. Kız öğrencilerin kendi yaşamlarına ilişkin bu yargıları daha az benimsemiş olmaları küçük yaştan itibaren mücadele etmek zorunda kaldıkları bu yargıların yanlışlığını fark etmelerini kolaylaştırmış olabilecek bir etmendir. Öğrencilerin meslek seçimlerindeki toplumsal cinsiyet rollerini ile anne eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Bu sonuç alandaki bazı çalışmalar ile örtüşürken (Baykal, 1991; Ünlü, 2012; Sakallı, Çuvaş, Kuzlak, 2012), bazı çalışmalar ile örtüşmemektedir (Pınar, Taşkın ve Eroğlu 2008; Çetinkaya, 2013; Aylaz vd., 2014). Baba eğitim düzeyinin ise alandaki

birçok çalışma ile benzer olarak (Baykal, 1991;Pınar, Taşkın ve Eroğlu 2008 Ünlü, 2012; Aylaz vd., 2014) öğrencilerin meslek seçimlerindeki cinsiyet rolleri üzerinde anlamlı bir ilişkisinin olmadığı sonucu ortaya konmuştur. Bu bilgi çocukların yetiştirilmesinde annelerin temel sorumlu olması ile ilişkilendirilebilir.

4.2. Öneriler

Meslek seçimi bireylerin yaşamlarının çok büyük bir kısmını şekillendirecek temel unsurlardan biridir. Bu seçimin en sağlıklı şekilde yapılması hem bireylerin yaşam doyumlarını artıracak hem de çalışma yaşamındaki verimi olumlu şekilde artıracaktır. Meslek seçimi sürecini etkileyebilecek birçok unsur olmakla birlikte öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumsal yapıdan cinsiyetlerine yönelik edindikleri yargılar süreci sınırlandırabilecek yapılardan biri olmaktadır. Hem meslek tercihinde bulunacak öğrencilerin, hem de onların bu tercihlerinde yönlendirici olan başta ailelerin ve öğretmenlerin bu yargıların bilincinde olmaları ortaya çıkabilecek yanlış yönlendirmelerin engellenmesi konusunda yararlı olacaktır. Ortaöğretim kurumlarının yapıları yükseköğretimde tercih edilebilecek bölüm türlerini dolayısıyla da mesleki tercihleri büyük oranda etkilemektedir. Bu nedenle mesleki tercih farkındalığı öğrencilere ortaöğretim tercihleri yapılmadan kazandırılmalıdır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ileride yapılacak çalışmalara ışık tutabilecek ve alanda çalışan uzmanlara yardımcı olabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

Bu çalışma farklı türde eğitim veren orta öğretim kurumlarında okuyan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Fakat mesleki ve teknik eğitim kurumları birçok farklı dalı içinde bulunduran okul türüdür ve bu araştırma kapsamında bu dallardan sağlık, teknik ve dini eğitim veren dallarda okuyan öğrenciler ile çalışılmıştır. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda bu dallar artırılabilir ve arada anlamlı bir fark olup olmadığına bakılabilir.

Türkiye'nin farklı bölgelerindeki okullarda yapılacak çalışmalar ile bu araştırmanın bulguları karşılaştırılabilir.

Bundan sonraki araştırmalar öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerinin edinim kaynaklarını belirlemeye yönelik olabilir.

Araştırma ortaöğretim çağındaki bulunan öğrencilerin meslek seçimine yönelik toplumsal cinsiyet tutumlarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

Bundan sonraki çalışmalar temel eğitim döneminde bulunan çocukların tutumlarını ölçmeye yönelik olabilir.

Öğrencilerin mesleki tercihlerinde ailelerin ve ğretmenlerinin etkisi önemli olmaktadır. Bu nedenle bundan sonraki çalışmalar ebeveynlerin ve öğretmenlerin meslek seçimindeki toplumsal cinsiyet tutumları ölçmeye yönelik olabilir.

Öğrencilerin kariyer kontrolü konusunda içsel denetimlerini etkileyen unsurları ortaya koyacak araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Lise ğrencilerinin Meslek Seçimlerindeki Toplumsal Cinsiyetin Rolü konusunda farkındalık sağlayabilecekleri programlar geliştirilerek bu programların etkililiği bu tez kapsamında geliştirilen lkle araştırılabilir.



KAYNAKÇA

- Alıç, M. (1999). *Okul müdürlerinin liderlik davranışları ile öğretmen morali arasındaki ilişkiler*. AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi. 2(2). 141-155.
- Alptekin, D. (2014). *Çelişik duygularda toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sorgusu: üniversite gençliğinin cinsiyet algısına dair bir araştırma*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (32), 203-211.
- Altuntaş, S., Atlı A. ve Kış, A. (2016). *Öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre meta analizi*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. (31). 88-106.
- Aktaş, G. (2013). *Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak*. Edebiyat Fakültesi Dergisi / Journal of Faculty of Letters Cilt / Volume 30 Sayı / Number 1 (Haziran / June)
- Arıkan, S. (1997). *Kadın yöneticilerin liderlik davranışları*. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Aylar, F., Evcı, N. (2017). *Derleme: Ölçek geliştirme çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı*. Sosyal Bilimler Dergisi. (10). 389-412
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö., Ünal, S. (2014). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri*. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 23(5), 183-189.
- Bacanlı, F., Doğan, H., ve Hamamcı, Z. (2003). *İlköğretim, ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin mesleki ve eğitsel kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, s. 44
- Bağçeli, P. (2008) *Köyde ve kentte yaşayan 7-8 yaş arası çocukların cinsiyet kalıp yargıları ve cinsiyete bağlı oynadıkları oyun ve oyuncaklar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bursa.
- Barak, A., Feldman, S., Noy, A. (1991). *Traditionality of children's interests as related to their parents' gender stereotypes and traditionality of occupations*. Sex Roles. 24(7-8). 511-524.
- Başkal, S. (2009). *Anadolu, Fen ve Genel Liselerde eğitim alan son sınıf öğrencilerinin bir üst öğrenime geçişte meslek seçimi ile ilgili yaşadıkları kaygıların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: (Muğla ili örneği)*. Yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Baykal, S. (1991). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(2), 66-75.
- Berk, S. K. (2013). *Toplumsal cinsiyet ve profesyonelleşme: Hukuk mesleğinde kadın örneği*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. 16(1).
- Berktaş, F. (2012). *Tek tanrılı dinler karşısında kadın*. İstanbul: Metis.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet ve bize yüklene roller*. (Çev. K.Ay). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı (Kadav).
- Bora, A. (2011). *Kadınların sınıflı ücretli ev emeği ve kadın öznelliğinin inşası*. İstanbul: İletişim.

- Büyükgöze-Kavas, A. (2005). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin aldıkları mesleki rehberlik hizmetleri ve mesleklerini değiştirmek isteme düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21, 111-122.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı*. Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi. 32(32). 470-483.
- Chancer, L., Watkins, B. (2013). *Cinsiyet, ırk ve sınıf*. İstanbul: Babil.
- Chhin, C. S., Bleeker, M. M., Jacobs, J. E. (2008). *Gender-typed occupational choices: The long-term impact of parents' beliefs and expectations*. (ss. 215-234). Washington. DC. ABD: Amerikan Psikoloji Derneği.
- Correll, S. J. (2001). *Gender and the career choice process: The role of biased self-assessments*. American journal of Sociology. 106(6). 1691-1730.
- Çaha, H., Aydın, E. S., Çaha, Ö., Candan, R. Ö. (2014). *Değişen Türkiye'de kadın*. KADEM.
- Çapık, C. (2014). *Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı*. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 17(3). 196-205.
- Çelik, A. S., Pasinlioğlu, T., Gonca, T. A. N., Koyuncu, H. (2013). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi*. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 21(3), 181-186.
- Çokluk, Ö., Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, G. (2014). *Sosyal Bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dedeoğlu, S. (2000). *Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de aile ve kadın emeği*. Toplum ve Bilim. 86. 139-170.
- Dedeoğlu, S., Elveren, A. Y. (2012). *Türkiye'de refah devleti ve kadın*. İstanbul: İletişim
- DeLeire, T., Levy, H. (2001). *Gender. occupation choice and the risk of death at work*. (No. w8574). National Bureau Of Economic Research
- Demirbilek, S. (2007). *Cinsiyet ayrımcılığının sosyolojik incelemesi*. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar. Cilt: 44 Sayı:511
- Direk, Z. (2007). *Cinsiyetli olmak*. İstanbul: Yapı kredi.
- Dolmacı, N., Türel, N. (2012). *Varlığını sürdüren bir sorun olarak toplumda ve iş yaşamda kadına yönelik farklı ve ayrımcı tutumlar*. Akademik Bakış Dergisi Sayı: 33 Kasım – Aralık 2012
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Durudoğan, H. (2010). *Türkiye'de toplumsal cinsiyet çalışmaları: eşitsizlikler, mücadeleler, kazanımlar* (Vol. 4). İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Ebiçoğlu, N., Turan, S. (2002). *Okul müdürlerinin liderlik özelliklerinin cinsiyet açısından değerlendirilmesi*. Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi. (31). 444-445
- Eğimli, A. T. (2009). *Çalışanlarda iş doyumu: Kamu ve özel sektör çalışanlarının iş doyumuna yönelik bir araştırma*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 23(3).

- Eken, H. (2006). *Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe İlişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (15). 247-279.
- England, P. (2005). *Gender inequality in labor markets: The role of motherhood and segregation*. Social Politics: International Studies in Gender. State & Society. 12(2). 264-288.
- Erdol, T. A., Gözütok, F. D. (2017). *Ortaöğretim öğrencileri için toplumsal cinsiyet eşitliği öğretim programı ihtiyaç analizi: (Bir Anadolu Lisesi örneği)*. Eğitim ve Bilim. 42(190).
- Eren, E. (2014). *Kız meslek lisesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol ve kimliklerinin inşasına yol açan süreçlerin analizi (Ankara ili Mamak ilçesinde bir Anadolu Meslek ve Kız Meslek Lisesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Erzaybek, B. (2015). *Anne-Babaların Çocuklarını Yetiştirirken Benimsedikleri Toplumsal cinsiyet rolleri tutumları*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esen, Y. (2013). *Eğitim süreçlerinde cinsiyet ayrımcılığı: Öğrencilik deneyimleri üzerinde yapılmış bir çözümleme*. International Online Journal of Educational Sciences. 5(3). 757-782
- Eser, Ş. (2010). *Toplumsal cinsiyetin meslek seçimindeki rolü ve sekreterlik mesleği üzerine bir uygulama*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Fine, C.(2011). *Toplumsal cinsiyet yanılması*. İstanbul: Sel.
- Gelegen, D. G. (2001). *Çalışma yaşamında kadın olmak*. Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG). 2(5).
- Giddens, A. (2001). *Sosyoloji. Başlangıç Okumaları*. İstanbul: Say
- Gönç, T. (2016). *Hemşireliğin geleceği mesleğin cinsiyetsizleşmesini vadediyor mu? Erkek ve kadın hemşirelik öğrencilerinin meslek ve toplumsal cinsiyeti ilişkilendirme eğilimlerinin sosyolojik analizi*. Fe Dergi: Feminist Eleştiri. 8(1).
- Gönüllü, M., İçli, G. (2001). *Çalışma yaşamında kadınlar: Aile ve iş ilişkileri*. CÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 25(1). 81-100.
- Gündüz, H. Ç., Tarhan. S., ve Kılıç, P. D. Z. (2015). *Toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimlerine yönelik tutum ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 4(1). 21-33.
- Günay, G., Bener, Ö. (2011). *Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 153(153).
- İlkkaracan, İ. (2010). *Emek Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Doğru İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma Politikaları*. İstanbul: Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi.
- İnandı, Y., Özkan. S., Peker, S.ve Atik, Ü. (2009). *Kadın öğretmenlerin kariyer geliştirme engelleri*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 5(1).
- Jacquelynne, S. (1994). *Understanding womens educational and occupational choices*. Psychology of Women. 18 . 585-609.

- Kahraman, B., Tunçdemir N. ve Özcan A. (2015). *Toplumsal cinsiyet bağlamında hemşirelik bölümünde öğrenim gören erkek öğrencilerin mesleğe yönelik algıları*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi.18.2
- Kandiyoti, D. (1984). *Aile yapısında değişme ve süreklilik: Karşılaştırmalı bir yaklaşım. Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplum bilimsel İncelemeler*.
- Karabıyık, İ. (2015). *Türkiye’de çalışma hayatında kadın istihdamı*. MU İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 32(1). 231-260.
- Karacan, N.(2016). *Toplumsal cinsiyet kavramı, yeniden inşası ve sanata yansımaları*. İdil Dergisi. 5.24:1079-1093.
- Karataş, A. (2013). *Bankacılık sektöründe cinsiyete dayalı kariyer farklılaşması: Muğla ili örneği*. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi. 5(2).
- Kasımoğlu, A. (2015). *Milliyetçiliğe dair çözümlemelerde toplumsal cinsiyet olgusu*. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 5(10). 241-273.
- Kayacan, B., Gültekin, Y. S. (2012). *Yapısal eşitlik modellemesinin (YEM) ormancılıkta sosyo-ekonomik sorunların çözümlenmesinde kullanımı*. Ormancılıkta Sosyo-ekonomik Sorunlar Kongresi. İstanbul.
- Kırağ, N. (2015). *Hemşirelik mesleğinin seçiminde ilişkili olan faktörler*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 8(4).
- Kılıç, A. Z., Beyazova, A., Akbaş, H. M., Zara, A. ve Serhatlı, İ. (2014). *Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları: Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma*. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. 17(2). 121-151.
- Kırbaşoğlu Kılıç, L. ve Eyüp, B. (2011). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme*. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 3 (2). 129-148.
- Kitapçı, H., Sezen. B. (2002). *Çalışanların tatminini belirleyici unsurlar üzerine bir araştırma: kariyer süreci örneği*. Journal of Social Science. 219.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi*. Nesne, 1(2), 21-43.
- Kordon, E. (2006). *Yetkinliklere dayalı kariyer planlama ve endüstri mühendisliği öğrencileri için bir uygulama*. Yüksek lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli
- Kuzgun, Y.(2000). *Meslek danışmanlığı*. Ankara: Nobel.
- Lockwood, P. (2006). " *Someone like me can be successful*": *do college students need same-gender role models?*. Psychology of Women Quarterly. 30(1). 36-46.
- Malakcıoğlu, C. (2009). *Duyusal mizaç ve diğer faktörlerin Türkiye’deki bir grup lise son sınıf öğrencisi ergenin meslek seçimine etkileri: Bir betimleyici. kesitsel alan çalışması*.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Melamed, T. (1995). *Career success: The moderating effect of gender*. Journal of vocational behavior. 47(1). 35-60.

- Mies, M., Bennholdt-Thomsen, V., von Werlhof, C., ve Temurtürkan, Y. (2008). *Son sömürge: Kadınlar*. İstanbul: İletişim.
- Oswald, D. L. (2008). *Gender stereotypes and women's reports of liking and ability in traditionally masculine and feminine occupations*. *Psychology of Women Quarterly*. 32(2). 196-203.
- Özaydınlık, K. (2014). *Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye'de kadın ve eğitim*. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*.(33).
- Özçatal, Elif Özlem. *Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı*. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 1.1 (2011): 21-39.
- Özdemir, G. (2006). *Kariyer yaşamında duygusal zekâ ve iletişim yeteneği*. İstanbul: Hayat.
- Özer, E. (2002). *Üniversite giriş sınavı öncesinde öğrencilerin cinsiyet farklılığının meslek seçimindeki yeri*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Özkaplan, N. (2009). *Duygusal emek ve kadın işi/erkek işi*. *Çalışma ve Toplum*. 2(21). 15-23.
- Özkaplan, N. (2015). *Hizmet sektöründe duygusal emek ve toplumsal cinsiyet*. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*. 15(56).
- Özkişi, Z. G. (2012). *Toplumsal cinsiyet bağlamında Türkiye'de kadınların bestecilik eğitimine erişimi ve bestecilik kariyeri*. *Electronic Turkish Studies*. 7(3).
- Özyürek, R. (2013). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. Ankara: Nobel.
- Pınar, G., Taşkın, L., & Eroğlu, K. (2008). *Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları*. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 47-57.
- Rojewski, J. W., Hill, R. B. (1998). *Influence of gender and academic risk behavior on career decision making and occupational choice in early adolescence*. *Journal of Education for Students Placed at Risk*. 3(3). 265-287.
- Kuzlak, A., Çuvaş, B., & Sakallı-Uğurlu, N. (2016). *Ebeveyn eğitim seviyesinin ve mesleki statüsünün bireylerin çelişkili duygulu cinsiyetçilik ve genel muhafazakarlığıyla ilişkisi*.
- Sancar, S.(2011). *Erkeklik: İmkansız iktidar*. İstanbul: Metis.
- Sayılan, F. (2012). *Toplumsal cinsiyet ve eğitim*. "Gender and Education in Turkey" *In Education in Turkey*. (Ed. M. A. Amd. Akkoyunlu Wigley ve Wigley. S.). Waxman Munher-New York-Berlin: 247-270.
- Seymenler, A. G. S., Siyez, D. M. (2016). *Lise öğrencilerinde kariyer denetim odağını yordayıcı değişkenler olarak toplumsal cinsiyet ve ebeveyne bağlanma*. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 286-300
- Şeker, G., Yeşilyaprak, B. (t.y). *Lise öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ve kariyer denetim odağının incelenmesi*. *Bildiri Kitabı*. 93.

- Şeker, G. (2013). *Lise öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ve kariyer denetim odağının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde geçerlik ve güvenilirlik*. Ankara: Seçkin.
- Şimşek, H. (2012). *Güneydoğu Anadolu bölgesindeki lise öğrencilerinin gelecek beklentileri ve gelecek beklentilerini etkileyen faktörler*. Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi. 5(1).
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Tan, M. (2000). *Kadın erkek eşitliğine doğru yürüyüş: Eğitim, çalışma yaşamı ve siyaset*. TÜSİAD. Ankara.
- Tanrıöver, H. (2000). *Medya sektöründe kadın işgücü*. Toplum Ve Bilim 86. Güz 2000
- Tarhan, S., Çetin –Gündüz, H., Kılıç, Z. (2014). *Cinsiyet kalıp yargılarının aşılmasında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri*. S. Doğan (Edt.) Benim Madam Curie’ın Eğitici El Kitabı. Ankara: MG Yapım Ajansı. Halkla İlişkiler. d284f45nftgze.cloudfront.net/.../madam_curieM_kitapcik_web_V2.pdf
- TCB Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (2000). Statüsü. T. B. K. & Müdürlüğü. S. G. (2000). *Bankacılık sektöründe cinsiyete dayalı ayrımcılık*. Ankara: Cem Web Ofset.
- Temel, A., Yakın, M. ve Misci, S. (2006). *Örgütsel cinsiyetlerin örgütsel davranışa yansımaları*. Yönetim ve Ekonomi. 13(1). 27-38.
- Ulaş, Ö., Zorbaz, S. D., Dinçel, E. F., Kınay, G. Ç., Coştur, R. (2017). *Özel okulda öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenler*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 17(1).
- Ulusoy, D. (1999). *Plastik sanatlarda toplumsal cinsiyet*. Edebiyat Fakültesi Dergisi 16.2
- Urhan, B., Etiler, N. (2011): *Sağlık sektöründe kadın emeğinin toplumsal cinsiyet açısından analizi*. Çalışma ve Toplum. 2 (29).s. 191-215.
- Vargel Pehlivan, P. (2017). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: bir literatür taraması*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Bahar 2017/1 s.497-521
- Vatandaş, C. (2007). *Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı*. Sosyoloji Konferansları. (35). 29-56.
- Vefikuluçay, A. G. D., Zeyneloğlu, A. G. S., Eroğlu, K., Taşkın, L. (2007). *Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları*. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 14(2), 026-038.
- Yelken, K. (2008). *Orta öğretim son sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerini ve meslek seçimini etkileyen faktörler: Sakarya il merkezi örneği*. Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığında paradigma değişimi ve Türkiye açısından sonuçlar: Geçmişten geleceğe yönelik bir*

değerlendirme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri • Educational Sciences: Theory & Practice - 12(1) • Kış/Winter 97-118

Yeşilyaprak, Binnur. (2011). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem

Yeşilyurt, S. (2015). *Toplumsal cinsiyet bağlamında eşcinsel kimlik üzerinden üretilen rıza: Bülent Ersoy örneği*. Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

Yılmaz, İ. A., Dursun, S., Dursun, B. (2013). *Genç bireylerin kariyer tercihlerinin demografik özellikler açısından incelenmesi*. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. 2(4).

Zara,. (2012) *Cinsiyet rolleri*. www.aytenzara.com/wp-content/uploads/2013/10/EK-283-2012.doc

Zengin, B., Şen, M., Taşar, O. (2011). *Marmara bölgesinde turizm lisans öğrencilerinin konaklama sektöründe cinsiyete göre kariyer düşünceleriyle ilgili bir araştırma*. In SESSION 3B: Turizm ve Mikroekonomi. International Conference On Eurasian Economies. Bildiri Kitabı (pp. 217-225).

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik eğitimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Ankara

Kadın emeği ve istihdamı raporu. Sosyal-İş Sendikası. Mart 2010

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf. 14.10.2017

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068. 25.02.2018

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24646>. 02.03.2018

EKLER

EK 1.

Demografik Bilgi Formu

Sevgili Öğrenciler.

Bu araştırma lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri yargılarının meslek seçimindeki rolünün incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler hazırlamakta olduğum "Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" başlıklı tez çalışmada grup olarak değerlendirilecektir.

Sizden istenilen tüm maddeleri eksiksiz ve içtenlikle yanıtlayınız. Cevaplarınız gizli tutulacaktır. Bu nedenle isim ve öğrenci numarası gibi bir bilgi istenmemektedir. İçten yanıtlarınız ve katkınız için şimdiden teşekkür ederim.

- 1.Cinsiyet: () Kadın () Erkek
- 2.Yaşınız:
- 3.Okul Türünüz: ()Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi () Anadolu İmam Hatip Lisesi ()Sosyal Bilimler Lisesi
- 4.Sınıfınız: () 9 () 10 () 11 () 12
- 5.Annenizin eğitim düzeyi: ()İlkokul () ortaokul () lise ()üniversite yüksek lisans/doktora
- 6.Babanızın eğitim düzeyi: ()İlkokul () ortaokul () lise ()üniversite yüksek lisans/doktora
- 7.Annenizin çalışma durumu: () Kamuda () Özelde () Çalışmıyor () Emekli () Diğer
- 8.Seçmeyi düşündüğünüz mesleğe karar verdiniz mi? () Evet () Hayır

EK 2.

Meslek Seçiminde Toplumsal Cinsiyetin Rolü Ölçeği

Lütfen aşağıda yazan ifadelere ne derece katıldığınızı işaretleyerek belirtiniz.

1: Hiç Katılmıyorum 2: Çok Az Katılıyorum 3: Biraz Katılıyorum 4: Çoğunlukla Katılıyorum 5: Tamamen Katılıyorum

1. Teknolojik bilgi ve beceri gerektiren meslekler erkekler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
2. Bir kişinin cinsiyeti onun meslek seçiminde belirleyici olmamalıdır.	1	2	3	4	5
3. Çalışma alanı çocuk olan meslekler kadınlar için daha uygundur.	1	2	3	4	5
4. İş hayatı kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.	1	2	3	4	5
5. Rekabetin yoğun yaşandığı meslekleri erkeklerin tercih etmesi daha uygundur.	1	2	3	4	5
6. Sürekli araç kullanmayı gerektiren meslekler kadınlar için uygun değildir.	1	2	3	4	5
7. Aile ve iş yaşamının uyumu kadın ve erkek için eşit derecede önemlidir.	1	2	3	4	5
8. Mesleğin statüsü meslek seçiminde kadın ve erkek için eşit öneme sahiptir.	1	2	3	4	5
9. Kadınlar duygusal olduklarından rekabetçi meslekleri tercih etmemelidirler.	1	2	3	4	5
10. Bir kadın iş yerine gitmeden evinde çalışarak para kazanabileceği meslekleri tercih etmelidir	1	2	3	4	5
11. Temizlik hizmetlerini içeren meslekler kadınlar için daha uygundur.	1	2	3	4	5
12. Yöneticilik erkekler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
13. Kadınların yarım günlük işlerde çalışmaları daha uygundur.	1	2	3	4	5
14. Meslekler cinsiyetlere uygunlukları açısından farklılaşmaz.	1	2	3	4	5
15. Yüksek statülü meslekler erkekler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
16. Meslekler kadın ya da erkek mesleği olarak sınıflandırılmamalıdır.	1	2	3	4	5
17. Seçmeyi düşündüğüm meslek, toplum tarafından benim cinsiyetime uygun görülmesi de, eğer istiyorsam, o mesleği tercih ederim.	1	2	3	4	5

Ek 3.

Kariyer Denetim Odağı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra nasıl hissettiğinizi ifade eden sayıyı işaretleyiniz.

Örnek Maddeler

1. Hangi mesleği istediğim fark etmiyor - hangi meslekte olacağım öğretmenler ve işverenler gibi diğer insanların elinde olacak.	1	2	3	4	5	6
3. İstedğim işe girmemi belirleyen faktör, dikkatli bir plan yapmaktan çok, şans veya doğru zamanlama olacak.	1	2	3	4	5	6
5. İstedğim işe girmemde şansın önemli bir rol oynayacağını sanıyorum.	1	2	3	4	5	6
9. İnanıyorum ki kendi çabalarım sonucu seçtiğim herhangi bir şeyi yapabileceğim.	1	2	3	4	5	6
15. Kabul edileceğim iş esasen işi ne kadar iyi yapacağıma ve ne kadar çaba göstereceğime bağlı olacak.	1	2	3	4	5	6
17. Ne istediğim ve ne yapmak isteyeceğim fark etmiyor çünkü bana ne teklif edilirse o işe girmek zorunda kalacağım	1	2	3	4	5	6
19. Bu kadar çaba sarf etmeme değmeyecek çünkü hangi işe gireceğimi tamamen diğer insanların yapacakları belirleyecek.	1	2	3	4	5	6
20. İstedğim işe girip girmeyeceğim doğru insanlarla tanışıp tanışmayacağıma bağlı olacak.	1	2	3	4	5	6

EK 4.

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadelerin her birine ne derece katılıp katılmadığınızı işaretleyerek belirtiniz.

Örnek Maddeler

1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	1	2	3	4	5	6
2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır	1	2	3	4	5	6
7. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	1	2	3	4	5	6
8. Kocasını izin vermiyorsa kadın çalışmamalıdır.	1	2	3	4	5	6
10. Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir.	1	2	3	4	5	6
12. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	1	2	3	4	5	6
13. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	1	2	3	4	5	6
15. Kadınlar kendi başına ticarethane gibi yerler (kafe, market, emlakçı gibi) açmamalıdır.	1	2	3	4	5	6

EK 5 ETİK KURUL İZİN BELGESİ



T.C.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL
KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
12.10.2016	8	2016/ 136

KARAR NO: Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Doç.Dr.Ayşenur **2016 – 136** BÜYÜKGÖZE KAVAS danışmanlığında yapılacak “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” başlıklı anket çalışması okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinden Doç.Dr.Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS danışmanlığında yapılacak “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” başlıklı anket çalışmasının kabulüne oybirliği ile kararverildi

ASLI GİBİDİR

EK 6 MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖLÇEK UYGULAMA İZİNLERİ BELGELERİ

18/12/2017 08:54

8-362-4324854

MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYFA 81/82



T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 2748554-605.01-E.21668592
Konu : Mahmure GÖKCAN (MEB İzin)

15.12.2017

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı, 2012/13 nolu Genelgesi,
b) Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 27.11.2017 tarih ve 1232311-100-E.28162 sayılı yazısı.

Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Kadın ve Aile Araştırmalar yüksek lisans öğrencisi Mahmure GÖKCAN'ın İlimiz,Samsun -İLKADIM /Garip Zeycan Fen Lisesi,Aziz Atik Fen Lisesi,İbrahim Tandırverdi Sosyal Bilimler Lisesi,Samsun Anadolu Lisesi-BAFRA/Hüseyin Çakan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi,Altınkaya Anadolu Lisesi,İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi-ATAKUM/Anadolu İmam Hatip Lisesi,Atakum Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi son sınıf öğrencilerine yönelik olarak "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi: Bir Ölçek Çalışması" başlıklı tez uygulama çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) genelgeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda tez çalışma sonuçlarının rapor halinde Müdürlüğümüz Aile-Gençlik Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi ilçe millî eğitim müdürlüğünüz tarafından gerçekleştirilmek üzere okul müdürlüğü sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmadan yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Coşkun ESEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler :

- 1- İlgi (b) dilekçe ve ekleri (7 sayfa)
- 2- 15/12/2017 tarihli komisyon kararı (1 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:İlkadım/Bafra Atakum İlçe Kaymakamlığına
(İlçe MEM)

Bilgi:Ondokuzmayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Ens. Md.

Adres: Atatürk Biv.Yeni Hükümet Konağı Kat:3 SAMSUN
Elektronik AÇ: samsun.meb.gov.tr
e-posta:

Bilgi için: Burtu Sağröglü
Tel: 0 (362) 435 80 63
Faks: 0 (362) 432 48 54

Bu evrak güvenli elektronik imzalarla onaylanmıştır. <http://evrak.meb.gov.tr> adresinde: d290-7fa8-32ca-b8c4-eebf kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MILLI EGITIM BAKANLIGI
Egitimi Arastirma ve Gelistirme Dairesi Bagkanligi
ARASTIRMA DEGERLENDIRME FORMU

Ay FM: 2

ARASTIRMA SAHIBININ

Adı Soyadı	Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü GÖKCAN
Kurumu / Üniversitesi	Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi
Arastirma Yapilacak İl/ilçe	Samsun -İlkadım/Bafra/Atakum
Arastirma Yapilacak Egitim Kurumu ve Kademesi	Samsun -İLKADIM /Garip Zeycan Fen Lisesi,Aziz Atik Fen Lisesi,İbrahim Tanrıverdi Sosyal Bilimler Lisesi,Samsun Anadolu Lisesi-BAFRA/Hasan Çakır Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi,Altınkaya Anadolu Lisesi,İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi-ATAKUM/Anadolu İmam Hatip Lisesi,Atakum Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Arastirma Konusu	"Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi: Bir Ölçek Çalışması"
Üniversite / Kurum Onayı	
Arastirma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Tez Çalışması
Veri Toplama Araçları	Test Soruları
Görüş İstenilecek Birim/Birimler	
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Anket sonuç raporunun İl Millî Eğitim Müdürlüğüne arz edilmiş, sorularla uyumludur.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhafif Üyenin Adı ve Soyadı:	Gereklisi;
KOMİSYON	
15.12/2017 Komisyon Başkanı Mehmet Raci EVREN İl Millî Eğitim Müdürlüğü Şube Müdürü	Serpil AKGÜN İl Millî Eğitim Müdürlüğü Rehber Öğretmeni
	Selma BAHADIR İl Millî Eğitim Müdürlüğü Sosyal Bilgiler Öğretmeni



Sosyal Bil. Enstitüsü

T.C.

SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 2748555-605.01-E.21668592
Konu : Mahmure GÖKCAN (MEB İzin)

15.12.2017

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı, 2012/13 nolu Genelgesi,
b) Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 27.11.2017 tarih ve 60232311-100-E.28162 sayılı yazısı.

Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Kadın ve Aile Araştırmaları yüksek lisans öğrencisi Mahmure GÖKCAN'ın ilimiz, Samsun İLKADIM /Garip Zeycan Fen Lisesi, Aziz Atilla Fen Lisesi, İbrahim Tanrıverdi Sosyal Bilimler Lisesi, Samsun Anadolu Lisesi-BAFRA/Hasan Çakan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Altunkaya Anadolu Lisesi, İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi-ATAKUM/Anadolu İmam Hatip Lisesi, Atakum Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi son sınıf öğrencilerine yönelik olarak "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi: Bir Ölçek Çalışması" başlıklı tez uygulama çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) geneşeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda tez çalışma sonuçlarının rapor halinde Müdürlüğümüz Aile ve Gençlik Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi ilçe millî eğitim müdürlüğünüz tarafından gerçekleştirilmek üzere okul müdürlüğü sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmadan yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Coşkun ESEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler :

- 1- İlgi (b) dilekçe ve ekleri (7 sayfa)
- 2- 15/12/2017 tarihli komisyon kararı (1 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği: İlkadım/Bafra/Atakum İlçe Kaymakamlığına
(İlçe MEM)

Bilgi: Ondokuzmayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Ens. Md.

Adres: Atatürk Biv. Yeni Hükümeti Köyü Kaz.3 SAMSUN
Elektronik Ağ : samsun.meb.gov.tr
e-posta:

Bilgi için: Barış Sağroglu
Tel: 0 (362) 432 80 63
Faks: 0 (362) 432 48 34

Bu evrak güvenli elektronik imzalıdır. İmza adresi: https://evrak.meb.gov.tr/sbmsinden/d290-7fa8-32ca-b6c4-eeb7 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Mahmure GÖKCAN 11.10.1986 tarihinde Samsun'da doğdu. Atatürk Anadolu Lisesi'ni bitirdikten sonra Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden 2008 yılında mezun oldu. 2015 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Araştırmaları Yüksek Lisans programına başladı. Kızılırmak İlkokulu'nda Rehberlik Öğretmeni olarak görev yapan GÖKCAN evli ve iki çocuk annesidir. Temel ilgi alanları, psikoloji ve edebiyattır.

İletişim Bilgileri

E mail: mahmuree@mynet.com

Telefon : 05303404762